

Венедикт Ерофеев
Москва – Петушки

УВЕДОМЛЕНИЕ ОТ АВТОРА

Първото издание на „Москва–Петушки“, нали си беше в един екземпляр, бързо се похарчи. Оттогава насам съм получил безброй упреци за главата „Серп и Молот – Карачарово“, и то напълно неоснователно. В предговора към първото издание бях предупредил всички девойки, че трябва да прескочат главата „Серп и Молот – Карачарово“, без да я четат, тъй като след фразата „И незабавно обърнах една чаша“ започват страница и половина мръсни псувни, че в цялата тази глава няма нито една цензурна дума, с изключение на фразата „И незабавно обърнах една чаша“. С въпросното си добросъвестно уведомление постигнах само това, че всички читатели, особено девойките, веднага грабваха главата „Серп и Молот – Карачарово“, без изобщо да четат предните глави, без да четат дори фразата „И незабавно обърнах една чаша“. По тази причина сметнах за необходимо във второто издание да изхвърля от главата „Серп и Молот – Карачарово“ всички съдържащи се в нея псувни. Така ще е по-добре, защото, първо, ще започнат да ме четат подред, а второ, няма да се чувствуват засегнати.

На ВАДИМ ТИХОНОВ
любимия си първороден син
авторът посвещава
тези скръбни листове

Москва. На път за Курската гара

Като рекли всички: „Кремъл, та Кремъл!“ . От всички съм чувал за него, но аз самият не съм го виждал нито веднъж. Колко пъти вече (хиляда пъти), пиян или махмурлия, съм минавал през Москва от север към юг, от запад към изток, от единия ѝ край до другия, напреко и както ми падне – и нито веднъж не съм виждал Кремъл.

На, и вчера пак не го видях, хем цялата вечер се въртах около тия места и не бях кой знае колко пиян: щом слязох на Савьоловската гара, ударих за начало една водна чаша зубровка, защото от опит знам, че по-добър сутрешен лек още не е измислен.

Тъй. Една водна чаша зубровка. А после – на улица „Каляевская“ – още една водна чаша, но тоя път вече не зубровка, а кориандрова. Един мой познат разправяше, че кориандровата действувала на човека антихуманно, тоест давала сили на всичките крайници, а скапвала душата. С мен, не знам защо, стана наопаки, тоест душата ми невероятно заякна, а крайниците ми се скапаха, но съм съгласен, че и това е антихуманно. Затуй още там, на „Каляевская“, добавих още две халби жигульовска бира и направо от шишето бяло десертно.

Вие естествено ще попитате: а по-нататък, Веничка, а по-нататък – какво си пил? И аз не съм съвсем наясно какво съм пил. Помня – това добре го помня, – на улица „Чехов“ изпих две водни чаши ловджийска. Но има ли начин да прекося „Садовое кольцо“, без да съм изпил нищо? Няма начин. Значи, още нещо съм пил.

А после тръгнах към центъра, защото на мен все тъй ми се случва: започна ли да търся Кремъл, правя-струвам и все до Курската гара стигам. То аз всъщност тъкмо към Курската гара трябваше да поема, а не към центъра, ама все пак тръгнах към центъра, за да зърна барем веднъж тоя Кремъл: все едно, викам си, никакъв Кремъл няма да видя, ами пак до Курската гара ще стигна.

Сега ми е криво, та чак ми се плаче. Естествено, криво ми е не защото вчера изобщо не можах да стигна до Курската гара. Чудо голямо: вчера като не съм стигнал – днес ще стигна. И, разбира се, не защото заранта се събудих на нечие непознато стълбище (излезе, че вчера съм седнал на едно стъпало на стълбището, четирийсетото отдолу нагоре, притиснал съм куфарчето до сърцето си и съм заспал). Не, за друго ми е криво. Криво ми е, защото едва сега пресметнах, че от улица „Чехов“ до това стълбище съм изпил още за шест рубли – а какво и къде съм пил и в каква последователност? За хубаво или за лошо съм пил? Това никой не го знае и отгук нататък никога няма да го научи. Както и ние до ден-

днешен не знаем: цар Борис ли е убил престолонаследника, Димитрий, или наопаки?

Какво беше това стълбище? И досега си нямам понятие; но така е редно да бъде. Всичко е наред. Всичко на тоя свят трябва да се извършва бавно и неправилно, та да не може да се възгордее човек, а да бъде тъжен и смутен.

Излязох навън, чак когато се съмна. Всеки знае, всеки, който мотан се е озовавал на стълбище, а на разсъмване е излизал от него, – всеки знае каква тежест в сърцето съм пренесъл по четирийсетте стъпала на чуждото стълбище и каква тежест съм изнесъл навън.

– Нищо, нищо – си казах аз, – нищо. Ей там има аптека – виждаш ли я? А ей тоя п... с кафявото яке мете тротоара. Това също го виждаш. Затуй се успокой. Всичко върви както трябва. Ако искаш да тръгнеш наляво, Веничка, тръгни наляво, не ти натрапвам нищо. Ако ли пък искаш да тръгнеш надясно – тръгни надясно.

Тръгнах надясно, леко олюлявайки се от студ и мъка, да, от студ и от мъка. О, тоя утринен товар в сърцето! О, илюзорност на бедствието. О, непоправимост! Кое в нея надделява: парализата или повдигането? Изтощението на нервите или безумната мъка някъде около сърцето? А ако в нея има от всичко по малко, то в това всичко, кое все пак е повече? Катаlepsията или треската?

– Нищо, нищо – казах си аз, – загърни се да не ти духа и си върви полечка. И дишай много рядко. Дишай така, че да не се препъваш в краката си. И върви нанякъде. Все едно накъде. Дори и наляво да тръгнеш – ще стигнеш до Курската гара; направо – все едно до Курската гара; надясно – все едно до Курската гара. Затуй тръгни надясно, че да ти е сигурно стигането дотам. О, суета!

О, ефимерност! О, най-безсилно и позорно време в живота на моя народ – времето от разсъмване до отварянето на магазините за спиртни напитки! Колко излишни бели косми е вплетело то във всички нас, в бездомните и страдащи шатени! Върви, Веничка, върви.

Москва. Площадът пред Курската гара

Ами да, знаех какво приказвам: тръгнеш ли надясно – непременно ще стигнеш до Курската гара. Скучно ти беше в тия улички, Веничка, доиска ти се навалица – на ти сега навалица...

– Стига бе – сам си възразих аз, – да не мислиш, че твоята навалица ми трябва? Че твоите хора ми трябва? Дори Изкупителят и дори на родната си Майчица е казал: „Какво ме е грижа за теб?“ А за мен пък да

не говорим: какво ме е грижа за тия щъкащите и омразните?

По-добре да се подпра на колоната и да зажумя, че да не ми се повдига толкова...

– Разбира се, Веничка, разбира се – запя някой във висините, ама едно тихо, едно нежно – зажуми, за да не ти се повдига толкова.

О! Познах ви! Ангели Господни! Пак ли сте вие?

– Ами разбира се, че сме ние – и пак едно нежно...

– А знаете ли какво, ангели? – попитах ги и аз много тихо.

– Какво? – отговориха ми ангелите.

– Тежко ми е ...

– Да, знаем, че ти е тежко – изпяха ангелите. – Ама ти повърви, ще ти олекне, а след половин час ще отворят магазина: вярно че водката я пушат след девет, но червено винце веднага ще ти дадат...

– Червено винце ли?

– Червено винце – напевно повториха ангелите Господни.

– Студеничко ли?

– Студеничко, разбира се...

О, колко се развълнувах!...

– Разправяте ми: повърви, повърви, ще ти олекне. Само че на мен хич не ми се върви... Нали знаете какво е да ходиш в моето състояние?!...

На това ангелите нищо не ми отвърнаха. А после пак запяха:

– Ти виж какво направи; отбий се в ресторанта на гарата. Може там и да има нещичко. Там снощи имаше херес. Не може да са изпили всичкия херес за една вечер!...

– Да, да, да. Ще ида. Сега ще ида да проверя. Благодаря ви, ангели.

И те ми изпяха тихичко:

– Наздраве, Веня...

А после едно нежно, нежно:

– Няма нужда...

Колко са мили!... Ами какво сега... Щом ми казват да вървя, ще вървя. И хубаво стана, че вчера купих армаганите – не е редно да тръгвам за Петушки без армагани. Грехота ще е да пристигна без армагани в Петушки. Ангелите ме подсетиха за армаганите, защото онези, за които са купени, и те приличат на ангели. Хубаво направих, че ги купих... А кога си ги купил вчера?... Върви и си припомнай!...

Тръгнах през площада, по-точно казано, не тръгнах, ами се потърсих. На два или три пъти се спирах и се вцепенявах – за да ми мине гаденето. Щото в човека има не само физическа страна: в него има и

духовна страна, а има – на всичко отгоре – и страна мистическа, свръх-духовна страна. Та аз всяка минута очаквах, че наред площада ще ми се додрайфа откъм всяка от гореспоменатите три страни. И пак се спирах, и пак се вцепенявах.

– Та по кое време вчера си купил армаганите? След ловджийската ли? Не, след ловджийската не ми беше до армагани. Между първата и втората водни чаши ловджийска? Пак не. Между тях имаше пауза от трийсет секунди, а аз не съм свръхчовек, че да сколасам за трийсет секунди да свърша каквато и да била работа. Той свръхчовекът би се проснал след първата водна чаша ловджийска, още преди да е изпил втората... Кога тогава? Боже милостиви, колко тайни има в тоя свят! Непроницаема завеса от тайни! Преди кориандровата или между бирата и бялото десертно?

Москва. Ресторантът на Курската гара

Не, само не между бирата и бялото десертно, там пък хич никаква пауза нямаше. Виж, преди кориандровата – като нищо. По-скоро дори така: лешниците съм купил преди кориандровата, а бонбоните – след. А може и наопаки: след като съм изпил кориандровата, аз първо...

– Нищо спиртно няма – ми каза бячът. И ме изгледа целия като умряло птиче или препикано мушкато.

– Нямало нищо спиртно!

Макар че целият се сгърчих от отчаяние, все пак можах да измънкам, че съм дошъл съвсем за друго. Влиза ли му в работата за какво съм дошъл? Може експресът за Перм по някаква причина да не иска да тръгне за Перм и затуй аз съм дошъл тук да изям едно филе с гъби и да послушам Иван Козловски или нещо от „Севилския бръснар“.

Аз все пак си бях взел куфарчето и, както одеде на стълбището, го притиснах до сърцето си и зачаках да ми вземат поръчката.

Нямало нищо спиртно! Пресвета Богородице! Нали ангелите ми бяха казали, че тук хересът никога не се свършвал?! А сега – само музика, пък и музиката с някакви кучешки модуляции. Ама наистина Иван Козловски пее, веднага го познах. По-гаден глас от тоя не съществува. Всички гласове на всички певци са еднакво гадни, но са гадни всеки по свой начин. Затуй лесно ги разпознавам, щом ги чуя... То се знае, че е Иван Козловски... „О-о-о, орис на дедите ми... О-о-о, дай ми да ти се нагледам във зрака на звездите но-о-ощни...“ То се знае, че е Иван Козловски... „О-о-о, защо ме омагьоса ти... Не ме отритва-а-ай...“.

– Ще си поръчвате ли нещо?

- При вас какво – само музика ли има?
- Защо „само музика“? Филе с гъби има, паста. Виме...

Пак започна да ми се повдига.

- А херес?
- А херес няма.
- Интересно. Виме има, а херес няма!
- Многогто интересно. Да. Херес няма. А виме има.

И ме изоставиха. За да не ми се повдига, започнах да разглеждам полилея над главата си. Хубав полилей. Само че е твърде тежък. Ако сега се откачи и падне на главата на някого, страшно ще го заболи... Не, сигурно дори няма и да го заболи: докато той се откача и пада, ти си седиш и без нищо да подозираш, си пиеш, да речем, хереса. А когато долети до теб, вече не си между живите. Тежка мисъл е това: седиш си, а върху теб се сгромолясва полилей. Много тежка мисъл.

Ама не, защо да е тежка? Ако, да речем, си пиеш хереса, не е чак толкова тежка твоята мисъл. Но ако седиш махмурлия и още не си сколасал да удариш нещо за възстановяване, а на всичко отгоре не ти дават херес и изведнъж ти падне полилей на главата – туй вече е тежко... Много потискаща мисъл е тая. Мисъл, която не всеки може да издържи. Особено ако е махмурлия.

А би ли се съгласил, ако ти предложат следното: ние сега ще ти донесем осемстотин грама херес, а срещу това ще откачим полилея над главата ти и...

- Е, какво, намислихте ли? Ще искате ли нещо?

– Херес, ако обичате, осемстотин грама.

– Ама ти вече си се наквасил, както гледам! На чист руски език ти казах: нямаме херес!

– Е... аз ще почакам... докато ви докарат...

– Чакай, чакай... Има да чакаш! Сега ще видиш ти един херес!

И пак ме изоставиха. С отвращение изгледах тази жена откъм гърба. Особено белите ѝ чорапи без какъвто и да било ръб: ръбът би ме направил смирен, може би, той щеше да разтовари душата и съвестта ми...

Защо всички тия хора са толкова груби? А? И са груби, подчертано груби тъкмо в миговете, когато не бива да са груби, когато от махмурлук всичките ти нерви са изнемощели, когато си малодушен и тих? Защо е така?! О, ако целият свят, ако всеки на тоя свят беше като мен сега – тих и боязлив, и освен това беше също такъв неуверен в нищо: нито в себе си, нито в сериозността на мястото си под небето – колко хубаво

щеше да е! Никакви ентузиастичности, никакви подвизи, никакъв фанатизъм! Всеобщо малодушие. Бих се съгласил да живея на земята цяла вечност, ако преди това ми покажат кътче, където не винаги има място за подвизи. „Всеобщо малодушие“ – ами че това е спасението от всички беди, това е панацея, това е предикат на едно безкрайно съвършенство! А що се отнася до дейните натури...

– Кой тук искал херес?!

Над мен стояха две жени и един мъж, и тримата в бяло. Вдигнах очи към тях. О, колко ли много всякакво безобразие и смътност трябва да е имало в очите ми – разбрах това по тях, по техните очи, защото и в техните очи се отразиха тая смътност и това безобразие... Аз целият някак клюмнах и останах без душа.

– Ами аз... дори не настоявам кой знае колко. Голяма работа, че няма много херес, ще почакам... Аз само тъй...

– Как така „само тъй“?... Какво ще „почакате“?

– Ами почти нищо... Аз просто съм тръгнал за Петушки, отивам при любимата си девойка (ха-ха, „при любимата си девойка!“) – вижте, армагани съм купил...

Тия палачи чакаха да чуят какво друго ще кажа.

– Аз... От Сибир съм, сираче... Просто за да не ми се гади толкова... Херес искам.

Не трябваше пак да отварям дума за хереса, не трябваше! Той веднага ги взриви. Тримата едновременно ме грабнаха под ръце и през целия салон – о, как ли изтърпях тоя позор! – през целия салон ме дотърпиха до вратата и ме изхвърлиха навън. Подир мен куфарчето с армаганите; и него го изхвърлиха.

Пак съм на улицата. О, пустота! О, зверско озъбване на битието!

Москва. Към влака с отбиване в магазина

Какво стана после – от ресторанта до магазина и от магазина до влака – човешкият език е неспособен да го изрази. Аз също не се наемам. А ако с това се заловят ангелите – те просто ще се разплачат, а от сълзи не ще могат да продумат.

Я по-добре да направим друго – я да почетем с едноминутно мълчание тия два смъртни часа. Помни тия часове, Веничка. През най-възторжените, най-искрометните дни от живота си се сещай за тях. В минутите на блаженства и упоения – недей ги забравя. Това не бива да се повтори. Обръщам се към всички роднини и близки, към всички хора с добра воля, обръщам се към всички, чиито сърца са отворени за

поезията и състраданието: оставете заниманията си. Спрете се заедно с мен и нека почетем с едноминутно мълчание онова, което е неизразимо. Ако имате поддръка някоя калпава сирена – натиснете тази сирена.

Тъй. Аз също се спирам. Точно една минута, мътно загледан в гаровия часовник, аз стоя като стълб наред площада пред Курската гара. Косата ми ту се развява, грабната от вятъра, ту настръхва, ту пак се развява. Такситата ме избикалят от четирите посоки на света. Хората – също и ме гледат с обезумели очи, сигурно си мислят: да го изваем ли, каквото е, за назидание на древните народи, или да не го изваем?

И тази тишина се нарушава от едни дрезгав женски бас, който се лее отникъде:

– Внимание! В осем часа и шестнайсет минути от четвърти челен коловоз ще потегли влакът за Петушки. Спирки: Серп и Молот, Чухлинка, Реутово, Железнодорожная. След това – на всички пунктове, освен Есино.

А аз продължавам да стоя.

– Повтарям! В осем часа и шестнайсет минути от четвърти челен коловоз ще потегли влакът за Петушки. Спирки: Серп и Молот, Чухлинка, Реутово, Железнодорожная. След това – на всички пунктове, освен Есино.

Стига толкова. Минутата изтече. Сега всички вие естествено се нахвърляте върху ми с въпроси:

– Нали от магазина идваш, Веничка?

– Да, казвам ви, от магазина. – И продължавам да вървя към перона, навел глава наляво.

– Куфарчето ти сега е тежко, нали? А в сърцето ти пее кавал, а? Не е ли така?

– Е, не е точно така! – казвам аз, навел глава надясно. – Куфарчето наистина е много тежко. А за кавала още е рано да говорим...

– Я кажи, Веничка, все пак какво си си купил? Страшно ни е интересно!

– Разбирам, че ви е интересно. Сега, сега ще ви ги изброя: първо, две бутилки кубанска по две и шейсет и две всяка, което прави общо пет и дващест и четири. След туй: две четвъртинки руска по рубла и шейсет и четири – станаха пет и дващест и четири плюс три и дващест и осем. Осем рубли и петдесет и две копейки. И някакво червено вино. Сега ще си спомня. Да, розово с повишен градус за рубла и трийсет и седем.

– Тъй, тъй, тъй – казвате вие, – а общата равносметка? Разбери, че всичко това ни е страшно интересно...

– Сега ще ви кажа общата равносметка. Общата равносметка е девет рубли и осемдесет и девет копейки – казвам аз, когато излизам иа перона. – Но и това не е съвсем общата равносметка. Купих си и два сандвича, за да не се издрайфя.

– Искал си да кажеш, Веничка: „Да не се изповръщам“, нали?

– Не, казах точно това, което казах. Първата доза трябва задължително да е с мезе, защото може да се издрайфя. Виж, втората и третата мога да ги пия на сухо, защото, ако е за повръщане, може и да се изповръщам, но в никой случай няма да се издрайфя. И така – чак до деветата. А тогава пак ще ми дотрябва сандвич.

– Защо? Пак ли ще ти се доповръща?

– Не бе, ако е за повръщане, в никой случай няма да се изповръщам, но драйфането не ми мърда.

Всички вие, разбира се, в отговор клатите глави. Дори виждам от тук, от мокрия перон, как всички вие, пръснати из моята земя, клатите глави и започвате да ме иронизирате:

– Колко сложно е всичко това, Веничка, колко изискано!

– Има си хас!

– Каква логичност на мисленето! Това ли е всичко?! Това ли е всичко, което ти трябва, за да си щастлив? И нищо друго ли не ти трябва?

– Как тъй – нищо? – казвам аз, докато се качвам във вагона. – Да имах повече пари, щях да си купя няколко бирички и две бутилки портвайн, само че...

Тук вие направо започвате да стенете:

– О-о-о-о, Веничка! О-о-о, простако!

– Е, и какво от туй? Нека съм простак – казвам. И оттук нататък преставам да разговарям с вас. Нека съм простак! А на въпросите ви повече няма да отговарям. По-добре да седна, да притисна куфарчето до сърцето си и да си гледам през прозореца. Ей тъй! Нека съм простак!

А вие не ме оставяте на мира:

– Какво бе? Засегна ли се?

– А, не – отговарям.

– Не се засягай, доброто ти мислим. Само че, защо, глупако, все притискаш куфарчето до сърцето си? Защото вътре има водка ли?

Сега вече съвсем се засягам: какво общо има с това водката?...

– Драги пътници, нашият влак пътува до гара Петушки. Спирки: Серп и Молот, Чухлинка, Реутово, Железнодорожная, след това на всички пунктове освен Есино.

И наистина, какво общо има с това водката? Виждам, че не сте

способни да говорите за нищо друго, освен за водка. Какво сте се заяли за тая водка?! Аз и в ресторанта, ако искате да знаете, го притисках до сърцето си, а водката още не беше в него. И на стълбището, ако си спомняте, също го притисках, а там и помен нямаше от водка!... Но щом искате всичко да научите, всичко ще ви разкажа, само почакайте малко. Първо да ударя една за разкарване на махмурлука на Серп и Молот и...

Москва – Серп и Молот

...и тогава всичко ще ви разкажа, всичко. Потрайте малко. Аз как трая!

Разбира се, всички те ме смятат за лош човек. Сутрин и след препиране и аз самият съм на същото мнение за себе си. Ама редно ли е да се взема насериозно мнението на човек, който още не се е оправил от махмурлука?! За сметка на това пък по вечерно време какви дълбини има в мен, стига да съм се насвяткал хубавичко през деня, какви дълбини има в мен по вечерно време!

Но – нека. Нека съм лош човек. Изобщо съм забелязал: ако на някого сутрин му е чоглаво, а вечерта той е пълен със замисли, мечти и усилия, това е много лош човек. Сутрин да ти е зле, а вечерта хубаво – сигурен признак, че си лош човек. Ако ли пък наопаки – ако сутрин човек си дава кураж и е обзет от надежди, а надвечер го наляга изнемога, – той сто на сто е калпав човек, сметкаджия и некадърник. Гадни са ми такива хора. Не знам на вас как, но на мен са ми гадни.

Разбира се, има и такива, на които им е еднакво драго и сутрин, и вечер, и на изгрева се радват, и на залеза също се радват, – тия са направо мерзавци, за тях чак ми е противно да говоря. Ама ако пък на някого му е еднакво чоглаво и сутрин, и вечер, – за такъв човек направо не знам какво да кажа, това е абсолютен мръсник. Защото магазините у нас работят до девет, а Елисеевият – дори до единайсет, и ако не си мръсник, винаги ще съумееш до вечерта да се извисиш до нещо, до някоя дълбинка...

И тъй, с какво разполагам?

Извадих от куфарчето всичко, с което разполагам, и опипах всичко: от сандвича до розовото с повишен градус за рубли и трийсет и седем. Опипах ги и неочаквано се изпритесних и помръкнах... Господи, нали виждаш какво притежавам? Но това ли ми трябва? По това ли тъгува душата ми? Ето какво ми дадоха хората вместо онова, по което тъгува душата ми. А ако бяха ми го дали, щях ли да се нуждая от това? Ето,

Господи, погледни: розово с повишен градус от рубла и трийсет и седем...

И, целият обгърнат от сини мълнии. Господ ми отговори:

– А за какво са й стигматите на света Тереза? Те и на нея не й трябва. Ала ги желая.

– Точно така – отговорих аз, обзет от възторг. – И аз, аз също желая всичко това, макар то да не ми трябва ни най-малко!

„Е, щом го желаяш, Веничка, тогаз си пий“ – тихо си помислих аз, но изчаках. Ще ми каже ли Господ още нещо, или няма да ми каже? Господ мълчеше.

Добре тогаз. Взех една четвъртинка и тръгнах за площадката пред клозета. Тъй. Духът ми беше се измъчвал в заточение четири часа и половина, сега ще го пусна да се поразходи. Имам чаша, имам и сандвич, за да не повърна. И имам душа, все още едва-едва открехната за впечатленията от битието. Седни на трапезата ми, Господи!

Серп и Молот – Карачарово

И незабавно обърнах една чаша.

Карачарово – Чухлинка

А след като я обърнах – виждате колко дълго правих гримаси и съдържах гаденето, как кълнях и псувах. Пет ли, седем ли минути, или цяла вечност се мятах между четирите стени, вкопчил пръсти в гърлото си и умолявайки моя Бог да не ме мъчи.

И чак до Карачарово, от Серп и Молот до Карачарово моят Бог не можа да чуе молбата ми: изпитата чаша ту се местеше на кълба някъде между търбуха и хранопровода ми, ту се стрелваше нагоре, ту пак се смъкваше надолу. Това беше като Везувий, Херкулан и Помпей, като първомайски салют в столицата на моята страна. И аз страдах и се молех.

И едва когато наближихме Карачарово, моят Бог ме чу и се вслуша в молитвата ми. Всичко се намести и притихна. А при мен притихне ли и намести ли се нещо, връщане няма. Мога да ви уверя. Аз уважавам природата, би било невъзпитано да връщам на природата нейните дарове... Да.

Криво-ляво си позагладих косата и се прибрах във вагона. Моите спътници ме погледнаха почти безучастно, с кръгли и сякаш с нищо незаети очи...

Това ми харесва. Харесва ми, че народът на моята страна има

такива празни и опулени очи. Това ми вдъхва чувство на законна гордост. Мога да си представя какви са очите отгатак. Където всичко се продава и всичко се купува... Дълбоко скрити, спотаени, хищни и напалшени очи... Деervalвация, корупция, безработица, пауперизъм... Гледат изпод вежди, с неугасваща угриженост и мъка – ето какви са очите в света на Капитала.

За сметка на това какви очи има моят народ! Те са постоянно опулени, но в тях няма никакво напрежение. Пълна липса на всякакъв смисъл, но затова пък каква мощ! (Каква духовна мощ!) Тези очи няма да те продадат. Нищо няма да продадат и нищо няма да купят. Каквото и да стане със страната ми. В дни на съмнения, в дни на тягостни размисли, в усилените времена на всякакви изпитания и бедствия – тези очи няма да премигнат. Все им е едно.

Харесва ми моят народ. Щастлив съм, че се родих и възмъжах под погледите на тези очи. Само едно е лошото: дали те случайно не са забелязали какви номера правех преди малко на площадката?... Премятах се от единия ъгъл до другия като великия трагик Фьодор Шаляпин, с ръка на гърлото, сякаш нещо ме душеше.

Впрочем, какво пък толкоз. И да ме е видял някой – чудо голямо. Може да съм репетирал нещо? Да... Наистина. Може да съм си играл на безсмъртната драма „Отело, венецианският мавър“? Играл съм си сам и във всичките роли наведнъж? Аз например съм изневерил на себе си, на убежденията си: по-точно казано, започнал съм да се подозирам в изневяра спрямо себе си и убежденията си: сам съм си прошепнал по свой адрес – о, такива неща съм си прошепнал! – и ето че аз, обикналият се заради моите мъки като самия себе си, съм започнал да се душа. Хващам се за гърлото и се душа. А бе тяхна работа ли е какво съм правил?

Ей там – отядно, до прозореца – седят двама. Единият тъп като галош и с ватенка. А другият умен колкото си иска и с палто от флаконе. И, моля ви се – от никого не се срамуват, наливат си и си пият. Не търчат до площадката пред клозета и не кършат ръце. Тъпият като галош обърне чашката, изпъшка и каже: „А! Добре тръгна, мамичката й!“ А умният колкото си иска обърне чашката и каже: „Транс-це-ден-тално!“ И с такъв един празничен глас. Тъпият като галош си замезва и казва: „Мезенцето ни днес е екстра! Мезенце от типа «умолявам ви!»“. А умният колкото си иска дъвче и казва: „Да-а-а... Транс-це-ден-тално!...“

Да се смаеш! Аз се качих във вагона и седя, страдам от мисълта за какъв ли са ме взели – за мавър или не мавър? Зле ли са си помислили за мен, добре ли? А тия си пият разпалено и открито, като че ли са венци

на творението, пият със съзнание за собственото си превъзходство над света... „Мезенце от типа «умолявам ви!»!“... Аз, когато сутрин пия, за да си разкарам махмурлука, се крия от небето и от земята, защото това е по-интимно и от най-голямата интимност!... Преди работа като пия – крия се. По време на работа като пия – крия се... А тези?! „Транс-цеден-тално!“

Много ми пречи моята деликатност, тя ми съсипа младините. Детството и юношеството ми... По-скоро иначе: по-скоро това не е деликатност, а просто аз безгранично съм разширил сферата на интимното, колко пъти ме е погубвало това...

Сега ще ви разкажа. Спомням си, преди десетина години се преселих в Орехово-Зуево. Преди настаняването ми в моята стая вече живеяха четирима души, аз им станах петият. Живеехме си като братя, без кавги. Ако на някого му се допиеше портвайн, той ставаше и казваше: „Момчета, пие ми се портвайн.“ А всички му казваха: „Добре, пий портвайн. И ние ще прием с теб портвайн.“ Ако някой зажаднееше за бира, всички също зажадняваха за бира.

Прекрасно. Но изведнъж започнах да забелязвам, че тия четиримата някак ме държат настрана от себе си, нещо си шепнат, гледайки към мен, проследяват ме, когато тръгна нанякъде. И по физиономиите им четях същата загриженост и като че ли дори страх... „Каква е работата? – терзаех се аз. – Защо става така?“

И ето че настъпи вечерта, когато разбрах каква била работата и защо става така. Спомням си, него ден изобщо не бях ставал от кревата: пийнах си бира и ме налегна тъга. Просто: лежах и тъгувах.

И гледам: ония четиримата полека-лека ме загатват – двама седнаха на столове край главата ми, а двама край краката ми. И ме гледат в очите, гледат ме с упрек, гледат ме с ожесточението на хора, които не могат да проумеят някаква скрита в мен тайна... Трябва нещо да е станало.

– Слушай – казаха те, – *стига толкоз*.

– Какво „стига“?... – изумих се аз и се понадигнах.

– Стига си си мислил, че стоиш по-горе от другите, че ние сме дребни риби, а ти си Каин и Манфред...

– Какво ви прихваща бе?!...

– Сега ще разбереш какво ни прихваща. Ти днес бира пи ли?

Чухлинка – Кусково

– Пих.

– Много ли изпи?

– Много.

– Тогаз ставай и отивай.

– Къде да отивам?

– Не се прави, че не знаеш! Излиза, че ние сме джуджета и подлечи, а ти си Каин и Манфред...

– Чакайте – казвам, – такова нещо не съм твърдял...

– Не, твърдял си. Откакто си се заселил при нас, всеки ден го твърдиш. Не с думи, а с дело. Дори не с дело, а с липсата му. Негативно го твърдиш...

– Ама за какво „дело“ става дума? За каква „л и п с а“? – От смайване направо бях изблещил очи...

– Знаеш за какво. По нужда не ходиш – това е. Ние веднага усетихме, че нещо не е наред. Откакто си се заселил при нас, нито веднъж не сме те видели да идеш в клозета. Е, хайде, по голяма нужда – как да е! Ама нито веднъж дори по малка... Дори по малка!

И всичко това ми бе казано без усмивка, с оскърбен до смърт тон.

– Не, момчета, неправилно сте ме разбрали...

– Не, правилно сме те разбрали...

– Не бе, не сте ме разбрали. Не мога като вас да стана от кревата и да заявя на всеослушание:

„Момчета, отивам да...ая!“ или „Момчета, отивам да...ра“. Не мога, и толкоз...

– Защо да не можеш?! Ние можем, а ти не можеш! Излиза, че си нещо повече от нас. Ние сме мръсни животни, а ти си като лилия!...

– Ама недейте така де... Разберете най-сетне. На тоя свят има неща...

– Не по-зле от теб знаем какви неща има, а какви няма...

И не можех, и не можех да ги убедя в нищо, те пронизваха душата ми с мрачните си погледи. Взех да се предавам.

– Е, разбира се, и аз мога, и аз бих могъл...

– Ха тъй. Значи, можеш като нас. А ние като теб – не можем. Ти, разбира се, всичко можеш, а ние нищо не можем. Ти си Манфред, ти си Каин, а ние за теб сме като храчки под краката ти...

– Не бе, не е тъй. – Тук вече съвсем се оплетох. – На тоя свят има неща... Има такива сфери... Невъзможно е така направо: да стана и да ида. Защото съществува нещо като самоограничение, и аз не знам как да го нарека... Интимността на срама съществува още от времето на Иван Тургенев... И освен туй – клетвата на Воробъовите хълмове... Как така

след всичко туй да стана и да кажа. „Е, момчета...“ Някак оскърбително звучи... Защото ако се случи някой с деликатно сърце...

Те, и четиримата, ме гледаха унищожаващо. Вдигнах рамене и безнадеждно млъкнах.

– Тия за Иван Тургенев ги зарежи. Мери си думите, и ние сме го чели. Я по-добре кажи: днес пи ли бира?

– Пих.

– Колко халби?

– Две големи и една малка.

– Тогаз ставай и отивай. Всички да видим, че си отишъл. Не ни унижавай и не ни мъчи. Ставай и отивай.

Нямаше накъде, станах и отидох. Не да се облекча аз. Тях да облекча. А когато се върнах, един от тях ми каза: „С такива позорни възгледи винаги ще си самотен и нещастен.“

Да. И той беше напълно прав. Знам много замисли на Бога, но защо той е вложил в мен толкова целомъдрие, до ден-дневен не съм проумял. А това целомъдрие – което е най-смешното! – това целомъдрие се тъкуваше толкова наопаки, че ме изкарваха лишен от елементарно възпитание.

Например в Павлово-Посад. Завеждат ме при едни дами и ме представят по следния начин:

– А това е прочутият Венечка Ерофеев. Той е прочут с много неща. Но най-много, разбира се, е прочут с това, че през целия си живот нито веднъж не е пръцнал....

– Как?! Ама нито веднъж ли?! – смайват се дамите и започват да ме разглеждат с опулени очи. – Нито веднъж?!

Аз естествено започвам да се сконфузвам. Пред дами не мога да не се сконфузвам. Казвам:

– Е, как тъй нито веднъж! Понякога... все пак...

– Как?! – още повече се учудват дамите. – Ерофеев – и... чак да не повярваш!... „Понякога все пак!“

Това ме кара окончателно да се смутя, затуй казвам горе-долу следното: – Е... че какво пък *чак толкоз*, аз все пак... То – *пръцването* – си е нещо дотам ноуменално [1]... Нищо феноменално няма в това – да пръцнеш...

[1] ноумен – във философията на Кант – непознаваемата същност на нещата, „вещта сама в себе си“. – Б.р.

– Виж ти! – шашват се дамите.

А после раздрънкват по цялата жп линия „Москва – Петушки“: „Той правел всичко това звучно и твърди, че *добре* го правел! Че го правел *както трябва!*“

Видяхте ли?! И така цял живот. Цял живот над мен тегне тоя кошмар – кошмарът, който се състои в това, че те разбират не превратно, не – „*превратно*“ пак щеше да е иди-дойди! – а именно *строго наопаки*, тоест съвсем по свински, тоест *антиномично*.

Много неща бих могъл да ви разкажа по този въпрос, но ако седна да ви разказвам всичко, ще откарам чак до Петушки. По-добре ще е да не ви разказвам всичко, а само една-единствена случка, защото тя е най-прясната: за това, как преди една седмица ме свалиха от бригадирския пост за „внедряване на порочна система на индивидуални графици“. Цялото наше московско управление се затрися от у ж а с, щом се сетят за тия графици. А какво ли чак толкоз у ж а с н о има тук, ако се замисли човек?!

Да! През къде минава сега влакът?...

Кусково! Пердашим през Кусково, без да се спираме! По тоя случай би трябвало да си пийна още веднъж, но я по-добре първо да ви разкажа случката, а после ще ида и ще си пийна.

Кусково – Новогиреево

И тъй. Преди една седмица ме смъкнаха от бригадирството, а преди пет седмици ме назначиха. Ясно ви е, че за четири седмици резки промени не могат да се въведат, пък и аз не въвеждах никакви резки промени, а ако на някого му се е сторило, че съм въвеждал, мен ме изритаха все пак не заради резките промени.

Работата започна по-просто. Преди мен нашият производствен процес изглеждаше така: от заранта седяхме и играехме сантасе на пари. Вие знае ли да играете сантасе? Тъй. После ставахме, развивахме барабана с кабела и заравяхме кабела под земята. А после – това си е всеизвестно: сядахме и всеки убиваше свободното си време както намери за добре, защото все пак всеки си има своя мечта и свой темперамент: един пиеше вермут, друг, по-загубен – одеколон „Свежест“, а по-претенциозните пиеха коняк на международната аерогара Шереметиево. И си лягахме да спим.

А на другата заран друголяче: първо сядахме и пиехме вермут. После ставахме и измъквахме вчерашния кабел изпод земята и го изхвърляхме, защото той целият вече беше прогизнал, разбира се. А после – какво си мислите? – после сядахме да играем сантасе на пари. И лягахме да спим, преди да сме си довършили играта.

Рано заранта вече се будехме взаимно: „Льоха, ставай да играем сантасе!“, „Стасик, ставай да си доизиграем вчерашното сантасе!“ Ставахме, доизигравахме си сантасето. А после – още по тъмно, преди да сме куснали нито „Свежест“, нито вермут, грабвахме барабана с кабела и започвахме да го развиваме, за да може до другия ден да прогизне и да стане неизползваем. И чак след туй всеки се заемаше със свободното си време, защото всеки си има свои идеали. И после пак отначало.

Щом станах бригадир, максимално упростих този процес. Сега правехме така: единия ден играехме сантасе, на другия ден пиехме вермут, на третия пак сантасе, на четвъртия – пак вермут. А ония, с интелекта – те по цели дни киснеха на аерогара Шереметиево и си пиеха коняка. Барабана, естествено, не го пипвахме с пръст. Дори и да им предложех да пипнем барабана, те до един щяха да се разсмеят като богове, а после щяха да ми фраснат няколко юмука по лицето, а подир туй щяха да се разотидат: едни да играят сантасе, други да пият вермут, а трети – „Свежест“.

И до едно време всичко вървеше превъзходно: ние веднъж месечно им пращяхме социалистически обещания, а те два пъти месечно – заплатите. Ние, да речем, пишем: по случай предстоящата стогодишнина се

задължаваме да сложим край на производствения травматизъм. Или пък: по случай славната стогодишнина обещаваме, че всеки шести от нас ще се учи задочно във висше учебно заведение... А какъв ти травматизъм, какви ти заведения, когато освен сантасето нищо друго не виждаме и сме общо пет човека?!

О, свобода и равенство! О, братство и готованство! О, сладост на безконтролността! О, най-блажено време в живота на моя народ – времето между отварянето и затварянето на магазините!

Отхвърлили срама и по-далечните грижи, водехме изключително духовен живот. Аз им разширявах кръгзора според силите си и на тях много им харесваше, когато им го разширявах: особено в случаите, когато ставаше дума за Израел и арабите. Тогава те изпадаха в абсолютен възторг – във възторг от Израел, във възторг от арабите и от Голанските възвишения най-вече. А Аба Ебан и Моше Даян не им излизаха от уста. Идват те, да речем, заранта и един пита друг: „Какво стана? Нинка от тринайсетата стая даян ебан ли е?“ А той му отговаря със самодоволна усмивка: „Къде ще се дене, кучката с кучка? Разбира се, че е даян!“

А после (чуйте), а после, когато бяха научили от какво е умрял Пушкин, им дадох да прочетат „Славеевата градина“, поема от Александър Блок. Там в центъра на поемата, ако, разбира се, оставим настрана всички тия благоуханни рамене и неозарени мъгли, и розови кули с димни премени, там в центъра на поемата стои лиричен герой, уволнен от работа заради пиянство и неявяване на работа. Аз им казах: „Много навременна книга – им рекох, – ще ви бъде от полза, ако я прочетете.“ И какво стана? Прочетоха я. Но най-неочаквано тя им се отрази по невероятен начин: във всички магазини отведнъж изчезна всичката „Свежест“. Не знам защо, но сантасето бе забравено, вермутът бе забравен, международната аерогара Шереметиево бе забравена – и възтържествува „Свежест“, всички пиеха само свежест.

О, безгрижност! О, птички небесни, които не трупате в житници! О, облечени по-гиздаво от Соломон полски лилии! Те изпиха всичката „Свежест“ от спирка Долгопрудная до международната аерогара Шереметиево!

И чак тогава нещо ме озари: ама ти си направо диване, Веничка, ти си пълен глупак; спомни си, беше чел у не знам си кой мъдрец, че Господ Бог се грижи само за съдбата на принцовете, а грижата за съдбата на народите предоставя на същите тия принцове. А ти си бригадир и, следователно, „малък принц“. Къде е загрижеността ти за съдбата на твоите народи? Надниквал ли си в душите на тия нехранимайковци, в

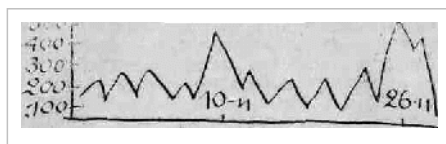
неразгадаемите души на тия нехранимайковци? Известна ли ти е диалектиката на сърцата на тия четирима п...вци? Ако ти беше известна, по-лесно щеше да проумееш какво общо има между „Славеевата градина“ и „Свежест“ и защо „Славеевата градина“ не се напасна нито със сантасето, нито с вермута докато с тях прекрасно се напасваха и Моше Даян и Аба Ебан!...

И тогава именно въведох прословутите си „индивидуални графици“, заради които най-накрая ме изритаха...

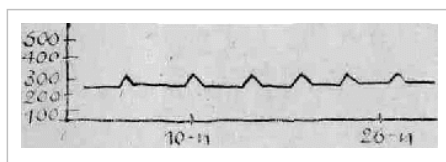
Новогиреево – Реутово

Да ви кажа ли какви бяха тия графици? Съвсем проста работа: на паус се изчертават с туш две оси – едната ос хоризонтална, другата вертикална. На хоризонталната се нанасят последователно всички работни дни от изминалия месец, а на вертикалната – количеството изпити грамове, преизчислени в чист алкохол. Вземаше се под внимание, разбира се, само изпитото през работно време и преди него, тъй като изпитото вечерта е величина за всички горе-долу константна и не може да представява интерес за сериозния изследовател.

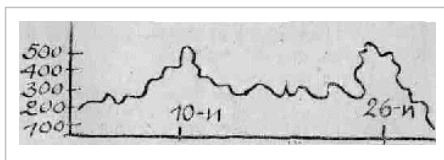
И тъй, след изтичането на месеца работникът идва при мен с отчет: еди-кой си ден са изпити еди-какво си и еди-колко си, на другия ден – еди-колко си и еди-какво си. А аз с черен туш и на пауса изобразявам всичко това във вид на красива диаграма. Ето, полюбувайте се, да речем, това е линията на комсомолеца Виктор Тототкин:

А това е Алексей Блиндяев, член на КПСС от 1936 г., изкукуругал х... сплескан:

А това вече е вашият покорен слуга, ексбригадирът на монтажниците от Междинни ретранслаторни станции, авторът на поемата „Москва – Петушки“:

Интересни линии, нали? Интересни дори и за най-повърхностния поглед. При един се получават Хималаи, Тирол, бакинският нефтодобивен район или дори горният край на Кремълската стена, която, впрочем, не съм виждал.

При друг – предутринен бриз по река Кама, тихо плискане на вълнички и отблясъци от светлината на фенерите. При трети – туптеж на гордо сърце, песен на буревестника и девета вълна. И всичко това – ако се загледаме само във външната форма на линиите.

А на онзи, който е любознателен (на мен, да речем), тези линии изплямпват всичко, което може да се изплямпа за човека и неговото сърце: всички негови качества, от сексуалните до деловите, всичките му курсури, делови и сексуални. И степента на неговата уравновесеност, и способността му да предателствува, и всички тайни на подсъзнателното, стига да има такива тайни. I

Сега аз разглеждах душата на всеки п... с голямо внимание, втрещено и от упор. Но не ги разглеждах кой знае колко дълго: един злочест ден от моето бюро изчезнаха всичките ми диаграми. Излезе, че тоя стар дръвник Алексей Блиндяев него ден изпращал в управлението нашето ново соцообщание, в което всички се къляххме по случай предстоящата стогодишина да станем в личния си живот такива, каквито сме в производството, и, не знам дали от глупост, дали на пияна глава, сложил в същия плик и моите индивидуални графици.

Щом забелязах, че ги няма, обърнах една чаша и се хванах за глава. А там, в управлението, също – получили плика, хванали се за главите, обърнали по една чаша и още същия ден поели с „Москвич“ за разположението на нашия участък. Какво открили те, когато нахълтали в нашата канцелария? Нищо не открили, освен Льоха и Стасик. Льоха дремел на пода, свит на кълбо, а Стасик драйфал. Само за четвърт час всичко било решено: моята звезда, изгряла за четири седмици, залезе. Бях разпнат – точно трийсет дена след възнасянето ми. Само един месец между моя Тулон и моята Елена. Накъсо казано, разжалвали ме, а на моето място назначили Алексей Блиндяев, тоя вехт загубеняк. А той веднага след назначаването си се събудил и както лежал на пода, им

поискал една рубла, те не му дали. Стасик престанал да драйфа и също им поискал една рубла – и на него не му дали. Пийнали си червено вино, качили се на своя „Москвич“ и си заминали.

И ето – тържествено обявявам: до края на живота си няма да предприема нищо, за да повтора моя печален опит в издигането. Оставам си долу и отдолу плюя на цялата ви обществена стълба. Да. На всяко стъпало от стълбата – по една хрочка. За да се катери по нея, човек трябва да е първокласна чифутска мутра, педерюга, изкован от чиста стомана от главата до петите. А аз не съм от тях.

Както и да е – изритаха ме. Мен, склонния към размисли принципалитика, който с любов разгръщаше душите на своите хора, мен отдолу ме сметнаха за стачкоизменник и колаборационист, а отгоре – за диване с неуравновесена психика. Долните слоеве не искаха да ме гледат, а горните не можеха да споменат името ми, без да се разсмеят. „Властниците не можеха, а масите не искаха.“ Какво предвещава това, познавачи на същинската философия на историята? Точно така: още на първия аванс мен ще ме пре... по законите на доброто и красотата, а него ще ни го дават вдругиден, значи, вдругиден ще ме...

– Пппу...

– Кой каза „Пппу“? Ангели, вие ли казахте „Пппу“?

– Да, ние казахме. Пппу, Веня, срамота е да псуваш така!!

– Ама как да не псувам, кажете ми как! Цялата тази житейска дивотия така ме сломи, че от тоя ден насам не съм спрял да пия. Аз и преди туй кой знае колко често не си давах почивки, но във всеки случай поне запомнях какво пия и в каква последователност, а сега и туй не мога да си спомня... Всичко ми е на фази, всичко в моя живот върви някак на фази: ту не пия цяла седмица подред, ту после пия четирийсет дена, после пак четири дена не пия, а после пак шест месеца пия нон стоп... Та и сега...

– Разбираме, всичко разбираме. Обидили са те и твоето прекрасно сърце...

Да, да, него ден моето сърце цял половин час се бори с разсъдка. Като в трагедиите на Пиер Корней, поета-лауреат: дългът се бори със сърдечното влечение. Само че при мен наопаки: сърдечното влечение се бореше с разсъдка и дълга. Сърцето ми казваше: „Обидиха те, направиха те на л... Иди, Веничка, и се напий. Стани и иди да се напиеш като к...“ Така ми казваше моето прекрасно сърце. А разсъдъкът ми? Той мърмореше и упорствуваше: „Ти няма да станеш, Ерофеев, никъде няма да идеш и нито капка няма да изпиеш.“ А сърцето му отвърща: „Няма

страшно, Веничка, няма страшно. Много не си струва да пиеш, няма смисъл да се напиваш като свиня: а изпий четиристотин грама, и толкоз.“ „Никакви грамове! – отсичаше разумът. – Ако чак толкоз ти се налага, иди и изпий три халби бира, а за грамове, Ерофеев, и през ум да не ти минава.“ А сърцето ми заскимтя: „Е, барем двеста грама. Е...“

Реутово – Николское

е, барем сто и петдесет...“ И тогава разсъдъкът: „Е, добре, Веня – рече, – добре, изпий сто и петдесет, само че никъде недей ходи, стой си вкъщи...“

Как си мислите? Ще изпия сто и петдесет грама и ще ме свърти вкъщи? Ха-ха. От тоя ден насам пиех по хиляда и петстотин грама, за да си стоя вкъщи, и все пак не устисках. Защото на шестия ден дотам се нахвасих, че изчезна границата между разсъдъка и сърцето и двамата в един глас взеха да ми повтарят: „Заминавай, заминавай за Петушки! В Петушки е твоето спасение и радостта ти, заминавай!“

Петушки е мястото, където птичките не млъкват ни деня, ни нощя, където ни зиме, ни лете не престава да цъфти жасминът. Първородният грях – може пък и да е бил сторен – там никого не тормози. Там дори на ония, които седмици наред пият като смокове, погледът им е бездънен и ясен...

Там всеки петък, точно в единайсет, на перона на гарата ме посреща това момиче с бели, та чак безцветни очи, тая най-любима измежду всички пачаври, тая дяволица с албиноска коса. А днес е петък и след по-малко от два часа ще стане точно единайсет и ще зърна нея, ще зърна гаровия перон и тоя безцветен поглед, в който няма капчица срам. Елате с мен – о, да знаете какво ще видите!...

А и какво ли съм изоставил там, откъдето тръгнах? Чифт дрипави партенки и работни гащи, едни плоски клещи и една пила, аванса и допълнителните разходи – това съм изоставил! А какво ме чака? На перона в Петушки? На перона ме чакат спуснати рижави мигли, полюшване на форми и плитка от тила до дупето. А след перона – зверобой и портвайн, блаженства и гърчове, възторзи и тръпки. Света Богородице, колко път има още до Петушки!

А по-нататък, отвъд Петушки, където се сливат небето и земята и вълчица вие на звездите, – там там има нещо съвсем друго, но същото: там в една окадена и въшлива къщурка неизвестен на албиноската, разцъфтява моят младенец, най-заобленият и най-кроткият от всички младенци. Той знае буквата „ю“ и срещу това очаква от мен лешници. Кой

от вас на три години е знаел буквата „ю“? Никой, вие и сега не я знаете както трябва. А той я знае и срещу това не очаква никаква друга награда, освен чаша лешници.

– Помолете се за мен, ангели. Нека бъде светъл пътят ми, нека не се препъна в камък, нека видя града, за който съм се затъжил от толкова време. А сега – нека ми бъде простено – сега постоите тук да вардите куфарчето ми, ще мръдна за десет минути. Трябва да си пийна кубанска, за да не угася порива.

И ето че пак станах, прекосих половината вагон и стигнах до площадката.

И пиех вече не както пиех край Карачарово, не, сега пиех без повдигане и без сандвич, направо от шишето, навирил глава като пианист, и със съзнание за величието на онова, което тепърва започва, на което му предстои да стане.

Николское – Салтиковская

– Зле ще ти се отразят тия тринайсет глътки, – помислих си аз, докато правех тринайсетата глътка.

Нали си знаеш, че втората поред сутрешна доза. ако се пие направо от шишето, омрачава душата, нищо че макар и за малко, само до третата доза, изпита от чаша, но все пак я омрачава. На теб ли да ти го обяснявам?!

Нищо. Нека бъде светъл твоят утрешен ден. Нека твоето утре бъде още по-светло. Но защо се смущават ангелите, щом им заприказваш за радостите на перона в Петушки и след туй?

Какво си мислят те? Че там никой няма да ме посрещне ли? Или че влакът ще дерайлира? Или в Купавна ще ме свалят контролорите? Или че някъде към сто и петия километър ще задрямам от пиенето и, сънен, ще ме удушат като момченце? Или ще ме заколят като момиченце? Защо ангелите се смущават и мълчат? Моето утре е светло. Да. Нашето утре е по-светло от нашето вчера и нашето днес. Но кой може да гарантира, че нашият другиден няма да е по-мрачен от нашия онзи ден?

– Точно така! Много добре го каза, Веничка. За нашето утре и така нататък. Много хубаво и смислено го каза, рядко говориш толкова хубаво и смислено.

И изобщо нямаш кой знае колко мозък в главата. На теб това ти е много добре известно. Бъди благодарен, Веничка, че поне душата ти побира повече от ума ти. Пък и за какво ти е ум, когато имаш съвест, а освен туй и вкус. Съвест и вкус – това е вече толкова много, че мозъкът

става направо излишен.

А кога за пръв път си забелязал, Веничка, че си глупак?

– Ще ви кажа. Когато чух едновременно два полярни упрека наведнъж: че съм бил хем скучен, хем лекомислен. Защото ако е умен и скучен, човек никога не ще слезе до нивото на лекомислието. А ако е лекомислен и умен – не ще си позволи да бъде скучен. А аз, загубеният, някак си съм можал да ги съчета.

И да ви кажа ли защо? Защото съм душевно болен, но си трая. Защото откак се помня, само това върша – демонстрирам душевно здраве, всеки миг, и изразходвам за това всичките си (всичките без остатък) и умствени, и физически, и каквито щете сили. Затуй съм скучен. Всичко, за което говорите вие, всичко, което всекидневно ви занимава, на мен ми изглежда безкрайно далечно. Да. А мен кое ме занимава – за това никога и на никого няма да кажа нито дума. Може би от страх да не ме вземат за смахнат, може по някоя друга причина, но все пак – нито дума.

Спомням си, още много отдавна, когато в мое присъствие започваха да си говорят или да се препират за някаква глупост, аз казвах: „Ей, как ви се говори за такава глупост?!“ А на мен ми се чудеха и ми казваха: „Откъде-накъде ще е глупост? И това ако е глупост, тогаз кое не е глупост?“ А аз казвах: „О, не знам, не знам! Но има.“

Не твърдя, че сега истината вече ми е известна или че съм съвсем близо до нея. В никой случай. Но вече съм се доближил до нея на разстоянието, което е най-удобно за разглеждането ѝ.

И аз гледам, и виждам, и затова съм скръбен. И не вярвам някой от вас да е мъкнал в себе си тая горчива попара; от какво е тази попара, трудно мога да ви кажа, а и все едно няма да ме разберете, но най-често из нея се срещат „скръбта“ и „страхът“. Нека ги наречем така. Та най-често из нея се срещат „скръбта“ и „страхът“, а освен туй немотата. И всеки ден още от заранта „моето прекрасно сърце“ смърди на тази попара и се къпе в нея до вечерта. При други, знам го, при други това се случва, ако някой внезапно умре, ако най-необходимото същество на света внезапно вземе, че умре. Но при мен то е вечно. Поне това разберете!

Как да не съм скучен и как да не пия кубанска?! Заслужил съм това право. По-добре от вас знам, че „мировата скръб“ не е фикция, пусната в обръщение от старите литератори, защото аз самият я нося в себе си и знам какво представлява тя, и не искам да го крия. Човек трябва да свикне смело, право в очите на другите, да говори за ценните си

качества. Кой друг, ако не самите ние, знае колко сме симпатични?

Например: виждали ли сте „Безутешна мъка“ на Крамской? Има си хас да не сте я виждали. Та ако на нея, на тази вцепенена княгиня или болярка, някоя котка ѝ събори в тоя миг на пода нещо такова – е, филджан от севърски порцелан или, да речем, ѝ накъса на парченца някой невероятно скъп пеньоар, – какво ще направи тя? Би ли седнала да се вайка и да пляска с ръце? Никога не би седнала, защото всичко това за нея е дреболия, защото за ден ли, за три ли, но сега тя е „над всякакви пеньоари, и всякакви порцелани“!

И какво излиза? Скучна ли е тази княгиня? Тя е невъзможно скучна и има си хас да не е скучна! Лекомислена ли е тя? Крайно лекомислена!

И аз съм същият. Сега разбрахте ли защо съм по-тъжен от всички пропаднали пияници? Защо съм по-несериозен от всички идиоти, но и по-мрачен от най-големия мизерник? Защо съм и глупак, и демон, и дърдорко едновременно?

Баш ми е драго, че всичко разбрахте. Да прием за разбирателството – сега всичкия тоя остатък от кубанската незабавно ще го изпием направо от шишето.

Вижте как се прави това!...

Салтиковская – Кучино

Остатъкът от кубанската още напираше нагоре съвсем близо до гърлото ми и затуй когато ми казаха от небесата:

– Защо доизпи всичко, Веня? Това е твърде много...

Аз от задух едвам можах да им отговоря:

– По цялата земя... по цялата земя, от Москва, та чак до Петушки – не съществува нищо такова, което за мен да е твърде много... И защо се плашите за мен, небесни ангели?...

– Страх ни е, че ти пак...

– Че пак ще почна да псувам ли? О, не, не, аз просто не знаех, че постоянно сте с мен, иначе и преди това нямаше да... С всяка изминала минута аз съм все по-щастлив и ако сега пропсувам, моите ругатни ще ви прозвучат някак щастливо, като стихотворения от немски поети: „Вървете под дъгата!“ или „Ще ви дам аз на вас едни бисери!“, но нищо повече... Колко сте ми глупавички!

– Не, не сме глупавички, просто ни е страх, че пак няма да стигнеш...

– Докъде няма да стигна?!... До тях, до Петушки ли няма да стигна? До нея ли няма да стигна? До моята разблудна царкиня с очи като

облаци ли?... Колко сте ми смешни...

– Не, не сме смешни, страх ни е, че до н е г о няма да стигнеш и той ще остане без лешници...

– Стига бе! Докато съм жив... Недейте така! Миналия петък – вярно, миналия петък тя не ме пусна да ида при него... Бях се скапал, ангели, миналия петък, зазяпах се в белия й корем, кръгъл като небето и земята... Но днес – ще стигна, освен ако не пукна, убит от съдбата... Поточно казано – не, днес няма да стигна, днес ще бъда у нея, до заранта ще паса между лилиите, ама утре...

– Горкото момче... – въздъхнаха ангелите.

– „Горкото момче“ ли? Защо да е „горкото“? А я ми кажете, ангели, ще бъдете ли с мен чак до Петушки? А? Няма ли да отлетите?

– О не, чак до Петушки не можем... Ще отлетим, щом ти се усмихнеш... Днес още нито веднъж не си се усмихнал. Щом се усмихнеш за първи път – ще отлетим... И вече ще сме спокойни за теб...

– И там, на перона, ще ме посрещнете, нали?

– Да, там ще те посрещнем...

Прелестни същества са тия ангели! Само че откъде-накъде „горкото момче“? Хич не е горко. Младенец, който знае буквата „ю“ като петте си пръста, младенец, който обича своя баща като самия себе си, – нима се нуждае от жалост?

Е, вярно, беше се поразболял по-миналия петък и всички там бяха се разтревожили заради него... Но нали веднага започна да оздравява – щом ме видя!... Да, да... Боже милостиви, направи така, че нищо да не му се е случило и никога нищо да не му се случва!...

Направи така, Господи, че той, дори ако падне от стълбището или от някое дърво, да не си счупи, нито крак, нито ръка. Ако види нож или бръснач, нека не си играе с тях, намери му други играчки. Господи. Ако майка му започне да пали пещта – той много обича да гледа как майка му пали пещта, дръпни го настрана, ако можеш. Призлява ми, като си помисля, че той ще се опари... А дори и ако се разболее, – нека щом ме зърне, веднага да почне да оздравява...

Да, да, когато предния път пристигнах, ми казаха: той спи. Казаха ми: болен е и лежи с температура. Аз пиех лимонена водка до креватчето му и ме оставиха насаме с него. Той наистина имаше температура и дори трапчинката на бузата му пареше, и ми се стори странно, че дори ей такава нищожество може да вдигне температура...

Изпих три водни чаши лимонена водка, преди той да се събуди и да погледне мен и четвъртата чаша в ръката ми... Аз дълго си приказвах с

него и му рекох:

– Знаеш ли какво, момче? Недей умира... Помисли си (нали вече рисуваш буквите, значи, можеш да мислиш): много глупаво е да умреш, когато знаеш само буквата „ю“ и нищо друго не знаеш. ... Поне разбираш ли, че това е глупаво?

– *Разбирам, татко...*

Ама как го каза! И всичко, което ми казват те – вечно живущите ангели и вечно умирающите деца, – всичко това е толкова важно, че аз изписвам думите им с шпациран курсив, а всичко, което казваме ние, – със ситни буквички, защото то е повече или по-малко дивотия. „*Разбирам, татко!*“ ...

– Ти ще се справиш, момчето ми, и пак ще танцуваш под звуците на моята „прасешка фарандела“ – помниш ли я? Когато беше на две годинки, ти я танцуваше. Музиката от баща ти и текстът също от него. „Едни такива мили дяволченца смешни ме щипят и ме драскат по коремчето...“ А ти, подпрял едната си ръка на хълбока и размахвайки с другата носна кърпичка, подскачаше като малък глупак... „От февруари хленчех и се гърчех, а в края на август хвърлих топа а-аз...“ Ти обичаш ли татко си, момче?

– *Много го обичам...*

– Затуй недей умира... Когато не умреш и оздравееш, пак ще ми изтанцуваш нещо... Само че не, фаранделата няма да я танцуваме. Там има едни думи, които не са много уместни. „А в края на август хвърлих топа аз...“ Не върви. Много по-подходяща е друга: „Раз-два-бързо-се-обувай-как-не-те-е-срам-да-спиш?“ Имам особени причини да обичам тази гнусотия...

Доизпих си четвъртата чаша и се изпритесних:

– Когато теб те няма, момчето ми, аз съм съвсем самотен... Разбираш ли?... Ходил ли си в гората това лято, а? Сигурно си спомняш какви са боровете там?... И аз съм като бор... Един такъв дълъг-дълъг и самотен-самотен-самотен, и аз съм същият... Той е като мен – гледа само към небето, а какво има под краката му – не вижда и не ще да види... Той е такъв зелен и вечно ще е зелен, докато рухне. И аз – докато не рухна, вечно ще съм зелен...

– *Зелен* – повтори младенецът.

– Да вземем, например, глухарчето. То все се клатушка и се проскубва от вятъра, и е тъжно да го гледа човек... Взemi мен: нима аз не се

проскубвам? Нима не ти е противно да гледаш как аз по цели дни се проскубвам ли, проскубвам?...

– *Противно ми е* – повтори след мен младенецът и се заусмихва блажено...

Та и аз сега: сещам се за неговото „*Противно ми е*“ и се усмихвам, също блажено. И виждам: отдалеч ми кимат ангелите – и отлитат от мен, както бяха ми обещали.

Кучино – Железнодорожная

Но по-напред все пак за нея. Отначало за нея! Да я видя на перона, с плитката от дупето до тила, и от вълнение да се изчервя и да пламна, и да се напия до просване и да паса, да паса между лилиите точно толкова, колкото трябва, за да изнемощя до смърт!

Донеси ми гривни, огърлици,
свила, кадифе, елмази, бисер,
искам да се облека като кралица,
днеска моят крал от път се връща.

Това момиче изобщо не е момиче! Тази чародейка не е момиче, а балада ла бемол мажор! Тази жена, тази рижава курветина не е жена, а вдъхновение. Ще ме попитате: откъде я изнамери, Веничка, и откъде се е взела тя, тая рижава кучка? И може ли в Петушки да има нещо свястно?

– Може! – ви казвам аз и го казвам толкова гръмогласно, че се раздрусват и Москва, и Петушки. – В Москва – не, в Москва не може да има, а в Петушки – може! Какво от туй, че е „кучка“? Ама каква хармонична кучка! А ако ви е интересно къде и как съм я изнамерил, ако ви е интересно – слушайте, безсрамници, всичко ще ви разкажа.

В Петушки, както вече ви рекох, жасминът не прецъфтява и птичата песен не млъква. Та и него ден, точно преди дванайсет седмици, имаше птички, имаше и жасмин. А освен това имаше рожден ден не помня вече кой. И освен това имаше сума пиене – я десет, я дванайсет, я направо двайсет и пет бутилки. И имаше всичко, което може да му се доще на човек, който е изпил толкова много концентрат: тоест абсолютно всичко, от наливна бира до бутилкова. А още, ще попитате вие, а още какво имаше?

– Имаше още двама авери и имаше три мацки със събрани очи, коя от коя по-пияни, и гуляй, и бъркотия. Друго комай нямаше.

И аз разреждах и пиех, разреждах руска водка и жигуловска бира и гледах тия „тричките“ и прозирах нещо в тях. Какво именно прозирах

в тях, не мога да кажа, а поради тая причина разреждах и пиех, и колкото повече прозирах в тях това „нещо“, толкова по-често разреждах и пиех, и това ми помагаше да прозирам още по-остро.

Само че ответно прозрение усетих само в една от тях, само в една! О, рижави мигли, по-дълги от космите по вашите глави! О, невинни зъркели! О, тази белота, преминаваща в белезникавост! О, магьоснически и гълъбови криле! – Та вие ли сте били Ерофеев? – и се понаведе към мен, и притвори мигли, и ги разтвори...

– Ами да! Има си хас да съм някой друг!

О, хармонична! Как се е досетила?

– Четох нещо от вас. И знаете ли: никога и през ум не би ми минало, че на петдесетина страници може да се натрупат толкова много дивотии. Това е свръх човешките сили!

– Чак пък свръх! – Поласкан, аз си разредах и пийнах. – Ако искате, още повече ще натрупам! Свръх ония!...

Е – оттам започна всичко. Тоест започна загубата на паметта: тричасова дупка. Какво съм пил? Какво съм приказвал? Може би тая дупка нямаше да я има, ако бях пил, без да разреждам. Но както и да е – свестих се след близо три часа, и ето в какво положение се свестих: седя на масата, разреждам и пия.

И освен нас двамата – жива душа няма. И тя – до мен, присмива ми се като благодатно детенце. Помислих си: „Нечувана! Това е жена, чиято гръд до днес е била мачкана само от предчувствия. Това е жена, на която преди мен никой дори пулса ѝ не е пипвал. О, блажен сърбеж и в душата, и навсякъде!“

А тя взе, че обърна още сто грама. Стоешком ги изпи, отметна глава като пианистка. А след като ги изпи, издиша от себе си всичко, всичко свято, скрито в нея, всичко издиша. А после се закърши като шафрантия и започна вълнообразни движения с бедрата – и всичкото това с такава пластика, че не можех да я гледам без потрес...

Вие, естествено, ще запитате: „И какво, Веничка?“ Тя.....? Какво да ви отговоря. То се знае, че тя.! Тя направо ми каза: „Искам властно да ме прегърнеш с дясната си ръка!“ Ха-ха. „Властно“ и „с дясната ръка“?! – а аз вече толкова се бях насвяткал, че не властно да я прегърна ами искам да я пипна с пръст – и не мога, все не я уцелвам.

– Голяма работа! Върти си едрите балдъри – помислих си аз, след като си разредах и пийнах. – Върти ги, прелъстителко! Върти ги, Клеопатро! Върти ги, наснована к..., съсипала сърцето на поета! Всичко, което имам, всичко, което, *може би*, имам, го хвърлям днес на белия олтар

на Афродита!

Така си мислех аз. А тя се смееше. А тя дойде до масата и изпи на екс още сто и петдесет, защото беше съвършена, а съвършенството не знае граници...

Железнодорожная – Черное

изпи ги – и хвърли от себе си нещо излишно. „Ако го е хвърлила – помислих си аз, – ако след това излишно хвърли и долните дрехи – ще се разтресе земята и камъните ще проплачат.“

А тя ми каза: „Е, какво ще речеш, Веничка, хубави ли са ми?“ А аз, смазан от желанието, очаквах греха и дишах тежко. Казах й: „Точно трийсет години живея на този свят... но никога досега не съм виждал на някого толкова добре да са му ...!“

Ами сега? Деликатно-нежен ли да бъде? Или пленително-груб? Дявол знае, аз никога не съм наясно в кой миг как да постъпвам с пияна жена... Дотогава – да ви кажа ли? – дотогава зле ги познавах, и пияните, и трезвите. Мисълта ми се устремяваше след тях, но щом се устремеше – сърцето ми спираше в уплаха. Помисли – имах, но нямах намерения. А когато се появяваха намеренията – помислите изчезваха и макар че сърцето ми се устремяваше подир тях, в уплаха се спираше мисълта ми.

Бях противоречив. От една страна, харесваше ми, че те имат талия, а ние нямаме никаква талия, това будеше в мен – как да го нарека? „Нега“ ли, а? Ами да, това будеше в мен нега. Но, от друга страна, нали те са заклали Марат с джобно ножче, а Марат е бил Неподкупен, и не е било редно да го колят? Самият този факт вече убиваше всякаква нега. От една страна, на мен като на Карл Маркс ми допадеше тяхната слабост, тоест, да речем, налага им се да пикаят клекнали, това ми допадеше, това ме изпълваше с – как да го нарека? с нега ли? – Ами да, с нега ме изпълваше. Но, от друга страна, нали те са гърмели и... с барабанлия?! Това пак убиваше негата: клякай, като ти се кляка, ама защо трябва да гърмиш и... с барабанлия? И би било смешно след всичко това да си говорим за нега. Но аз се отвлякох.

И тъй, какъв да бъде сега? Страховит или пленителен?

Тя, тя направи вместо мен моя избор, като се просна по гръб и ме помилва по бузата с кълката си. Това звучеше и като окуражаване, и игра, и като лека плесница. И като въздушна целувка – и нещо такова се долавяше. И после – тая мътна, тая мастийска белота на зениците повече от бълнуване и седмо небе! И като небе и земя – коремът й. Щом го зърнах, насмалко не се разридах от вдъхновение, пара се вдигна от мен.

И всичко се обърка: и розите, и лилиите, и обграденият от ситни къдрици – целият – влажен и потрепващ вход на Рая, и лудостта, и рижавите мигли! О, безсрамни зъркели! О, блуднице с очи като облаци! О, сладък пъп!

Всичко се обърка, само за да започне, за да се повтаря отново и отново всеки петък и да не излиза от сърцето и главата ми. И знам: днес ще е същото, същото опиянение и същото душевадство...

Вие ще ми кажете: ама какво, Веничка, да не мислиш, че ти си й единичкият такъв душевадец?

Не е моя работа! А още по-малко – ваша! Нищо че не ми е вярна. Старостта и верността оставят по муцуната бръчки, а аз не искам, например, по муцуната й да има бръчки. Нищо че не ми е вярна, не е съвсем „нищо“, разбира се, но все пак нищо. За сметка на това тя цялата е изтъкана от неа и аромати. Тя не става за стискане, нито за бой, нея трябва да я вдишва човек. Веднъж се опитах да преброя всичките й съкровени извивки и не можах да ги преброя – стигнах до двайсет и седем и толкова се ошашавах от възбуда, че изпих една зубровка и заряхах броенето, преди да съм го довършил.

Но най-красиви са й ръцете от рамото до лакътя, разбира се. Особено когато ги размърдва и се смее възторжено, и казва: „Ех, Ерофеев, к... мръсен!“ О, дяволица! Такава като нея можеш ли да не я вдишваш?

Случваше се, разбира се, случваше се и тя да стане отровна, но всичко това са глупости, всичко това е за самоотбрана и за не знам си какви други женски нужди – аз тия работи слабо ги загрявам. Във всеки случай, когато я опознах както трябва, разбрах, че това, което съм вземал за отрова, е малини със сметана. Един от петъците, например, когато бях се размекнал от зубровката, й казах:

– Слушай, хайде до края на живота си да сме все заедно! Ще те закарвам в Любня, ще те облека в пурпур и пресукан визон, аз ще изкарвам допълнително от касичките на телефонните автоматти, а ти ще обоняваш нещо – лилии, да речем. Тръгваме ли?

А тя мълком насочи към мен кукиш. В изнемога го поднесох към ноздрите си, въздъхнах и се разплаках:

– Но защо?... Защо?...

Тя ми показва втория кукиш. И него поднесох, зажуях и пак се разплаках:

– Но защо? Заклинам те – отговори ми: защо???

Тогава именно и тя се разрида и увисна на врата ми:

– Луд човек! Много добре знаеш защо! Знаеш защо, пияницо!

И след това кажи-речи всеки петък се повтаряше едно и също: и тия сълзи, и тия кукиши. Но днес нещо ще се реши, защото днешният петък е тринайсетият поред. И аз все повече се приближавам до Петушки. Света Богородице!...

Черное – Купавна

Закрачих по площадката страшно развълнуван и запуших цигара от цигара...

– И след всичко това ще ми разправяш, че си бил самотен и неоценен? Ти, надареният с *такава* душа, която *така* се раздава. Ти, който имаш *такава* в Петушки! И *такъв* отвъд Петушки!... Ти ли си самотен?...

– Не, не, вече не съм самотен, вече съм оценен, от дванайсет седмици съм оценен. Миналото отмина. Виж, когато навърших двайсет години, тогава бях безнадеждно самотен. И на рождения си ден бях унил. Дойде ми на гости Юрий Петрович, дойде Нина Василевна, донесоха ми бутилка столичная и една консерва постни сарми – и такъв самотен, такъв невъзможно самотен си се сторих сам на себе си покрай тия сарми, от тази столичная, че без да ми се плаче, заплаках...

А когато навърших трийсет, миналата есен? А когато навърших трийсет, денят беше унил като деня на двайсетата ми годишнина. Дойдоха ми на гости Боря с някаква смахната поетеса, дойдоха Вадя с Лида, Ледик с Володя. И ми донесоха – какво ми донесоха? Две бутилки столичная и две консерви пълнени домати. И такова отчаяние, такава мъка ме налегна покрай тия домати, че ми се доплака – но тоя път не можах...

Значи ли това, че през тия години съм станал по-малко самотен? Не, не значи. Тогава значи ли това, че за десет години душата ми е загрубяла? Или че сърцето ми се е ожесточило? Също не значи. По-скоро дори наопаки, но за плач – все едно не заплаках...

Защо ли? Аз като че ли ще мога да ви обясня това, ако намеря някоя подходяща аналогия в света на прекрасното. Да речем, така: ако един кротък човек изпие седемстотин и петдесет, той ще стане буен и радостен. А ако добави още седемстотин? Ще бъде ли още по-буен и по-радостен? Не, пак ще стане кротък. Ако го гледаш отстрани, дори може да ти се стори, че е изтрезнял. Но значи ли това, че е изтрезнял? Ни най-малко: той вече е пиан като свиня, затуй е кротък.

Същото е и с мен: не съм станал по-малко самотен през тия трийсет години, нито сърцето ми е загрубяло – съвсем наопаки. А ако ме

погледнете отстрани – разбира се...

Не, *от сега нататък* ми се живее! Хич не е скучно да се живее! Скучно им е било да живеят само на Николай Гогол и на цар Соломон. Щом сме изкарали трийсет години, трябва да се опитаме да изкараме още трийсет, да, да. „Човекът е смъртен“ – такава е моето мнение. Но щом сме се родили – няма накъде, редно е да поживеем. „Животът е прекрасен“ – такава е моето мнение.

Знаете ли още колко много тайни има на тоя свят, колко неизследвани явления и какъв простор се разкрива пред оногова, когото го влекат към себе си тези тайни! Да вземем един съвсем прост пример поради какво, ако вчера си изпил, да речем, седемстотин и петдесет, а заранта не си имал сгода да пийнеш, за да се справиш – служебни задължения и тем подобни – и чак късно подир обед, след като си се тормозил шест или седем часа, изпиваш най-сетне, за да си облекчиш душата (е, колко ще изпиеш? Е, да допуснем, сто и петдесет грама), – защо на душата ти не й олеква? Гаденето, което те е съпътствувало от сутринта, от тия сто и петдесет грама се измества от гадене от друга категория, от срамежливо гадене, бузите ти стават пурпурни, а под очите ти е толкова синьо, като че ли предния ден изобщо не си пил своите седемстотин и петдесет, а като че ли предния ден вместо това цяла вечер са те били по мутрата? Защо?

Ще ви кажа защо. Защото този човек е станал жертва на своите шест или седем служебни часа. Човек трябва да си подбира работата, лоши работи няма. Срамни професии няма, длъжни сме да уважаваме всяко призвание. Нужно е, щом се събудиш, незабавно да изпиеш нещо, дори не, сякаш да ви излъжа, не „нещо“, а тъкмо от онова, което си пил вчера, и да го пиеш с паузи от четирийсет – четирийсет и пет минути, така че до вечерта да изпиеш с двеста и петдесет грама повече, отколкото предния ден. И тогаз нито ще ти се гади, нито ще изпитваш срам, и ти самият ще си такъв белолик, като че ли вече половин година не са те били по мутрата.

Виждате ли – колко загадки има в природата, съдбоносни и радостни, колко много бели петна навсякъде!

А тази празноглава младеж, нашата смяна; която сякаш изобщо не забелязва тайните на битието. На нея и липсват замах и инициатива, и аз изобщо се съмнявам имат ли те, всички до един, нещо в главите. Какво може да е по-благородно например от експериментирането със себе си? Аз на техните години правех така: вечерта в четвъртък изпивах на един дъх три литра и половина бира с водка – изпивах я и си лягах да спя, без

да се събличам, с едничката мисъл ще се събудя ли в петък заранта, или няма да се събудя.

И все пак заранта в петък не се събуждах. А се събуждах в събота заранта, и вече не в Москва, а под насипа на железопътната линия в района на Наро-Фоминск. А после – а после с усилие си припомнях и трупах факти, а след като ги натрупвах, ги съпоставях. А след като ги съпоставех, започвах пак да ги възстановявам с напъване на паметта и с всепроникващ анализ. А после преминавах от съзерцаване към абстрахиране; с други думи, много вгълбено си пийвах нещо за оправяне и най-сетне научавах къде все пак се е дянал петъкът.

Кажи-речи от малък, от ранни младини, любимата ми дума беше „дерзание“ и – Господ ми е свидетел как дерзаех! Ако вие дръзнете да дерзаете като мен – чака ви мозъчен удар или парализа. Или дори не: ако вие дерзаехте така, както аз дерзаех на вашите години, една прекрасна сутрин щяхте да вземете и да не се събудите. А аз се събуждах, почти всяка заран се събуждах и пак започвах да дерзя...

Например: към осемнайсетата си година или някъде там забелязах, че от първата доза до петата включително възмъжавам, тоест възмъжавам непреодолимо, ала, като се започне от шестата

Купавна – 33-ти километър

та до деветата включително – се размеквам. Дотам се размеквам, че от десетата затварям очи също толкова непреодолимо. И знаете ли какво си мислех поради наивност? Мислех си: трябва да си наложа с волево усилие да превъзмогна дрямката и да изпия единайсетата доза – тогава, може би, ще настъпи рецидив на възмъжаването. Само че не. Никакви рецидиви, опитвах.

Блъсках си главата над тази загадка цели три години, ежедневно си я блъсках, и все пак ежедневно след десетата заспивах.

А всичко излезе толкова просто: оказа се, че ако вече сте изпили петата, трябва и шестата, и седмата, и осмата, и деветата да ги изпиете наведнъж, на един дъх – но да ги изпиете идеално, тоест да ги изпиете само във въображението си. С други думи, от вас се иска с едно волево усилие, на един дъх – да не изпиете нито шестата, нито седмата, нито осмата, нито деветата.

А след като направите пауза, да пристъпите направо към десетата, и също както деветата симфония на Антонин Дворжак, и фактически девета, условно бива наричана пета, по същия начин и вие: условно наречете десета своята шеста и бъдете сигурен: сега вече безпрепятствено

ще възмъжавате още от шестата (десетата), та чак до двайсет и осмата (трийсет и втората) – тоест ще възмъжавате до онази граница, след която започват безумието и свинщината.

Не, честна дума, презирам поколението, което иде след нас. То ми вдъхва отвращение и ужас. Максим Горки за тях песен няма да изпее, хич да не се надяват. Не твърдя, че ние на техните години сме мъкнели на гърба си цял товар от светини. Опазил ме Господ! – светини имахме съвсем малко, но за сметка на това на колко много неща не *смеехме да плюем*, а те са плюли на всичко.

Защо те да не се заемат със следното: аз на техните години пиех с големи антракти – попия-попия – престана, попия-попия – пак престана. Затова не се наемам да кажа по-одушевена ли е сутрешната депресия, ако ти стане ежедневен навик, тоест ако от шестнайсетгодишен пиеш по четиристотин и петдесет грама в седем часа подир обед. Разбира се, ако някой ми върне младините и започна живота си отначало, аз, разбира се, бих опитал, – но те! Те!...

И само това да е! А колко неизвестност таят в себе си други сфери от човешкия живот. Представете си например: единия ден от заранта до вечерта пиете изключително чиста водка, и нищо повече, а на другия ден – изключително червени вина. Първия ден към полунощ сте като обезумял. Към полунощ сте толкова пламенен, че момите могат да ви прескачат през нощта срещу Еньовден. И, то се знае, после има да съжальват, че са ви прескачали, след като вие от заранта до късна нощ сте пили изключително чиста водка.

А ако от заранта до късна нощ сте пили само червени вина с висок градус? Момите хич няма да ви прескачат през нощта срещу Еньовден. Дори наопаки – ще седне някоя мома през нощта срещу Еньовден, а вие изобщо няма да можете да я прескочите, да не говорим за нещо повече. Разбира се, при условие, че от заранта до вечерта сте пили само червено!...

Да, да! А колко примамливи са експериментите в тясно специални области! Да речем, хълцането. Глупавият ми земляк Солоухин ви вика в гората да берете мариновани млечници. Плюйте на маринованите му млечници! По-добре се заемете с хълцането, тоест с изследването на пиянското хълцане в неговия математически аспект...

– Ама моля ви се! – ми викат отвсякъде. – Нима на тоя свят, освен това, няма нищо такова, което би могло!...

– Точно така е: няма! – викам аз във всички посоки. – Няма нищо такова, което би могло! Не съм глупак, разбирам, че на тоя свят

съществуват психиатрията, извънгалактичката астрономия, всичко това е така!

Ала всичко това – не е наше, всичко това са ни го натрапили Петър Велики и Дмитрий Кибалчич, а нашето призвание е съвсем другаде! Там, където ще ви заведе, ако не се опъвате! Ще ми кажете: „Това призвание е измамно.“ А аз ще ви кажа и пак ще ви повторя: „Няма измамни призвния, трябва да уважаваме всяко призвание.“

И бабината ви, най-сетне! По-добре оставете на янките извънгалактичката астрономия, а на германците – психиатрията. Нека разните загубеняци като испанците си ходят на тяхната корида да зяпат, нека подлецът африканец си строи своята Асуанска язовирна стена, нека я строи, подлецът, все едно вятърът ще я издуха, нека ѝ приседне на Италия нейното глупашко белканто, нека!...

А ние, повтарям, да се заемем с хълцането.

33-ти километър – Електроугли

За да започнем неговото изследване, трябва, разбира се, да го предизвикаме: или ан зих (термин на Емануил Кант), тоест да го предизвикаме в самите себе си, – или пък да го предизвикаме в друг човек, но в наш интерес, тоест фюр зих. Термин на Емануил Кант. Най-добре е, естествено, и ан зих, и фюр зих, а именно по, следния начин: два часа подред пийте някакъв концентрат: старка или зверобой, или ловджийска. Пийте с водни чаши, по една водна чаша през половин час, като по възможност избягвайте мезетата. Ако на някого му е трудно, може да си позволи минимално замезване, но с нещо съвсем непретенциозно: не много пресен хляб, хамсия с пикантни подправки, просто солена хамсия, хамсия с доматен сос.

А после – направете едночасово прекъсване. Нищо не яжте, нищо не пийте; отпуснете мускулатурата си и не се напругайте.

И сам ще се убедите: към края на този час то ще започне. Когато изхълцате за пръв път, ви учудва внезапността на неговото начало; после ви учудва неотвратимостта на втория път, на третия път ет цетера. Но ако не сте глупак, час по-скоро престанете да се учудвате и се заловете за работа: записвайте на хартия в какви интервали ви спохожда вашето хълцане – в секунди, разбира се:

– осем – тринайсет – седем – три – осемнайсет.

Опитайте се, естествено, да откриете тук каквато и да е периодичност, макар и най-приблизителна, опитайте се, ако все пак не сте глупак, опитайте се да изведете някоя формула, за да предскажете поне криволяво продължителността на следващия интервал. Моля. Животът все едно ще обърне с краката нагоре всички ваши телешки предположения:

– седемнайсет – три – четири – седемнайсет – една – двайсет – три – четири – седем – седем – седем – осемнайсет.

Казват, че вождовете на световния пролетариат, Карл Маркс и Фридрих Енгелс, грижливо били изучили схемата на обществените формации и въз основа на това можали да предвидят доста неща. Но тук те биха били безсилни да предвидят поне нещичко. Вие сте навлезли по лично ваш каприз в сферата на фаталното – примирете се и имайте търпение. Животът ще посрами и елементарната ви, и висшата ви математика:

– тринайсет – петнайсет – четири – дванайсет – четири – пет – двайсет и осем.

Не липсва ли по същия начин в смяната на възходи и сгромолясвания, на възторзи и беди на всеки отделен човек и най-малкият намек за

подреденост? Не се ли редуват пак така безредно в живота на човечеството неговите катастрофи? Законът е над всички ни. Хълчането е над всеки закон. И както ни е поразило преди малко – нито ще предскажете, нито ще предотвратите:

– двайсет и две – четиринайсет – край. И тишина.

И в тази тишина вашето сърце ви казва: то е неизследваемо, а ние сме безпомощни. Напълно сме лишени от каквато и да било свобода на волята, завладени сме от произвол, който няма име и спасение от който също няма.

Ние сме разтреперани твари, а т о е всесилно. Т о, тоест Божията Десница, която е вдигната над всички нас и пред която не искат да сведат глави само кретените и ментарджиите. Т о й не може да бъде проумян, а следователно, Т о й съществува.

И така, бъдете свършени, както е свършен Небесният ви Отец.

Електроугли – 43-ти километър

Да. Повече пийте, по-малко замезвайте. Това е най-добрият цяр срещу самомнението и повърхностния атеизъм. Погледнете хълцащия безбожник: той е разредоточен и тъмнолик, той се измъчва и е безобразен. Обърнете му гръб, плюйте и погледнете мен, когато започна да хълцам: вярващ в предопределението и изобщо непомислящ за каквото и да било противоборство, аз вярвам в това, че Той е всеблаг, затова и аз самият съм благ и грейнал.

Той е всеблаг. Той ме води от страданията – към светлината. От Москва – към Петушки. През мъките на Курската гара, през пречистването в Кучино, през бляновете в Купавна – към светлината и Петушки. Дурх лайден – лихт!

Закрачих по площадката, обзет от още по-страшно вълнение. И пушех ли, пушех. И изведнъж – ярка мисъл като мълния порази мозъка ми:

– Какво ли още да изпия, за да не угася и т о я порив? Какво да изпия во Име Твое?...

Ужас! Нямам нищо, което да е достойно за Теб. Кубанската е такъв боکلук! А руската – смешно е пред Теб да отварям дума за руската. И розовото с повишен градус по рубла и трийсет и седем! Боже!

Не, ако днес се добра до Петушки – невредим, – ще създам коктейл, който бих могъл, без да се срамувам, да пия в присъствието на Бога и на хора, в присъствието на хора и в името на Бога. Ще го нарека „Йордански струи“ или „Витлеемска звезда“. Ако в Петушки забравя за

това – подсетете ме, ако обичате.

Не се смейте. Аз имам богат опит в създаването на коктейли. По цялата земя от Москва до Петушки до ден днешен пият тези коктейли, без да знаят името на автора им, пият „Ханаански балсам“, пият „Сълзата на комсомолката“ и добре правят, че ги пият. Не можем да чакаме милости от природата. А за да ги вземем от нея, трябва, естествено, да знаем точните им рецепти: ако искате, ще ви дам тези рецепти. Слушайте.

Да пиеш просто водка – дори и направо от шишето – в това няма нищо друго, освен измъчване на духа и суета. Да смесиш водка с одеколон – в това има известен каприз, но няма никакъв патос. А, виж, да изпиеш една водна чаша „Ханаански балсам“ – в това има и каприз, и идея, и патос, а на всичко отгоре и метафизичен намек.

Кой компонент на „Ханаански балсам“ ценим най-много? То се знае, че спирта за горене. Но нали спиртът за горене, бидейки само обект на вдъхновението, сам по себе си напълно е лишен от това вдъхновение. Кое в такъв случай ценим най-вече в спирта за горене? Естествено: голото вкусово усещане. А още повече пък, вонята, която той излъчва. А за да се нюансира тази воня, е нужна поне частица благоухание. По тази причина в спирта за горене се добавят в пропорция 1:2:1 луксозна бира, най-добре останкинска или сенатор, и пречистена политура.

Излишно е да ви напомням как се пречиства политурата, това и децата го знаят. Защото никой в Русия не знае от какво е умрял Пушкин, а как се пречиства политура – всеки знае.

Накъсо казано, записвайте си рецептата на „Ханаански балсам“. Веднъж живеем и е редно да живеем така, че да не допускаме грешки в рецептите:

Спирт за горене – 100 г

Луксозна бира – 200 г

Политура пречистена – 100 г

И тъй, имате пред себе си „Ханаански балсам“ (простолюдието го е нарекло „сребърна лисица“) – течността наистина има черно-кафяв цвят, притежава умерен градус и траен аромат. Това вече е дори, не аромат, а химн. Химн на демократичната младеж. Точно така, защото в изпилия този коктейл назряват вулгарност и тъмни сили. Колко пъти съм наблюдавал това!...

А за да се преотврати поне донякъде назряването на тези тъмни сили, има два начина. Първо, да не се пие „Ханаански балсам“, а второ, да

се пие вместо него коктейлът „Духът на Женева“.

В него няма нито капка благородство, но има букет. Ще ме запита-те: в какво се състои загадката на тези букет? Ще ви отговоря: не знаем в какво се състои загадката на този букет. Тогава вие ще се позамислите и ще ме попитате: а в какво се състои разгадката? А разгадката се състои в това, че одеколонът „Люляк бял“, съставка на „Духът на Женева“, с нищо не бива да се заменя: нито с „Жасмин“, нито с „Шипър“, нито с „Момина сълза“. „В света на компонентите няма еквиваленти“, както са казвали старите алхимици, а те са знаели какво говорят. Тоест, „Момина сълза сребриста“ – това не ви е „Люляк бял“, дори в нравствен аспект, а да не говорим за букетите.

„Момината сълза“, например, възбужда ума, тревожи съвестта и укрепва правосъзнанието. А „Люляк бял“ тъкмо наопаки, успокоява съвестта и примирява човека с язвите на живота...

Веднъж ми се случи следното: изпих цяло стъкло „Сребриста момина сълза“, седя и плача. Защо плача ли? Защото се сетих за мама, сетих се за нея и не мога да забравя майчицата си. „Майчице“ – казвам. И плача. А после пак: „Майчице“ – казвам и пак плача. Някой друг, поглупав от мен, имаше да седи така и да плаче. А аз? Взех едно стъкло „Люляк“ – и го изпих. И какво мислите? Сълзите ми пресъхнаха, налегна ме идиотски смях, а майка си дотам я забравих, че чак малкото и бащиното й име не можех да си спомня.

И колко са ми смешни онези, които, приготвяйки „Духът на Женева“ към препаратата срещу потене на крака добавят „Момина сълза сребриста“!

Чуйте точната рецепта:

Люляк бял – 50 г

Препарат срещу потене на крака – 50 г

Бира жггулговска – 200 г

Лак спиртен – 150 г

Но ако човек не иска да тъпче безцелно мирозданието, нека прати по дяволите „Ханаански балсам“ и „Духът на Женева“. А по-добре нека седне на масата и си приготви „Сълзата на комсомолката“. Ароматен и странен е този коктейл. Защо е ароматен, ще разберете след малко. Първо да ви обясня кое му е странното.

Пиещият просто водка запазва и здрав ум, и твърда памет или, наопаки, едновременно загубва и едното, и другото. А в случая със „Сълзата на комсомолката“ може направо да те досмешее: изпиеш сто грама от нея, от тая сълза, – паметта ти е твърда, а здравият ум изфирясва.

Изпиеш още сто грама – и сам се чудиш на себе си: откъде толкова здрав ум? И къде се е дянала всичката твърда памет?

Дори самата рецепта на „Сълзата“ е благовонна. А от готовия коктейл, от неговата ароматност човек за известно време може да остане без чувства и съзнание. Аз, да речем, съм оставал.

Лавандулов спирт – 15 г

Одеколон „Младост“ – 15 г

Розова вода – 30 г

Лак за нокти – 2 г

Елексир за жабуркане на зъби – 150 г

Лимонада – 150 г

Пригответената по този начин смес трябва да се разбърква двайсет минути с клонка от орлови нокти. Някои, вярно, твърдят, че в случай на необходимост било все едно с какво – но мен не можете ме накара да разбърквам „Сълзата на комсомолката“ с чемширена клонка, аз ще си я разбърквам с орлови нокти. Направо мога да се пукна през гърба от смях, когато някой в мое присъствие разбърква „Сълзата“ не с орлови нокти, а с чемшир...

Но стига съм ви говорил за „Сълзата“. Сега ви предлагам последното и най-хубавото. „Шедьовърът не се нуждае от похвали“, както е казал поетът. Накъсо казано, предлагам ви коктейла „Кучешки търбух“, напитка, която засенчва всичко. Това е вече не напитка – това е музика на сферите. Кое е най-прекрасното на света? Борбата за освобождаване на човечеството. А още по-прекрасно е следното (записвайте си):

Бира жигульовска – 100 г

Шампоан „Садко“ – 30 г

Разтвор за премахване на пърхут – 70 г

Спирачна течност – 35 г

Синтетично лепило БФ – 12 г

Флайтокс – 20 г

Всичко това отлежава една седмица, смесено с тютюн за пури – и се сервира...

Между другото, получавал съм писма, в които нямащи си друга работа читатели ми препоръчват още нещо: получената по този начин смес на всичко отгоре да се прецедяла през гевгир. Тоест – да я прецедиш през гевгир и да си лягаш да спиш. Това вече е дявол знае какво и всички тези допълнения и поправки се дължат на немощ на въображението, на недостиг на полет на мисълта, само на това се дължат тия не-лепи поправки...

И тъй, „Кучешки търбух“ е сервиран. Пийте го от изгрева на първата звезда на големи глътки. Само след две чаши от този коктейл човек става толкова одухотворен, че можеш да го наближиш и цял половин час да му плюеш в мутрата от разстояние половин метър, и той нищо няма да ти каже.

43-ти километър – Храпуново

Сколасахте ли да си запишете барем нещо? Е, засега и това ви стига. А в Петушки – в Петушки обещавам да споделя с вас тайната на „Йорданските струи“, ако се добера дотам жив; ако Бог се смили над мен.

А сега нека помислим заедно: какво ли да пия оттук нататък? Каква комбинация мога да създам от боклуците, които са останали в куфарчето ми? „Целувката на леля Клава“? Като нищо. От куфарчето ми никак-ви други „Целувки“ не могат да се изцедят освен „Първата целувка“ и „Целувката на леля Клава“. Да ви обясня ли какво значи „Целувка“? „Целувка“ значи: смесено в пропорция едно към едно каквото и да е червено вино с каквато и да е водка. Да речем: сухо натурално вино плюс перцовка или кубанская – това е „Първата целувка“. Сместа от домашна безакцизна водка и ерзац-портвайн е „Целувка, дадена насила“, или по-просто „Целувка без любов“. Те тия „Целувки“ чет нямат! За да не ви се повдига кой знае колко от всичките тия целувки, трябва да сте свикнали с тях още от деца.

В куфарчето ми има кубанская. Но няма сухо натурално вино. Значи, и „Първата целувка“ е изключена за мен, мога само да мечтая за нея. Но в куфарчето ми има четвъртинка и половина руская водка и розово с повишен градус от рубла и трийсет и седем. А тяхната именно съвкупност ще ни даде „Целувката на леля Клава“. Съгласен съм с вас: той е невзрачен по вкусовите си качества, може да предизвика единствено гадене, по-уместно е да поливаш фигури с него, отколкото да го пиеш направо от шишето, – съгласен съм, ама какво да правя, като нямам сухо вино, като нямам дори фикус? Налага се да пия „Целувката на леля Клава“...

Влязох във вагона, за да омешам моите боклуци в „Целувка“. О, колко отдавна не съм бил тук! Откакто излязох на Николское...

Както и предния път, ме гледаше с десетки очи, големи, готови на всичко, изскачащи от орбитите – ме гледаше в очите моята родина, изскачаща от орбитите, готова на всичко и голяма. Тогава, след сто и петдесетте грама руская водка тези очи ми харесваха. Сега, след

петстотинте кубанская, бях влюбен в тези очн, влюбен като безумец. Позалитнах, когато влизах във вагона, но стигнах до моята седалка съвсем независимо и за всеки случай леко усмихнат...

Стигнах – и се вцепених. Къде е моята четвъртинка руская водка? Къде е същата оная четвъртинка, която край Серп и Молот едва бях преполовил? Още от Серп и Молот тя си стоеше до куфарчето, в нея бяха останали близо сто грама – къде е тя сега?

Огледах всички – нито един дори не премигна. Не, аз положително съм влюбен и безумен. Кога са отлитнали ангелите? Нали уж ми вардеха куфарчето, докато ме нямаше, кога ли са си отлетели? Дали в района на Кучино? Тъй. Значи, откраднали са ми я между Кучино и 43-ти километър. Докато съм споделял с вас възторга на моето чувство, докато съм ви посвещавал в тайните на битието, – баш в това време мен са ме лишили от „Целувката на леля Клава“...

Нали си падам малко прост, през цялото това време нито веднъж не надникнах във вагона – същинска комедия... Но сега слабо ме утешават думите на драматурга Островски, че и най-мъдрият си е малко прост. И – финита ла комедия. Не всяка простота е свята. И не всяка комедия – божествена... Стига съм ловил риба в мътна вода – време е да ловя човеци!...

Но как да ловя и кого да ловя?

Един дявол знае в кой жанр ще пристигна в Петушки. Още от Москва бяха се заредили все философски есета и мемоари, все стихотворения в проза като у Иван Тургенев... Сега започва криминална повест... Надникнах в куфарчето: всичко ли си е на мястото? Вътре всичко си беше на мястото. Но къде са тия сто грама? И кого да ловя?...

Погледнах надясно: там продължават да си седят ония двамата, тъпият като галош и умният колкото си иска. Тъпият с ватенката отдавна се е насвяткал и спи. А умният с балтона от флаконе седи точно срещу тъпия и го буди. И някак джелатски го буди: хваща го за копчето и го издърпва, докъдето може, сякаш опъва тетива, – а после го пуща: и тъпият като галош с ватенката литва към предишното си място, забивайки се в облегалката на седалката като тъпата стрела на Амура в сърце...

„Транс-цен-ден-тално...“ – рекох си аз. И от колко ли време го работи така?... Не, тия двамата не може да са ми откраднали водката. Единият от тях, вярно, е с ватенка, а другият не спи, – значи, и двамата по принцип може да са я откраднали. Ама нали пък единият спи, а другият е с балтон от флаконе, – значи, нито единият, нито другият не може да са я откраднали...

Погледнах назад – не, там също нямаше нищо такова, което би могло да ми подсказже някаква мисъл: двама наистина ми подсказват мисъл, само че тя не ми върши работа. Много странни хора са тия двамата: той и тя. Седят от двете страни на вагона, до срещуположни прозорци и явно не се познават. Но независимо от всичко учудващо си приличат: той е с жилетка и тя е с жилетка; той с кафяво таке и с мустаци и тя – с мустаци и кафяво таке...

Разтърках очи и още веднъж погледнах назад... Приликата е смайваща и тия двамата час по час се разглеждат взаимно с интерес и яд... Ясно е, че те не може да са я откраднали.

А напред? Погледнах напред.

А отпред същото – странни са само двама, един дядо и внучето му. Внучето е с две глави по-дълго от дядо си и слабоумно по рождение. Дядото е с две глави по-къс, но също слабоумен. Двамата ме гледат право в очите и се облизват...

„Подозрително“ – помислих си аз. Защо ли се облизват? И другите ме гледат в очите, но никой не се облизва! Много подозрително... Започнах да ги гледам също толкова вторачено, колкото те мен.

Не, внучето е пълен кретен. Чак и шията му не е като на всички хора, шията му не се слива с торса, а някак изниква от него, устремявайки се към тила заедно с ключиците. И дишането му е някак идиотско: първо издишва, а после вдишва, докато всички постъпват наопаки: първо вдишват и чак тогава издишват. И ме зяпа, зяпа ме със зейнали очи и примижала уста...

А дядото – той ме гледа още по-напрегнато, гледа като в дуло на топ. И с едни такива сини, такива набъбнали очи, че и от двете му очи като от двама удавника влагата се стича право по ботушите му. И целият той прилича на осъден на смърт и по плешивата му глава е мъртвило. И цялата му физиономия е на сипаничави дупки като разстреляна от упор. А наред разстреляната легитимация подутият му и поморавял нос виси и се клатушка като стар обесник...

„Ммммногo подозрително“ – още веднъж си помислих аз. Надигнах се от седалката и ги повиках с пръст да дойдат.

И двамата незабавно скочиха и се вторачиха към мен, без да престават да се облизват. „Това също е подозрително – рекох си аз, – скочиха дори като че ли малко преди да ги повикам с пръст...“

Поканих ги да седнат срещу мен.

Двамата седнаха и се вторачиха в куфарчето ми. Внучето седна някак странно: изпъчило ляво ребро и сякаш предлагайки единия си крак

на мен, а другия – на дядо си.

– Как се казваш, дядка, и закъде пътуваш?...

Храпуново – Есино

– Митрич се казвам. А това е внучето ми, то също е Митрич. Тръгнали сме за Орехово, за парка. Да се повозим на въртележката.

А внучето добави:

– И-и-и-и-и...

Необичаен беше този звук и страшно ме е яд, че не мога да го възпроизведа както трябва. То не говореше, а врякаше. И говореше не с устата си, защото устата му винаги е примиждала и започва, някъде от изотзад. А говореше с лявата си ноздра и то с такова усилие, сякаш повдигаше лявата си ноздра с дясната: „И-и-и-и, колко бързо пътуваме за Петушки, за прочутите Петушки...“, „И-и-и, колко е пиан дядо, много си ми е добричък той...“

– Тъ-ъ-тъй. Значи, казваш, на въртележката?...

– На въртележката.

– А сигурен ли си, че на въртележката?...

– На въртележката – още веднъж потвърди Митрич, все с тоя глас на осъден на смърт, и влагата от очите му течеше ли, течеше...

– А я ми кажи, Митрич, какво си правил тук, докато аз на площадката се бях потопил в моите мисли? В моите мисли за моето чувство? Към любимата ми жена? А? Кажи...

Митрич, без да се помръдне, някак целият се разтърча.

– Ази ли?... Нищо. Просто ми се дояде компот. Компот с бял хляб...

– Компот с бял хляб ли?

– Компот. С бял хляб.

– Прекрасно. Значи, тъй: аз стоя на площадката и целият съм потопен в мисли за чувството си. А вие междувреме търсите на моята седалка: дали там няма компот и бял хляб... И тъй като не сте намерили компот...

Дядото пръв не устиска и се разплака целият. А подир него и внучето: горната му устна съвсем се изгуби някъде, а долната провисна до пъпа му като коса на пианист... И двамата плачеха.

– Разбирам ви, да. Аз всичко мога да разбера, ако поискам да простя... Душата ми е като търбуха на троянския кон, сума нещо може да побере. Всичко мога да простя, ако поискам да разбера. А аз – разбирам: на вас просто ви се е доцял компот с бял хляб. Но на седалката ми не

сте намерили нито едното, нито другото. И просто сте се видели принудени да изпиете барем онова, което сте намерили, вместо онова, което ви се е искало...

Смазах ги с уликите си, те затулиха лица, и двамата, и се заклатиха от разкаяние на седалката в такт с моите обвинения.

– Приличате ми на едно старче от Петушки. И то пиеше на аванта, пиеше само откраднато: задигне, да речем, от аптеката шише одеколон, затвори се в клозета на гарата и там си го изпива тихо и мирно. Наричаше това „да пиеш на брудершафт“, беше съвсем сигурно, че тъкмо това значи „да пиеш на брудершафт“, и си умря с тази своя заблуда... Та какво излиза? Значи, и вие сте решили на брудершафт?...

Те продължаваха да се клатят и да плачат, а внучето – то чак запримгва от мъка с всичките си подмишници...

– Но – стига сълзи. Аз, ако поискам да разбера, всичко ще преглътна. То моето не е глава, а публичен дом. Ако речете – мога още да ви почерпя. Вече сте изпили по петдесет грама, мога още по петдесет да ви наляя...

В този миг някой се приближи изотзад и каза:

– И аз искам да си пийна с вас.

Всички го погледнахме едновременно. Беше черномустакатият с жилетката и кафявото таке.

– И-и-и-и – извряка младият Митрич, – какъв чичко, какъв хитър чичко...

Черномустакатият го прекъсна с поглед изпод мустак:

– Хич не съм хитър. Аз не крада като някои. Не крада от непознати хора предмети от първа необходимост. Нося си – ето...

И сложи до мен бутилка столичная.

– Нали няма да ми откажете? – попита ме той. Дръпнах се, за да му сторя място.

– Не, после може и да опитам вашата, но сега засега искам да си пия моето. „Целувката на леля Клава“.

– На леля Клава?

– На леля Клава.

Налияхме си, всеки от неговото. Дядото и внукът ми подадоха съдинки: излезе, че те отдавна са си ги приготвили, много преди да ги повикам. Дядото извади празна четвъртинка, аз веднага си я познах. А внучето – то дори измъкна едно голямо канче, измъкна го някъде между срамните си места и диафрагмата.

Налиях им, колкото бях обещал, и те се ухилиха.

– На брудершафт ли, момчета?

– На брудершафт.

Всички пиехме, отметнали глави като пианисти...

„Влакът не спира на гара Есино. Слизането и качването на пътници става на всички гари освен Есино.“

Есино – Фрязево

Започна се шумолене и мляскане. Сякаш онзи пианист, който пиеше ли, пиеше, вече е изпил всичко, потънал е в косата си и е засвирил етюда на Ференц Лист „Шумоленето на гората“ до диез минор.

Първ заговори черномустакатият с жилетката. И, не знам защо, адресираше думите си само до мен:

– Бунин пише, че рижавите хора, ако си пийнат – непременно се зачервяват.

– Е, та какво от туй?

– Тоест как „какво от туй“? А Куприн и Максим Горки – те изобщо не са изтрезнявали!...

– Прекрасно. А по-нататък?

– Тоест как „а по-нататък“? Последните, предсмъртните думи на Антон Чехов кои са били? Спомняте ли си? Той казал: „Их шербе“, тоест „аз умирам“. А после добавил: „Налейте ми шампанско“. И чак подир туй умрял.

– Тъй-тъй?...

– А Фридрих Шилер – той пък не само да умре, ами и да живее не могъл без шампанско. Знаете ли как пишел той? Натопи си краката в леген с ледена вода, налее си шампанско и пише. Докато изпие една чаша, вече е написал цяло действие от трагедия. Изпие пет чаши – вече е написана цяла трагедия в пет действия.

– Тъй-тъй-тъй... Е, и...

Той ме обсипваше с мисли както триумфатор – с жълтици, и аз едвам сколасвах да ги събирам. „Е, и...“

– Ами и Николай Гогол...

– Какво Николай Гогол?

– Той винаги, когато бил на гости у Панаеви, искал да слагат на масата пред него специална розова чаша...

– И пиел от розовата чаша, така ли?

– Да. И пиел от розовата чаша.

– А какво пиел?...

– Дявол го знае!...

Кажете ми какво може да се пие от розова чаша. Разбира се, водка...

И аз, и двамата Митрич го наблюдавахме с интерес. А той, черно-мустакатият, не преставаше да се смее в предвкуване на нови триумфи...

– Ами Модест бе, Мусоргски! Божичко, ами Модест Мусоргски! Знаете ли как е писал той безсмъртната си опера „Хованщина“? Като се сетя, иде ми хем да се смея, хем да плача. Модест Мусоргски лежи в канавката пиян като талпа, а покрай него минава Римски-Корсаков, със смокинг и бамбуково бастунче. Спре се Николай Римски-Корсаков, боцне Мусоргски с бастунчето си и му вика: „Ставай! Иди се измий и сядай да дописваш божествената си опера «Хованщина!»“

И ето ги двамата седнали – Николай Римски-Корсаков седи, претметнал крак връз крак, с отложен цилиндър. А отсреща му – Модест Мусоргски, скапан, небръснат, превил се на пейката, поти се и пише ноти. Модест на пейката иска да си пийне нещо за разкарване на махмурлука: хич не му е до нотите! А Николай Римски-Корсаков с отложения цилиндър не му дава капчица...

Но щом се затвори вратата зад гърба на Римски-Корсаков – Модест зарязва безсмъртната си опера „Хованщина“ – и цоп в канавката. А после стане и пак пийне нещо, за да си разкара махмурлука, и пак – цоп!... А между другото социалдемократите...

– Начетен си, дяволе-е-е! – възторжено го прекъсна старият Митрич, а младият от прекомерно внимание настръхна и се вцепени...

– Да, да! Много обичам да чета! На света има толкова много прекрасни книги! – продължаваше човекът с жилетката. – Аз например пия един месец, пия два, а после взема, че прочета някое книжле, и толкова ми харесва това книжле, и толкова преставам да се харесвам аз самият, че съвсем ми докривява и повече не мога да чета, захвърлям книжлето и започвам да пия, пия един месец, пия два, а после...

– Чакай – този път аз го прекъснах, – чакай. Та какво искаше да кажеш за социалдемократите?

– Какви социалдемократи? Само социалдемократите ли? Всички ценни хора на Русия, всички н у ж н и й хора – всички са пиели като свине. А излишните, загубените, не, не са пиели. Евгений Онегин, когато бил на гости у Ларини, пил само сиропи и хванал стомашно разстройство. А честните съвременници на Онегин „между лафита и кликото“ (отбележете: „между лафита и кликото“!) в това време раждали „бунтовната наука“ и декабризма... А когато те най-сетне събудили

Херцен...

– Друг път! Не можете го събуди вашия Херцен! – изръмжа ненадейно някой откъм дясната ми страна. Всички трепнахме и се обърнахме надясно. Ръмжеше Амурът с балтон от флаконе. – Той още в Храпуново трябваше да слезе, той Херцен, а се вози ли, вози, проклетникът!...

Всички, които можехме да се засмеем, се засмяхме: „Я го остави на мира, проклетнико, декабристино ш...!“ „Ушите, ушите му разтъркай!“ „Какво значение има – в Храпуново ли ще слезе, или в Петушки?! Може на човека да му се е допяло да прескочи до Петушки, а ти го избутваш на Храпуново!“ Всички наоколо изведнъж неусетно взеха да стават разноголеди, неусетно и радостно взеха да стават разноголеди, неусетно и безобразно... И аз – заедно с тях...

Обърнах се към жилетката и черните мустаци:

– Добре де, да речем, събудили те Александър Херцен, но какво общо имат с това демократите и „Хованщина“, и...

– Имат, имат! Тъкмо оттам е започнало най-важното – домашната шльоковица е започнала вместо кликото! Разночинството е започнало, скандалджийството и хованщината!... Всичките тия Успенски, всичките тия Помяловски – те без водна чаша скоросмъртница ред не са могли да напишат! Чел съм, знам! Като луди са пиели! Всички честни хора на Русия! И защо са пиели? От отчаяние са пиели! Пиели са, защото били честни! Защото не били в състояние да облекчат участта на народа! Народът се задъхвал в мизерия и невежество, прочетете Дмитрий Писарев! Той пише буквално следното: „Народът не може да си позволи говеждо месо, а водката е по-евтина от говеждото месо, заради туй пие руският мужик, поради мизерията си пие! Едно книжле не може да си позволи, защото на пазара няма нито Гогол, нито Белински, а има само водка, и акцизна, и каква ли не, и наливна, и за вкъщи! Заради това именно пие той, поради невежеството си пие!“

Кажете ми как да не изпаднеш в отчаяние, как да не пишеш за мужика, как да не го спасяваш, как да не се пропиеш от мъка! Социалдемократът – пише и пие, и пие, както пише. А мужикът – не чете и пие, пие, без да чете. Тогава Успенски става – и се обесва, а Помяловски ляга под пейката в кръчмата – и пуква, а Гаршин – става – и на пияна глава се мята през парапета...

Черномустакатият вече беше скочил и беше си свалил такето, и жестикулираше като луд, – всичко изпито го възбуждаше и го блъскаше в главата, блъскаше го непрестанно... Декабристът с балтона от флаконе – и той заряза своя Херцен, премести се по към нас и вдигна

молитвено към оратора мътните си сиви очи...

– Но погледнете какво се получава! Мракът на невежеството непрекъснато се съгъства и обедняването расте *абсолютно*! Чели ли сте Маркс? *Абсолютно*! С други думи, пият все повече и повече! Пропорционално пораства отчаянието на социалдемократата, тук става дума вече не за лафит, не за клико, те пак криво-ляво можали да събудят Херцен! А сега – цяла мислеща Русия от жалост към мужика пие, та се къса! Бий, ако щеш, всички камбани, цял Лондон да гръмне – никой в Русия няма да надигне глава, всички са плувнали в повръщок, на всички им е тежко!...

И тъй – до наши дни! Чак до наши дни! Този кръг, порочният кръг на битието, ме е стиснал за гушата! И ми стига да прочета едка хубава книга – преставам да разбирам кой защо пие: долните слоеве като гледат нагоре ли, или горните, като гледат надолу. И повече не мога, захвърлям книгата. Пия един месец, пия два, а после...

– Стоп! – прекъсна го декабристът. – А не можете ли да не пиете? Да проявите воля – и да не пиете? Тайният съветник Гьоте, да речем, изобщо не пиел.

– Не пиел ли? Изобщо? – черномустакатият чак се понадигна и си сложи такето. – Тая не може да я бъде!

– Може, може. Съумял да прояви воля човекът – и нито грам не пийвал...

– Йохан фон Гьоте ли имате предвид?

– Да. Имам предвид Йохан фон Гьоте, който не пийвал нито грам.

– Странно... Ами ако Фридрих Шилер би му налял?... Чаша шампанско?...

– Все едно не би си позволил. Щял да прояви воля – и да не си позволи. Би казал: не пия нито грам.

Черномустакатият се оклюма и натъжи. Пред очите на публиката рухваше цялата му система, толкова стройна система, изтъкана от пламенни и блестящи тенденциозни преувеличения. „Помогни му, Ерофеев – прошепнах си аз, – помогни на човека. Изтърси някоя алегория или...“

– Та вие казвате, че тайният съветник Гьоте не пиел нито грам, така ли? – извърнах се аз към декабриста. – А знаете ли защо не е пиел? – Кое го е карало да не пие? Всички честни умове пиели, а той – не пиел, а? Защо? Ние сега пътуваме за Петушки и, кой знае защо, влакът спира навсякъде, само не и на Есино. Защо пък да не спре и на Есино? Да, ама не спря. Отминахме го транзит. Цялата работа е там, че на Есино няма пътници, те до един се качват или на Храпуново, или на Фрязево. Да.

Вървят пеш от Есино чак до Храпуново или чак до Фрязево – и там се качват. Защото влакът все едно ще профучи край Есино, без да спре. Точно така е постъпвал и Йохан фон Гьоте, тоя стар глупак. Да не мислите, че не му се е искало да си пийне? То се знае, че му се е искало. Само че, за да не се натряква той самият, принуждавал да пият всичките си герои. Вземете например „Фауст“: има ли там човек, който да не пие? Всички пият. Фауст пие и се подмладява, Зибел пие и налита на Фауст, на Мефистофел единствената му работа е да пие и да черпи студентията, и да ѝ пее „Бълхата“. Ще попитате: за какво му е било това на тайния съветник Гьоте. Веднага ще ви кажа: а защо е накарал той Вертер да си тегли куршума? Защото – има доказателства – той самият е бил на ръба на самоубийството, но за да се отърве от изкушението, накарал Вертер да извърши това вместо него. Разбирате ли? Той останал жив, но един вид сложил край на живота си. И бил напълно удовлетворен. Това е дори по-лошо от пряко самоубийство. В това се крие повече пълзливщина и егоизъм, и творческа низост...

Та по същия начин и пиел, както се гърмял, вашият таен съветник. Мефистофел си пийне – а на дъртака му идва сърце на място. Фауст обърне още една чаша – а той, дъртият пергишин, започва да преплита крака. С мен на кабелната линия работеше чичо Коля – и той същият: не пие, страх го е, че само да си накваси устата, ще го хванат дивите и има да пие цяла седмица, цял месец. А нас кажи-речи насила ни караше. Налива ни, пъшка блажено от наше име, прави си кефа, гадът, кандилка се като фиркан...

Та и вашият прехвален Йохан фон Гьоте е същата стока! Шилер му налива, а той отказва – има си хас! Алкохолик е бил той, пиянде е бил вашият таен съветник, Йохан фон Гьоте! И ръцете му сигурно са треперели!...

– Браво бе-е... – възторжено ме разглеждаха и декабристът, и черномустакатият. Стройната система беше възстановена и заедно с нея се възстанови и веселбата. Декабристът – с широк жест – измъкна от балтона си от флаконе една бутилка перцовка и я сложи в краката на черномустакатия. Черномустакатият извади своята столичная. Всички потривахме ръце – в една чак странна възбуда...

На мен ми наляха най-много. На стария Митрич също му наляха. И на младия подадоха чаша – той радостно я притисна с дясното си бедро към лявата си цицка и от двете му ноздри рукнаха сълзи...

– И тъй, за здравето на тайния съветник Йохан фон Гьоте, нали?

Фрязево – 61-и километър

– Да. За здравето на тайния съветник Йохан фон Гьоте.

Щом изпих водката, усетих, че тя ме замайва свръх всякаква мярка и че всички останали – също...

– А... ще ми разрешите ли да ви задам един нищо и никакъв въпрос – каза черномустакатият през мустаците си и през сандвича в мустаците му: той пак говореше само на мен: – Ще ми разрешите ли да запитам защо в очите ви има толкова много тъга?... Може ли да тъгува човек, след като притежава такива познания?! Чак започвам да си мисля, че от заранта нищо не сте пили.

Аз дори се засегнах:

– Тоест как тъй нищо?! И нима това е тъга? Това е просто замъгленост на очите... Просто малко съм попрекалил...

– Не, не, тази замъгленост се дължи на тъга! Вие сте като Гьоте! С целия си вид опровергавате една от моите лемии: когато вечерта прием, а на другата заран не прием, какви сме вечерта и какви ставаме на другата заран. Аз, да речем, ако си пийна, ставам дяволски весел, подвижен и палав, не ме свърта на едно място, да. А на другата заран? На другата заран съм не просто *не весел*, не просто *неподвижен*, не. Аз съм точно толкова по-мрачен от нормалния себе си, от трезвия себе си, колкото по-весел от нормалното съм бил предната вечер. Ако предната вечер съм бил завладян от Ерос, сутрешното ми отвращение е абсолютно равно по величина на вчерашните ми мечти. Какво искам да кажа ли? Ето, вижте...

И черномустакатият изобрази на една хартийка ей такава фльонга. И обясни: хоризонталната линия е линията на нормалната трезвост, всекидневната линия. Най-горната точка на кривата е моментът на заспиването, най-долната – на събуждането след препиване...

– Виждате ли? Това си е гола огледалност. Много е глупава природата, тя за нищо друго не се грижи толкова старателно, колкото за равновесието! Не знам нравствена ли е тая грижа, но тя е строго геометрична! Погледнете: тая крива ни изобразява не само жизнения тонус, не! Тя изобразява всичко. Вечерта – безстрашие, дори и ако има причина да се страхувате, безстрашие и подценяване на всички ценности. На другата заран – надценяване на всички ценности, надценяване, преминаващо в страх, абсолютно безпричинен.

Ако вечерта, когато сме били пияни, природата ни е дала нещо „в повече“, на другата заран тя ще ни отнеме точно толкова, с математическа точност. Ако сте имали вечерта стремеж към идеала – моля, с

махмурлука ще го смени стремеж към антиидеала, а дори и да остане идеалът, ще предизвика антистремеж. Та това е с две думи заветната ми лема...

Тя е всеобща и приложима към всеки. А на вас – всичко не ви е като при хората, всичко ви е като при Гьоте!...

Разсмях се: „Само че защо тя все пак е лема, след като е всеобща?...“

И декабристът също се разсмях: „Щом като е всеобща, отде накъде ще е лема?...“

– Тъкмо заради туй е лема! Защото не обхваща мадамите! Хората в чист вид обхваща, а мадамите – не ги обхваща! С появата на мадама се нарушава всякаква огледалност. Ако мадамата не беше мадама, лемата нямаше да е лема. Лемата е всеобща, докато няма мадама. Има ли мадама – и лемата вече я няма... Особено ако мадамата е кофти, а лемата – хубава...

Всички заговорихме в един глас. „Ама какво изобщо е лемата? И какво – кофти мадама?“ „Кофти мадами няма, има само калпави леми...“

– Аз, да речем – каза декабристът, – аз имам трийсет мадами, коя от коя по-святна, нищо че съм без мустаци. А вие, нека допуснем, имате мустаци и една святна мадама. Все пак аз смятам: за предпочитане е да имаш трийсет най-кофти мадами, отколкото една, пък била тя и най-святна...

– Защо намесвате мустаците? Става дума за мадамите, а не за мустаците!

– И за мустаците! Ако ги нямаше мустаците – изобщо нямаше да има за какво да си говорим.

– И вие ги приказвате едни!... Все пак аз смятам, че една святна струва повече от всичките ваши. Как гледате на това?... – черноуста-катиат пак беше се извърнал към мен. – От научна гледна точка как гледате на това?...

Казах:

– От научна, разбира се, че струва. В Петушки например за трийсет празни бутилки дават пълна бутилка зверобой, и ако донесеш, да речем...

„Как?! Трийсет за една?! Защо толкова много?!“ – глъчката се възобнови.

– Ами другояче кой ще ви ги смени? Трийсет по дванайсет прави 3,60. А зверобоят струва 2,62. Това и децата го знаят. От какво е умрял

Пушкин, още не знаят, но това вече го знаят. И все пак никакво ресто. 3,60, разбира се, не е зле, това е по-добре от 2,62, но все пак не си вземаш рестото, защото зад тезгяха стои готина мадама, а готината мадама трябва да се зачете...

– Какво пък ѝ е толкова готино на тая мадама зад тезгяха?

– Ами това ѝ е готиното, че кофти мадама изобщо не би ви приела шишетата. А готината ви взема скапаните бутилки, а срещу тях ви дава хубава. И затова трябва да се зачете... За какво изобщо съществуват на този свят мадамите?

Всички многозначително си затраяха. Дали всеки си помисли нещо свое, или всички си помислиха едно и също, не знам.

– Ами тъкмо заради това – за да ги зачитаме. Какво е казал Максим Горки на остров Капри? „Мерило за всяка цивилизация е отношението към жената.“ Та и аз: влизам в селкоопа в Петушки, нося трийсет празни бутилки. Казвам: „Булче!“ – с един такъв пропит и печален глас го казвам: „Булче! Един зверобой, ако обичате...“ Хем си знам, че давам в повече кажи-речи цяла рубла: 3,60 минус 2,62. А тя ме гледа: да му давам ли на този гад ресто, или да не му давам? А аз я гледам: ще ми даде ли тая гадина рестото, или няма да ми го даде? По-точно казано, не, в този миг гледам не нея. Гледам през нея към далечината. И какво изниква пред безсмисления ми поглед? Остров Капри изниква. Растат агави и тамаринди, а под тях стои Максим Горки, изпод белия му панталон се показват космати крака. И ми се заканва с пръст: „Не вземай рестото! Не вземай рестото!“ Намигам му: искам да му намегна, че няма да има какво да плюскам. „Добре де, ще си пийна, ама с какво ще си замезвам?“

А той: „Нищо, Веня, ще изтраеш. А щом ти се плюска – недей пи“. И затуй си отивам без каквото и да било ресто. Ядосвам се, естествено, мисля си: „Мерило!“ „За цивилизацията!“ „Ех, Максиме, Максиме, Горки с Горки, от глупост или на пияна глава си издрънкарал тая глупост на твоето Капри? Добре ти е на теб – ти там ще си плюскаш агави, а аз какво да плюскам?...“

Компанията се разсмя. А внучето извреця:

„И-и-и-и, какви агави, какви хубави капри...“

– А кофти мадамата? – каза декабристът. – Не ни ли е нужна понякога и кофти мадама?

– Разбира се! Разбира се, че ни е нужна – отговорих му аз. – На хубавия човек от време на време кофти мадамата му е направо необходима. Аз да речем, преди дванайсет седмици: бях в ковчега, вече четири

години лежах в ковчега, та чак бях престанал да смърдя. А на нея ѝ викат: „Виж го – в ковчега е. И го възкреси, ако можеш“. А тя се приближи до ковчега – само да бяхте я видели как се приближи!

– Знаем! – каза декабристът. – Както е казал Некрасов, „с походка и взор на царица“.

– Точно тъй! Приблужи се до ковчега ми и рече: „Талиф куми“. Това значи, преведено от древночифутски: „На теб ти казвам – стани ѝ тръгни“. И какво си мислите? Станах – и тръгнах. И вече три месеца ходя, замаян...

– Замайването идва от тъгата – повтори черномустакатият с такето. – А тъгата – от мадамата.

– Замайването идва от това, че си е пийнал – прекъсна го декабристът.

– А бе какво, като си е „пийнал“? И ако си е „пийнал“ – защо? Защото, да допуснем, човекът тъгува и е на път за мадамата си. Бива ли да си на път за мадама и да не пиеш?! Кофти е мадамата, значи! А дори и да е кофти – все едно трябва да си пийнеш. Наопаки – колкото е по-кофти мадамата, толкова по-хубавичко трябва да си пийнеш!...

– Честна дума! – викна декабристът. – Колко е добре, че всички сме толкова издигнати! Даваме го съвсем като при Тургенев: всички седят и водят спор за любовта. Хайде и аз да ви разкажа нещо – за изключителната любов и за това, колко необходими са понякога кофти мадамите!... Хайде като при Тургенев! Нека всеки разкаже по нещо...

„Хайде! Хайде като при Тургенев!“ Дори старият Митрич каза: „Хайде...“

61-и километър – 65-и километър

Пръв започна да разказва декабристът:

– Имах един приятел, никога няма да го забравя. Той по начало си беше малко маниак, но един ден направо го хванаха дяволите. Знаете ли по коя се побърка? По Олга Ердели, прочутата съветска арфистка. Може би Вера Дулова също е прочута арфистка. Но той се побърка именно по Ердели. Хем нито веднъж през живота си не беше я виждал, а само беше я чувал по радиото как дрънка на арфата, – ама все едно се побърка...

Побърка се и лежи. Не работи, не учи, не пуши, не пие, от кревата не става, с момичета не се люби и не се подава през прозореца... Олга Ердели, та Олга Ердели – и нищо друго не го интересува. Първо, вика, да се наслажда на арфистката Олга Ердели и чак тогаз – ще възкръсна: ще стана от кревата, ще работя и ще уча, ще пия и ще пуша и ще се покажа през прозорчето. Ние му казваме:

– Ама за какво ти е баш Ердели? Навий се, да речем, на Вера Дулова вместо Ердели, Вера Дулова прекрасно свири!

А той:

– Носете си я на рамо вашата Вера Дулова! Да ѝ видя носа между цветята на вашата Вера Дулова! Аз с вашата Вера Дулова не бих клекал да с... заедно!

Виждаме, че момъкът съвсем откача. След три дена пак се отбива при него.

– Какво става, все за Олга Ердели ли бълнуваш? Намерили сме ти лекарство: искаш ли утре да ти домъкнем Вера Дулова?

– Разбира се – отговаря ни той, – ако искате да удуша тая ваша Вера Дулова със струна от арфа, – тогава, моля, домъкнете я. Аз ще я удуша.

Ами сега? Момъкът е съвсем на умиране, трябва да го спасявам. Отидох при Олга Ердели, исках да ѝ обясня каква е работата, но не помах. Исках дори при Вера Дулова да ида – ама не, мисля си, ще ѝ откъсне главата като на пиле. И си вървя аз по Москва една вечер, и ми е тъжно; ония там с арфите седят и си свирят, дебелеят и се подуват на арфите, а от момъка останаха развалини и пепел.

И изведнъж насреща ми се задава една лелка, не кой знае колко стара, но вече мотана, та мотана. „Ррррубла ми дай – казва. – Дай ми една рррруб-ла!“ И тогава ми хрумна. Дадох ѝ една рубла и всичко ѝ обясних: тая п... вълчица излезе по-схватлива от Ердели, а за по-голяма убедителност я накарах да вземе една балалайка...

Та замъквам я аз при моя приятел. Влизаме: той все си лежи и

тъгува. Първо му хвърлих балалайката, още от прага. А после му започнах в лицето тая Олга, замерих го с нея... „Ето ти я – Ердели! Ако не вярваш, питай я!“

И на другата заран гледам: отвори се прозорчето, той се подаде през него и полека-лека запали цигара. После – полека-лека заработи, заучи се, запи... И стана човек като хората. Та това е!...

– Само че къде е тук любовта и къде е Тургенев? – развихахме се всички, кажи-речи още преди той да е завършил. „За любов, за любов ни говори! Чел ли си Иван Тургенев?“ Щом си го чел, разказвай! За първата си любов ни разкажи, за Зиночка, за воалетката и как са те шибнали със стека през мутрата – ей за тия работи общо взето ни разказвай.

– Наистина – добавих аз – при Иван Тургенев всичко това е малко другояче, при него всички се събират около камината, с цилиндри и държат в ръце отложените си жаба... Но нейсе, ние и без камина имаме с какво да се сгреем. А жабата – за какво са ни жаба? Ние и без жаба вече пелтечим...

– Наистина! Наистина!

– Да обичаш по тургеновски значи: да съумееш да направиш онова, което е невъзможно да се направи, ако не обичаш по тургеновски! Ти, да речем (неусетно бяхме взели да преминаваме на „ти“). Ти, да речем, декабристе. Би ли могъл на тоя приятел, за когото ни разказа, – би ли могъл да му отхапеш пръста? Заради любимата жена?

– Ама защо пръста?... Какво общо има с това пръстът? – застана декабристът.

– Не, не, чувай. А би ли могъл: нощем скришом да се вмъкнеш в партийния кабинет, да си събуеш гащите и да изпиеш цяло шише мастило, а после да оставиш шишето на мястото му, да си obuеш гащите и скришом да се прибереш в къщи? Заради любимата жена? Би ли могъл?....

– Божичко! Не, не бих могъл.

– Е, там е работата...

– А аз бих могъл! – неочаквано се обади дядо Митрич. Толкова неочаквано, че всички отново се размърдахме и започнахме да потриваме ръце. – А аз бих могъл да ви разкажа нещо...

– Ти? Да *разкажеш*? А бе ти сигурно хич не си чел Иван Тургенев!...

– Чудо голямо, както не съм го чел... Внучето ми за сметка на туй всичко е изпропечело...

– Добре! Добре! Внучето ти после ще разкаже! На внучето после

ще му дадем думата! Хайде, дядка, карай, разказвай за любовта!...

„Представям си – рекох си аз – каква дивотия ще е! Каква невъобразима дивотия!“ И пак се сетих за моето самохвалство в деня, когато се запознах с моята Царица: „Още повече шуротии ще надърнкам! Цял куп!“ Както и да е, нека разказва тоя сълзещ Митрич. Трябва да тачим, повтарям, тъмните дълбини на чуждата душа, трябва да надзъртаме в тях, дори и нищо да няма там, дори и да има само гнусотии – все едно: надзъртай и тачи, надзъртай и не плюй...

Дядото започна да разказва:

65-и километър – Павлово-Посад

– Имахме един председател... Лоенгрин го викаха, строг до немай къде... И целият в циреи... И всяка вечер се возеше на моторница. Качи се на лодката и плава по реката... Плава и си цеди циреите...

От очите на разказвача изтичаше влага, той беше развълнуван:

– А като се навози на лодката... Прибере се в управата, легне на пода... Тогаз хич не го закачай – мълчи ли, мълчи. А ако му кажеш някоя терсене дума – извърне се към ъгъла и заплаче... Стои и плаче, и пикае на пода като малко дете...

Дядото неочаквано млъкна. Устните му се изкривиха, моравият му нос пламна и угасна. Той плачеше! Плачеше като жена, хванал главата си с ръце, раменете му се тресяха, през раменете му сякаш преминаваха вълни...

– Туй ли беше всичко бе, Митрич?...

Вагонът екна от смях. Всички се смееха, безобразно и радостно. А внучето цялото се загърчи като епилептик, отдолу нагоре, за да не се изплиска в глезена си, ако започне отляво надясно. Черномустакатият кипеше:

– Ама къде го Тургенев? Нали бяхме се разбрали: като при Иван Тургенев?! А това е дявол знае какво! Някой си целият в циреи! И на всичко отгоре „пикае“!

– А бе той сигурно ни е преразказвал някой филм! – изръмжа някой от страни. – Филма „Председателят“!

– Какъв ти, по дяволите, филм!...

А аз седях и разбирах стария Митрич, разбирах сълзите му: на него просто му беше жал за всичко и за всички: жал му беше за председателя, загдето са му лепнали такъв позорен прякор, и за стената, която той припикавал, и за лодката, и за циреите – за всичко му беше жал... Първа любов или сетна жалост – има ли разлика? Бог, когато умира на

кръста, ни е завещал жалостта, зевзещината не ни е завещавал. Жалостта и любовта към света са слети. Любовта към всяка плът, към всяка утроба. И към плода на всяка утроба – жалост.

– Я, дядка – казах му аз, – я, дядка, дай да те почерпя, заслужаваш! Хубаво ни разказа за любовта!...

– И всички, и всички хайде да си пийнем! За орловския дворянин Иван Тургенев, гражданина на прекрасна Франция!

– Хайде! За орловския дворянин!... Пак се започна същото кълкане и същият звън, после пак шумолене и мяскане. Етюдът до диез минор от Ференц Лист се изпълнява на бис... На първо време никой дори не забеляза кога на входа на нашето „купе“ (нека го наречем „купе“) е изникнала фигурата на жената с кафяво таке, с жилетка и черни мустачки. Тя цялата беше пияна отдолу догоре и такето ѝ се раздвояваше...

– Аз също искам Тургенев и да си пийна – изрече тя с цялата си утроба...

Объркването не трая повече от два мига.

– Апетитната идва с яденето – заяде се декабристът. Всички се закикотихме.

– Какво се смеете? – каза дядото. – Жена като жена, хубава, мекичка...

– Хубавите жени като тая – мрачно се обади черномустакатият и си свали такето, – хубавите жени като тая трябва да ги изпращат в Крим, та да ги изядат вълците и мечките...

– Ама защо, защо?! – запротестирах аз и се засуетих. – Нека седне! Нека ни разкаже нещо! „Чели сме Тургенев, чели сме Максим Горки...“ А каква е ползата от туй, че сте ги чели?...

Поместих се. Настаних я и ѝ налях половин водна чаша от „леля Клава“.

Тя я изпи и вместо благодарност повдигна такето над главата си: „Това виждате ли го?“ И показна всички ни своя белег над ухото. А после тържествено помълча – и пак ми подаде чашата си:

„Капни ми още, младежо, че инак ще припадна.“ Налях ѝ още половин чаша.

Павлово-Посад – Назареево

Тя изпи и това, и пак някак машинално. А след като го изпи, зина и показа на всички: „Виждате ли – липсват ми четири зъба?“ „Ама къде са се дянали тия зъби?“ „Че знам ли ги къде са? Грамотна жена съм, а ходя без зъби. Той ми ги избви заради Пушкин. Чух аз – литературен разговор

сте подхванали, я, викам си, да седна при тях, та хем да си пийна, хем да им разкажа как заради Пушкин ми строшиха главата и ми избиха четири предни зъба...“

И взе да разказва, и ето какъв беше стилът на разказа й...

Всичко започна тъкмо от Пушкин. Изпратиха ни за комсорг Евтюшкин, той все ни щипеше и ни рецитираше стихотворения, а веднъж ме сграбчи за прасците и ме попита: „Измъчва ли те моят взор?“ Казвам му: „Е, да речем че ме измъчва...“ А той пак за прасците: „Звучи ли моят глас в душа ти?“ Казвам му: „Звучи и още как!“ Тогава той ме вдигна като перце и ме помъкна нанякъде. А когато вече ме замъкна, се шурах по цели дни ошашавена и все си повтарях: „Пушкин – Евтюшкин – измъчва – звучи“. „Звучи – измъчва – Евтюшкин – Пушкин“. А после пак: „Пушкин – Евтюшкин...“

– Ти се дръж за темата, дръж се за предните зъби – прекъсна я черномустакатият.

– Сега, сега ще стигнем и до зъбите! Зъбите няма да ви избягат!... Та какво стана подир туй?... Да, от тоя ден насетне всичко вървеше добре, цели шест месеца с него гневих Бога в плевнята, всичко вървеше добре! А после тоя Пушкин пак развали цялата работа. Аз съм същинска Жана д'Арк. И тя, вместо да си пасе кравите и да жъне жито, – яхнала коня и препуснала за Орлеан да търси приключения за з... си. И аз съм същата – щом се понапия, веднага започвам да го заяждам: „А кой ще ти гледа дечицата? Да не би Пушкин?“ А той ми се зъби: „Какви ти дечица? Дечица още няма! Какво общо има с цялата тая работа Пушкин?!“ А аз му отвърщам: „Когато се заредят дечицата, късно ще бъде да се сещам за Пушкин!“

И тъй всеки път – стига да се понапия малко. „Кой ще ти гледа, викам, дечицата?... Да не би Пушкин?“ – А той направо побеснява. „Махни се, Дария – вика, – махни се! Не съм от кремък, недей изкарва искри от мен!“ Мразех го в тия мигове, така го мразех, че чак ми се завиваше свят. А после – все пак нищо, пак го обичах, така го обичах, че чак нощем се будех от това...

И ето че един ден се напих, ама здравата. Втурнах се към него и се развиках: „Пушкин ли ще ти гледа дечицата? А? Пушкин ли?“ А той, като чу за Пушкин, целият почерня и се разтрепери: „Пий, напивай се, но Пушкин не закачай! Дечицата – не закачай! Пий всичко, пий ми кръвчицата, но недей изкушава Господа Бога свой!“ Аз по това време бях в болнични, имах мозъчно сътресение и преплитане на червата, а на юг по това време беше есен, и му рекох: „Махни се от главата ми,

душевадецо, съвсем се махни! Мога и без теб! Един месец ще си по... варувам и ще се хвърля под влака! А после ще ида в манастир и ще стана Божия невеста! Ще дойдеш да ми искаш прошка, а аз ще изляза цялата в черно, една такава обаятелна, и цялата мутра ще ти издраскам с безименния си пръст! Махай, се!!“ А после му викам: „Ти барем душата ми обичаш ли? Душата ми, обичаш ли я?“ А той все се друса и чернее: „Със сърцето си – да, със сърцето си обичам твоята душа, но с душата си – не, не я обичам!!“

И някак диво, като в опера, са изкиска, сграбчи ме, строши ми черепа и замина за Владимир на Клязма. Защо замина? При коя замина? Недоумението ми се споделяше от цяла Европа. А баба ми, глухонямата, се обажда от одъра: „Видя ли докъде я докара, Дашенка, в търсенето на собственото си «аз»?“

Да! А след месец се върна. А аз тъкмо този ден бях се напила като свиня, щом го зърнах, тръшнах се на масата, разсмях се и заритах: „Аха! – викнах. – Измете се във Владимир на Клязма! А дечицата ти кой ще...“ А той – без да каже нито дума – ме доближи, изби ми четирите предни зъба и замина за Ростов на Дон по комсомолска линия...

– Призлява ми, момче. Я налей още малко, за да не припадна.

Всички се превивахме от смях. Най беше ни сразила глухонямата баба.

– А къде е сега тоя твой Евтюшкин?

– Знам ли го къде е? Или в Сибир, или в Средна Азия. Ако е пристигнал в Ростов и още е жив, значи, ще е някъде в Средна Азия. А ако не е стигнал до Ростов и е умрял, значи, е в Сибир...

– Право казваш – подкрепих я аз, – в Средна Азия няма начин да умреш, в Средна Азия се живее. Не съм ходил там, но приятелят ми Тихонов е ходил.

Той казва: вървиш, вървиш, гледаш – махала, горят в печките сушен говежди тор и няма нищо за пиене, но плюскане – колкото искаш: акини, саксаул... Кажичи-речи половин година така се хранил там: с акини и саксаул. И нищо не му станало – върна се надебелял, с опулени очи...

– А в Сибир?

– А в Сибир – не, в Сибир не се живее. В Сибир изобщо никой не живее, само негрите живеят там. Продукти не им карат, няма нищо за пиене, а да не говорим за ядене. Само веднъж годишно им докарват от Житомир везани пешкири – и негрите се бесят с тях...

– Че откъде накъде негри? – сепна се декабристът, който беше

позадрямал. – Какви ти негри в Сибир? Негрите живеят в Щатите, а не в Сибир? Вие, да речем, сте ходили в Сибир. А в Щатите ходили ли сте?...

– Ходил съм в Щатите! И не видях там никакви негри!

– Никакви негри ли? В Щатите?...

– Да! В Щатите! Нито един негр!...

Всички бяха толкова замаяни и толкова много мъгла имаше във всяка глава, че вече не стигаше място за какво недоумение. Жената със сложна съдба, с белег и без зъби бе забравена изведнъж и от всички. И самата тя някак изпадна в унес, и всички останали изпаднахме в унес; само младият Митрич, за да се покаже отракан пред дамата, час по час църкаше някаква пикня напреко спрямо тила си...

– Ходили сте, значи, в Щатите – фъфлеше черномустикаият, – това е крайно извънредно! Негри там няма и никога не е имало, това го допускам... Вярвам ви като на близък човек... Но кажете ми: свобода там също ли не е имало и няма?... Свободата все още ли си остава призрак в този континент на скръбта? Кажете ми...

– Да – отговорих му аз, – свободата все още си остава призрак в този континент на скръбта и те толкова са свикнали, че почти не го забелязват. Помислете си само! При тях – а съм обикалял много и съм се вглеждал, – при тях нито в гримаса, нито в жест, нито в реплика не се долавя ни най-малко неудобство, с което ние толкова сме свикнали. Върху всяка мутра се изписва за минута толкова достойнство, че би стигнало за всички ни през цялата наша велика седмолетка. „На какво ли се дължи това?“ – мислех си аз, докато завивах от Манхатън на 5-то авеню, и сам си отговарях: „Дължи се на безсрамното им самодоволство и на нищо друго“. Но откъде се взема самодоволството им? Вцепенявах се наред авенюто, за да си изясня: „В света на пропагандните фикции и рекламните трикове – откъде се взема толкова много самодоволство?“ Тръгвах към Харлем и вдигах рамене: „Откъде? Тия играчки в ръцете на идеолозите на монополите, тия марионетки на топовните крале – откъде вадят този апетит? Плюсат по пет пъти на ден, и то яко плюсат, и все със същото онова безкрайно достойнство, а може ли изобщо да има апетит един почтен човек, още повече в Щатите?!...“

– Да, да, да – кимаше ми старият Митрич, – те там си похапват, а ние вече кажи-речи не ядем... Всичкия ориз изнасяме за Китай, всичката захар изнасяме за Куба... А ние какво ще ядем?...

– Нищо, дядка, нищо!... Ти вече си си отял, грехота е да се оплакваш. Ако някой ден отидеш в Щатите – помни най-важното: недей

забравя майката Родина и добрината ѝ недей забравя. Максим Горки не само за мадамите е писал, писал е и за Родината. Помниш ли какво е писал?

– Има си хас... помня... – и всичко изпито рукна от сините му очи, – помня... „ние с баба навлизаме все по-навътре в гората...“

– Че това за Родината ли е бе, Митрич?! – замаян се сърдеше черномустакатият. – Това е за баба му, а изобщо не е за Родината!...

И Митрич пак се разплака...

Назареево – Дрезна

А черномустакатият каза:

– Ето на, много сте видели, много сте пътували. Кажете ми къде повече ценят руския човек: отвъд или отсам Пиренеите?

– За отвъд не мога да ви кажа, а отсам – хич не го ценят. Аз, да речем, съм ходил в Италия, там на руския човек изобщо не му обръщат внимание. Те само пеят и рисуват. Един, да речем, стои и пее. А друг до него седи и рисува тоя, който пее. А трети – малко отстрани – пее за оня, който рисува... И толкова ти докривява от това! А нашата тъга те не я разбират...

– Ами италианци са си хората! Отде да разбират! – подкрепи ме черномустакатият.

– Именно. Когато бях във Венеция, на деня на свети Марко – дощя ми се да погледам гребните състезания. И толкова тъжно ми стана от тия състезания. Сърцето ми ронеше сълзи, но устата ми немееше. Ама италианците не заграват, смеят се, сочат ме с пръст: „Вижте го Ерофеев, пак ходи като ш...ан! Просто устата ми немее...“

То на мен в Италия всъщност нищо не ми трябваше. Щеце ми се само три неща да видя там: Везувий, Херкулан и Помпей. Но ми казаха, че Везувий отдавна го няма, и ме пратиха в Херкулан. А в Херкулан ми казаха: „За какво ти е Херкулан, глупако? Я по-добре иди в Помпей“. Пристигам в Помпей, а там ми казват: „Изтрябвал ти Помпей! Отивай в Херкулан!“

Магнах с ръка и поех за Франция. Вървя, вървя, вече приближавам линията Мажино и изведнъж се сещам: я, викам си, да се върна и да поживея малко у Луиджи Лонго, ще си плащам наема и ще си чета книжки, вместо да се въртя като муха без глава. Вярно, че по-добре щеше да е на Палмиро Толиати да стана квартирант, но той наскоро беше умрял... А инак с какво пада по-долу от Луиджи Лонго?...

Но все пак не тръгнах да се връщам. А поех поез Тирол за

Сорбоната. Идвам в Сорбоната и казвам: искам да се изуча за бакалавър. А те ме питат: „Щом искаш да се изучиш за бакалавър – трябва да ти е присъщо нещо като на феномен. А какво като на феномен ти е присъщо?“ Ха сега де, какво да им отговоря? Викам: „Какво може да ми е присъщо като на феномен? Сирак съм“. „От Сибир ли си?“ – питат. Казвам: „От Сибир“. „Е, щом си от Сибир, барем на психиката ти трябва да е присъщо нещо. А на психиката ти – кое е присъщо?“ Рекох си: туй все пак не е Храпуново, а е Сорбоната, трябва да кажа нещо умно. Помислих малко и казах: „На мен като на феномен ми е присъщ самонарастващият Логос“. А ректорът на Сорбоната, докато се чудех какво умно да измисля, се промъкнал неусетно зад гъгба ми, па като ме фрасне по врата: „Глупак си ти – казва, – а не Логос! Вън – крещи, – вън, Ерофеев, от нашата Сорбона!“ Тогава за пръв път съжалих, че не останах да живея на квартира у другаря Луиджи Лонго...

Какво друго ми оставаше, освен да тръгна за Париж? Стигам дотам. Запътвам се към Нотър Дам, вървя и се чудя: накъдето погледнеш, бардаци. Само Айфеловата кула стърчи, а на нея генерал дьо Гол яде кестени и гледа с бинокъл към четирите посоки на света. А какъв смисъл има да гледа, щом като и в четирите посоки се виждат само бардаци?!...

По булевардите, да речем, направо не можеш да си пробиеш път. Всички сноват – от бардака до клиниката, от клиниката пак до бардака. И наоколо толкова много трипер, че чак не може да се диша. Веднъж си пийнах и тръгнах по Шанз Елизе – и наоколо толкова много трипер, че едвам си местиш краката. Гледам: двама познати – тя и той, и двамата дъвчат кестени, и двамата вехти. Къде ли съм ги виждал? дали във вестниците? не помня, накъсо казано, познах ги: Луи Арагон и Елза Триоле са. „Интересно – мина ми през ум една мисъл, –откъде идат: от клиниката към бардака или от бардака към клиниката?“ И сам се скастрих: „Засрами се, намираш се в Париж, а не в Храпуново. По-добре им задай социални въпроси, най-мъчителните социални въпроси...“

Настигам Луи Арагон и го заговорвам, разкривам му сърцето си, казвам му, че съм се разочаровал от всичко, но че не изпитвам към нищо никакво съмнение и че умирам от вътрешни противоречия, и още су-ма работи – а той само ме изгледа, изкозирува ми като стар ветеран, хвана своята Елза под ручка и си продължи по пътя. Пак ги настигам и заговорвам вече не Луи, а Триоле: казвам й, че умирам от недостиг на впечатления и че ме налягат съмнения тъкмо тогава, когато преставам да се отчайвам, докато в минути на отчаяние – а тя като стара к... ме потупа по бузата, хвана под ручка своя Арагон и си продължи по пътя...

После, разбира се, научих от пресата, че това били съвсем други хора, излезе, че те били Жан-Пол Сартър и Симона дьо Бовоар, само че, каква ми е ползата? Тръгнах по Нотър Дам и наех там една мансарда. Мансарда ли, таван ли – аз все ги бъркам и никаква разлика не виждам между тях. Накъсо казано, наех нещо, на което може да се лежи, да се пише и да се пуши лула. Изпуших дванайсет лули – и изпратих до „Ревю дьо Пари“ своето есе под френското заглавие „Шик и блясък импер еlegant“. Есе по въпросите на любовта.

А знаете колко е трудно да се пише за любовта във Франция. Защото всичко относно любовта във Франция отдавна вече е написано. Там за любовта знаят всичко, а у нас нищо не знаят за любовта. Покажи на нашенец със средно образование, покажи му твърд шанкър и го попитай: „Какъв шанкър е този, твърд или мек?“ – той непременно ще изтърси: „Мек, разбира се“, а покажи му мек – направо ще се ошашави. А там – не. Там може и да не знаят колко струва зубровката, но ако шанкърът е мек, той за всеки ще е мек и никой няма да го нарече твърд...

Накъсо казано, „Ревю дьо Пари“ ми върна есето под предлог, че било написано на руски, че френско било само заглавието. Но да не мислите, че съм се отчаял? Изпуших в мансардата си още тринайсет лули и създадох ново есе, пак посветено на любовта. Тоя път цялото от началото до края, бе написано на френски, руско беше само заглавието: „...варлъкът като висш и последен стадий на из...веността“. И го изпратих до „Ревю дьо Пари“...

– И пак ли ви го върнаха? – попита черномустакатият, в знак на съчувствие към разказвача и някак одряmano.

– Разбира се, че ще ми го върнат. Езика ми признаха за блестящ, но основната идея – за погрешна. За руските условия – казаха – това може и да е валидно, но за френските – не е; ...варлъкът, казаха, у нас хич не е най-горно стъпало и далеч пък не е последно; при вас, при руснаците, вашата из...веност, щом достигне границата на...варлъка, ще бъде насилствено забранена и заменена с онанизъм по задължителна програма; а при нас, при французите, макар и да не е изключено занапред едно органично вращване на някои елементи на вашия руски онанизъм, с произволна програма, в нашата родна содомия, в която – чрез кръвосмесителство – се трансформира... варлъкът ни, но това вращване ще протича в руслото на традиционната ни из...веност и абсолютно перманентно!...

Накъсо казано, с... а ми в мозъка. Така че плюх, изгорих ръкописите си заедно с мансардата и таванчето – и през Вердюн запраших към

Ламанша. Бях тръгнал за Албион. Вървах и се питах: „Защо все пак не останах да поживея като квартирант у Луиджи Лонго?“ Вървах и си пех: „Болна е британската кралица, дните ѝ са вече преброени...“ А в околностите на Лондон...

– Един момент – прекъсна ме черномустакатият, – смайва ме вашият размах, не, вярвам ви като на близък човек, но ме смайва лекотата, с която сте прекосявали всички държавни граници...

Дрезна – 85-и километър

– Че какво толкова му е чудното? И за какви граници ми говорите?! Границата е нужна, за да не се объркат нациите. У нас, да речем, стои граничарят и твърдо знае, че тази граница не е нито фикция, нито емблема, защото от едната страна на границата говорят на руски и повече пият, а от другата – по-малко пият и говоря на неруски...

А там? Какви ти граници там, когато всички едкакво пият и всички говорят не на руски! Там може би понякога им се приисква да сложат някъде граничар, но просто няма къде да го сложат. Затуй граничарите им се шляят без работа, умират от скука и час по час спират минувачите да им поискат огънче... Така че там в това отношение е съвсем свободно... Искаш, да речем, да отседнеш в Еболи – моля, отсядай в Еболи. Искаш да идеш в Каноса – никой не ти пречи, върви в Каноса. Искаш да прекрачиш Рубикона – прекрачвай го.

Така че няма нищо чудно... В дванайсет нула-нула по Гринуич вече бях представен на директора на Британския музей, фамилиното му име е едно такова звучно и идиотско, нещо като сър Корни Шон. „Какво искате от нас?“ – попита ме директорът на Британския музей. „Искам да се ангажирам при вас. По-точно казано, вие да ме ангажирате, това искам...“

„Може ли човек с такъв панталон да се надява, че ще го ангажирам?“ – каза директорът на Британския музей. „С какъв такъв панталон?“ – зададох му аз контравъпрос със скрит яд. А той, сякаш изобщо не беше ме чул, застана пред мен на четири крака и взе да ми души чорапите. След като ги одуши, се изправи, намръщи се, плю, а после ме попита: „Може ли човек с такива чорапи да се надява, че ще го ангажирам?“

– С какви такива чорапи?! – заговорих аз, вече без изобщо да крия яда си, – с какви такива чорапи?! Ония, дето ги мъкнех в Родината, те наистина воняха, да. Но преди да отпътувам, ги смених, защото у човека всичко трябва да е прекрасно: и душата, и мислите, и...

А той не поща да ме доизслуша. Отиде в камарата на лордовете и там каза: „Лордове! Отвън чака едно диване. То иде от снежна Русия, но май не е много пияно. Какво да правя с тоя клетник? Да ангажирам ли тоя експонат? Или да не давам на това плашило никакъв ангажимент?“ А лордовете ме огледаха през моноклите си и рекоха: „Я опитай, Уйлям! Опитай да го изложиш на показ? Тоя х... сплескан ще се впише във всеки интериор!“ И тогава взе думата кралицата на Британия. Тя вдигна ръка и извика:

– Контрола! Контрола!... – ечна из целия вагон, ечна и избухна: – Контрола!...

Разказът ми секна. Но не само разказът ми секна: и пиянската полудрямка на черномустикация, и сънят на декабриста – всичко бе прекъснато наред пътя. Старият Митрич се събуди облян в сълзи, а младият ослепи всички ни със свиреща прозявка, преминаваща в смях и дефекация. Само жената със сложна съдба, закрила с такето избитите си зъби, спеше като фатаморгана...

В същност по жп отклонението за Петушки никой не се плаши от контрольорите, защото всички са без билет. Дори някой отцепник да си купи билет на пияна глава, на него, разбира се, му става неудобно, ако дойдат контрольори: когато му поискат билета, той не гледа никого – нито ревизора, нито останалите пътници, сякаш иска да потъне вдън земя. А ревизорът оглежда билета му с някаква погнуса, а в самия него се визира унищожително, все едно че е гадина. А останалите зяпат „нередовния пътник“ с големи, красиви очи. А в очите на ревизора гледат още по-решително: ето ни какви сме – можеш ли да ни упрекнеш? Ела тук, Семьонич, ще останеш доволен...

Преди Семьонич да стане старши ревизор, всичко изглеждаше друго: през ония дни пътниците без билет ги събираха като индуси в резервати и ги налагаха по главите с томове от енциклопедията, а после ги глобяваха и ги изплискваха от вагона. През ония дни, за да не ги спипа контрольорът, те препускаха през вагоните на панически стада, увличайки подире си дори онези, които имаха билети. Веднъж пред очите ми две момченца се поддадоха на всеобщата паника, побягнаха заедно със стадото и бяха стъпкани – така си останаха да лежат в коридора, стиснали в посинелите си ръчички своите билети...

Старши ревизорът Семьонич коренно промени нещата: той премахна разните му глоби и резервати. Неговата система беше по-проста: той вземаше от всеки пътник без билет по един грам на километър. По цяла Русия шофьорите на камиони вземат от автостопаджиите по една

копейка на километър, а Семьонич вземаше един път и половина по-малко: по грам за километър. Ако например пътуваш от Чухлинка за Усад, разстоянието е деветдесет километра, наливаш на Семьонич деветдесет грама и оттам нататък си пътуваш най-спокойно, изтегнат на пейката като бей...

И тъй, нововъведението на Семьонич укрепваше връзката на ревизора с широката маса, поевтиняваше тази връзка, опростяваше я и я хуманизираще... И във всеобщия трепет, който се предизвиква от вика: „Контрола!“, няма никакъв страх. В този трепет се долавя само предусещане...

Семьонич влезе във вагона хищно усмихнат. Той вече едвам се крепеше на краката си, обикновено се возеше само до Орехово-Зуево, а в Орехово-Зуево изхвърчаше и се прибираще в канцеларията си, налян до козирката...

– Пак ли ти, Митрич? Пак ли за Орехово? На въртележка ли ще се возиш? От двама ви сто и осемдесет. А това ти ли си, мустак? Салтиковская – Орехово-Зуево, нали? Седемдесет и два грама. Събудете тая к... и я попитайте колко дължи. А ти, флаконе, откъде и закъде? Серп и Молот – Покров? Сто и пет, моля. Все по-малко стават нередовните пътници. На времето това предизвикваше „гняв и възмущение“, а сега предизвиква „законна гордост“... А ти, Веня?...

И Семьонич кръвожадно ме облъхва целия с дъх на алкохол:

– А ти, Веня? Както винаги: „Москва–Петушки“, нали?

85-и километър – Орехово-Зуево

– Да. Както винаги. И сега вече во веки веков: Москва – Петушки...

– Но да не мислиш, че и тоя път ще ме баламосаш?! А, не!... Шехерезадо...

Тук трябва да направя малко отстъпления и докато Семьонич си пие полагаемата му се глоба, на бърза ръка ще ви обясня защо съм Шехерезада и какво значи „баламосаш“.

Вече ще станат три години, откакто за пръв път се сблъсках със Семьонич. Тогава той едва-що беше встъпил в длъжност. Застана пред мен и попита: „«Москва–Петушки» ли? Сто двайсет и пет“. И тъй като не разбрах за какво става дума, ми обясни каква е работата. И когато му признах, че нямам в себе си нито грам, той ми отвърна: „Какво да правим сега? Да те фрасна ли по мутрата, щом нямаш в себе си нито грам?“ Отговорих му, че няма нужда да ме фраска, и измъкнах нещо из областта на римското право. Той страшно се интересува и ме помоли да му

разкажа по-подробно за всичко антично и римско. Започнах да му разказвам и тъкмо бях стигнал до скандалната история с Лукреция и Тарквиний, на него вече му беше време да изхвъркне на Орехово-Зуево и не сколаса да чуе какво все пак е станало с Лукреция: постигнал ли си е целта мизерникът Тарквиний, или не си я е постигнал...

А Семьонич, между нас да си остане, е страхотен женкар и утопист, историята на света го привличаше единствено с алковната си страна. И когато след една седмица в района на Фрязево пак ни връхлетяха контролорите, Семьонич вече не ми каза „Москва – Петушки ли? Сто двайсет и пет“. Не, той се втурна към мен, за да чуе продължението: „Е, какво? Той все пак н...л ли тая Лукреция?“

И му разказах какво станало по-нататък. От римската история преминах на християнската и вече бях стигнал до историята с Ипатия. Аз му казвах: „И ето че, насъскани от патриарх Кирил, фанатизираинте монаси на Александрия разкъсали дрехата на прекрасната Ипатия и...“ Но тъкмо тогава влакът ни се закова на място на Орехово-Зуево и Семьонич скочи на перона, крайно заинтригуван...

И това трая три години, всяка седмица. По линията „Москва – Петушки“ аз бях единственият нередовен пътник, който нито веднъж не бе наливал на Семьонич нито грам и въпреки това си оставаше жив и ненапердашен. Но всяка история си има край, световната – също.

Предния петък бях стигнал до Индира Ганди, Моше Даян и Дубчек. Оттам нататък нямаше накъде повече...

И ето че Семьонич си изпи глобата, изпъшка и ме погледна като питон и султан Шахриар:

– Москва – Петушки ли? Сто двайсет и пет...

– Семьонич! – отговорих му аз почти умоляващо, – Семьонич! Днес много ли си пил?...

– Доста – отговори ми Семьонич с известно самодоволство. Беше пиян като талпа.

– Следователно: имаш въображение, нали? Значи, в състояние си да се устремим към бъдещето, нали? Значи можеш да се пренесеш заедно с мен от света на тъмното минало в златния век, който „всеки миг ще настъпи“?...

– Мога, Веня, мога! Днес всичко мога!...

– От третия райх, четвъртия прешлен, петата република и седемнайсетия конгрес – можеш ли да прекрачиш заедно с мен в света на мечтаното от всички юдеи пето царство, седмо небе и второ пришествие?...

– Мога – изръмжа Семьонич. – Говори ми, говори ми, Шехерезадо!

– Тогава слушай. Това ще е „избраният измежду всички дни“ ден. На този ден измъченият Симеон най-сетне ще каже: „Днес пушаш роба Си, Владико...“ И ще каже архангел Гавраил: „Богородице Дево, радвай се, благословена си измежду жените“. И доктор Фауст ще промълви: „Това е мигът! Почакай и се спри“. И всички, чиито имена са вписани в книгата на живота, ще запеят „Исайя, ликувай!“ И Диоген ще угаси фенера си. И ще бъде добро и красота, и всичко ще е хубаво, и всички ще са хубави, и освен добро и красота нищо друго няма да има, и ще се слепят в целувка...

– Ще се слепят в целувка ли?... – чак се размърда от нетърпение Семьонич...

– Да! И ще се слепят в целувка мъчителят и жертвата; и злобата, и помисълът, и сметката ще напуснат сърцата, и жената...

– Жената!!! – разтрепери се Семьонич. – Какво? Какво жената?!

– И жената на Изтока ще хвърли фереджето! Окончателно ще хвърли фереджето потиснатата жена на Изтока! И ще легне...

– Ще легне?! – тук той се загърчи.

– Да. Ще легне вълкът до агнето и нито една сълза няма да се пролее, и кавалерите ще си изберат госпожици на когото каквато му харесва и...

– О-о-о-о-о! – застена Семьонич. – Скоро ли ще се сбъдне това? Скоро ли ще се сбъдне?... – и неочаквано прекърши ръце като хитана, а после припряно, заплитайки се в дрехите си, взе да си сваля и мундира, и униформения панталон, и всичко, чак до най-долната си интимност...

Колкото и да бях пиан, го загледах изумено. А пътниците, трезвите пътници, почти наскочаха от местата си и в десетките очи се изписа едно грамадно „о х о!“ Те, пътниците, бяха си изтълкували станалото съвсем погрешно...

А съм длъжен да ви кажа, че хомосексуализмът в нашата страна е изкоренен макар и окончателно, но не изцяло. По-точно казано, изцяло, но не напълно. А още по-точно дори така: изцяло и напълно, но не окончателно. Защото за какво си мислят сега хората? Единствено за хомосексуализма. Е, и за арабите си мислят, за Израел, за Голанските възвишения, за Моше Даян. Но ако изгоним Моше Даян от Голанските възвишения и накараме арабите и юдеите да се сдобрят? Какво ще остане тогава в главите на хората? Едничък само чист хомосексуализъм.

Да речем, гледат те телевизора: генерал дьо Гол и Жорж Помпиду се срещат на дипломатически прием. Естествено и двамата се усмихват и си стискат ръцете. А пък публиката: „Охо?! – казва. – Брей, този

генерал дьо Гол!“ или „Охо! Брей, този Жорж Помпиду!“

Та сега те ни гледаха точно по тоя начин. На всеки в кръглите му очи беше изписано това „Охо!“.

– Семьонич! Семьонич! – хванах го аз през раменете и го помъкнах към площадката на вагона. – Хората ни гледат!... Ела на себе си!... Тръгвай с мен!...

Той беше чудовишно тежък. Беше омекнал и краката му се подгъваха. Едвам го замъкнах до площадката и го подпрях до входната врата...

– Веня! Кажи ми.... жената на Изтока... ако хвърли фереджето... ще остане ли нещо на нея? Облечена ли е с още нещо под фереджето?...

Не сварих да му отговоря. Влакът се спря като закован на гара Орехово-Зуево и вратата се отвори автоматично...

Орехово-Зуево

Старши ревизорът Семьонич, заинтригуван за хиляда и първи път, полужив и разкопчан, се срина като лунатик на перона и си блъсна главата в парапета. Два или три мига той още постоя, трепкайки като мислеща тръстика, и чак подир туй рухна под краката на слизащите и всички глоби за безбилетното возене рукнаха от търбуха му и се разлиха по перона...

Всичко това го видях съвсем ясно и мога да го потвърдя пред цял свят. Но всичко останало вече не го видях и нищо не мога да потвърдя. С крайчеца на съзнанието си, с ръбченцето му съм запомнил как слизащата на Орехово лавина от пътници се заплете в мен и взе да ме всмуква, за да ме насъбере в себе си като горчива слюнка – и да ме изхрачи на ореховския перон. Но изхрочването не можеше да се получи, защото качващите се във вагона пътници ме изтикваха обратно в устата на слизащите. Аз се премятах като лайно във въртоп.

И ако там Господ ме попита: „Ама наистина ли, Веня, не помниш нищо повече? Нима веднага си потънал в оная сън, от който започнаха всичките ти бели?“, ще му кажа: „Не, Господи, не веднага...“ С крайчеца на съзнанието си, със същото онова ръбченце, съм запомнил и това, че можах най-сетне да се преборя със стихииите и да се изскубна в празните пространства на вагона и да се плюсна на нечия седалка, на най-близката до вратата...

А щом се плюснах, Господи, веднага се отдадох на мощния поток на мечтите и на ленивата дрямка – о не! Пак излъгах! Пак излъгах пред лицето Ти, Господи! Но не лъжа аз, лъже отслабналата ми памет! Не се

отдадох веднага на потока, а напилах в джоба си неначенатата бутилка кубанская и глътнах от нея пет или шест пъти, и чак подир това изтеглих греблата и се отдадох на мощния поток на мечтите и на ленивата дрямка...

„Всички ваши измишльотини за златния век – повтарях аз, – всичко е лъжа и униние. Ала дванайсет седмици видях първообраза му и след половин час ще ми грейне пред очите неговият отблясък – за тринайсет пъти път. Там птичите песни не секват ни нощя, ни деня, там ни зиме, ни лете не престава да цъфти жасминът, а какво има там в жасмина? Кой там, облечен в пурпур и усукан визон, е премрежил мигли и обонява лилии?...“

И аз, ухилен като идиот, раздалечавам с две ръце клонките на жасмина.

Орехово-Зуево – Крутоє

...А от жасминовия храсталак излиза одряман Тихонов и примижава срещу мен и слънцето.

– Какво правиш тук, Тихонов?

– Доизпипвам тезисите. Всичко отдавна е готово за акцията освен тезисите. А сега и тезисите са готови...

– Значи, смяташ, че ситуацията е назряла?

– Знам ли я. Като си пийна малко, ми се струва, че е назряла; а щом почна да изтрезнявам – не, викам си, още не е назряла, още е рано да грабнем оръжието...

– Я си пийни хвойнова водчица, Вадя...

Тихонов си пийна от хвойновата, изпъшка и се стъжни.

– Е, какво? Назря ли ситуацията?

– Не бързай, сега ще назрее...

– Та кога ще се вдигнем? Утре ли?

– Знае ли човек?! Щом си пийна малко, ми се струва, че ако речем, и днес можем да се вдигнем, че и вчера не е щяло да бъде рано. А почне ли да ми минава – не, викам си, и вчера не беше рано, и в други ден не е късно.

– Я си пийни още, Вадимчик, пийни си още от хвойновата...

Вадимчик си пийна и пак се стъжни.

– Е, какво? Как смяташ, време ли е вече?...

– Време е...

– Недей забравя паролата. И кажи на всички да не забравят: утре заран, между село Тартино и село Елисейково, пред обора в девет нула-

нула по Гринуич...

– Да. В девет нула-нула по Гринуич.

– Довиждане, другарю. Помъчи се да заспиш тази нощ...

– Ще се помъча да заспя, довиждане, другарю. Тук съм длъжен да дам обяснение, длъжен съм да заявя пред съвестта на цялото човечество: от самото начало бях противник на тази авантюра, безплодна като смоковница. (Прекрасно казано: „безплодна като смоковница“.) От самото начало казвах, че революцията достига нещо нужно, ако се извършва в сърцата, а не в копите сено. Но щом са започнали без мен – не можех да стоя настрана от онези, които бяха започнали. Бих могъл най-малкото да предотвратя излишното ожесточаване на сърцата и да огранича кръвопролитие...

Към осем и нещо по Гринуич, в тревата край обора, седяхме и чакахме. На всеки, който дойде, казвахме: „Сядай с нас, другарю, от стоеене полза няма“ и всеки продължаваше да стои, като дрънкаше оръжие и повтаряше условната фраза от Антонио Салиери: „Но полза няма и от пълзенето в праха“. Игрива и дори двусмислена беше тази парола, но друго ни вълнуваше: приближаваше девет нула-нула по Гринуич...

Откъде започна всичко? Всичко започна оттам, че Тихонов закова на вратата на Елисейковския селсъвет четиринайсетте си тезиса. Поточно казано, не ги закова на вратата, а ги написа на стобора с тебешир, и това бяха по-скоро думи, а не тезиси, и бяха само две, а не четиринайсет, – но както и да е, оттам започна всичко.

В две колони, със знамена в ръцете поехме: едната колона към Елисейково, другата – към Тартино. И вървахме безпрепятствено чак до залез слънце: убити нямаше нито от едната, нито от другата страна, ранени също нямаше, пленник имаше само един – бившият председател на ларионовския селсъвет, разжалван на стари години за пианство и вродено слабоумие. Елисейково падна. Черкасово се търкаляше в краката ни. Неугодово и Пекша молеха за пощада. Всички жизнени центрове на петушкинска околия – от бакалницата в Поломи до андреевския склад на селкоопа – всички бяха завзети от силите на въстаналите...

А след залез слънце село Черкасово бе провъзгласено за столица, там бе заведен пленникът и пак там импровизирахме конгрес на победителите. Всички оратори бяха страхотно пияни, всички дърдореха едно и също: Максимилян Робеспьер, Оливър Кромуел, Соня Перовска, Вера Засулич, усмирителните отреди от Петушки, войната срещу Норвегия, и пак Соня Перовска, Вера Засулич...

От място се привикваха: „А къде се намира тая Норвегия?...“ „Кой

знае къде!“ – отговаряха от друго място. „На майната си, в гори тилилейски!“ „А бе където и да е – надвихах аз глъчката, – без интервенция няма да минем. За да възстановим разрушеното от войната стопанство, трябва първо да го разрушим, а за това ни е нужна гражданска или каквато и да е война, нужни са ни най-малко дванайсет фронта...“ „Белополяци са ни нужни!“ – викна въззалият къкките Тихонов. – „О, идиот – прекъснах го аз, – ти все ще изгърсиш нещо! Блестящ теоретик си, Владимир, всички сме заковали твоите тезиси за сърцата си, но щом дойде ред да се върши работа... За какво са ти белополяци, глупако?...“ „Че аз няма спора?! – предаде се Тихонов. – Сякаш са ми изтрябвали повече, отколкото на вас! Щом сте рекли Норвегия – нека е Норвегия...“

В суматохата и от възбуда всички някак забравихме, че тя от двайсет години насам членува в НАТО, а Владимир Ц-ски вече беше хукнал към ларионовската поща с тесте пощенски картички и писма. Едно от писмата беше адресирано до краля на Норвегия Улаф с обявяване на война и с обратна разписка. Друго писмо – по-точно казано, дори не писмо, а бял лист хартия, запечатан в плик – бе изпратено до генерал Франко: нека види в това заканителен пръст, дъртакът му с дъртак, да побелее като този лист, грохналият ш...н, каудильо!... От министър-председателя на Британската империя Харолд Уилсън бяхме поискали нещо съвсем дребно. Разкарай, министър-председателю, идиотската си канонерка от залива Акаба, а оттам нататък прави каквото си щеш... И, най-накрая, четвърто писмо – до Владислав Гомулка, писахме му: ти, Владиславе Гомулка, имаш пълно и ненакърнимо право на Полския коридор, а пък Юзеф Циранкевич няма на Полския коридор ни най-малко право...

Изпратихме и четири пощенски картички: на Аба Ебан, на Моше Даян, на генерал Сухарто и на Александър Дубчек. И четирите картички бяха много красиви, с винетки и жълъди. Нека се зарадват момчетата, може пък тия баламурници да ни признаят от благодарност за субекти на международното право...

През тази нощ никой не мигна. Всички бяхме обзети от ентузиазъм, всички гледахме към небето, чакахме норвежките бомби, отварянето на бакалниците и интервенция и си представяхме колко ще се зарадва Владислав Гомулка и как ще си скубе косата Юзеф Циранкевич...

Не мигна и пленникът, бившият председател на селсъвета Анатолий Иванич, той виеше от плевнята си като куче на месечина:

– Момчета... Значи, утре заран и една чашка пиене няма да ми дадете?...

– Я какво му се дощяло! Пак се благодари, че ще те храним в съответствие с Женевската конвенция!...

– А какво е това?

– Ще видиш какво! Тоест ще можеш да се крепиш на крака, Иванич, но за оная работа хич няма да се сещаш!...

Крутоє – Воиново

А рано заранта, още преди да отворят бакалниците, се състоя Пленумът. Той беше разширен и октомврийски. Но тъй като и четирите ни пленума бяха октомврийски и разширени, за да не ги бъркаме, решихме да ги номерираме: 1-и пленум, 2-и пленум, 3-и пленум и 4-и пленум...

Целият 1-и пленум беше посветен на избора на президент, тоест на избирането ми за президент. Това ни отне минута и половина-две минути, не повече. А цялото останало време бе погълнато от дебати върху една чисто умозрителна тема: коя по-рано ще отвори бакалницата си, леля Маша в Андреевское или леля Шура в Поломи.

А аз, както си седях в моя президиум, слушах тези дебати и разсъждавах така: дебатите са много необходими, но доста по-необходими са декретите. Защо забравяме онова, с което трябва да се увенчае всяка революция, тоест „декретите“? Например такъв декрет: да бъде задължена леля Шура в Поломи да отваря бакалницата в шест часа заранта. Просто до немай къде! Ние, облечените с власт, ще вземем и ще накараме леля Шура да отваря бакалницата си в шест заранта, а не в девет и трийсет. Как не ми е дошло наум по-рано!...

Или например декрет за земята: да се предаде на народа цялата земя на околията, с всички гори и пасища и с цялото движимо имущество, с всички спиртни напитки и без каквото и да било изплащане? Или друго: да се премести стрелката на часовника с два часа напред или с час и половина назад, все едно, важното е да се премести нанякъде. После: да отменим някоя буква, само трябва да си помисля коя именно. И най-сетне, да принудим леля Маша в Андреевское да отваря бакалницата си в пет и трийсет, а не в девет...

Мислите ми бръмчаха като рояк – така бръмчаха, че изпаднах в меланхолия, викнах в кулоарите Тихонов, пийнахме си с него кимьоновка и аз му казах:

– Слушай, канцлере!

– Какво има?

– Нищо няма.

– Търси си друг – засегна се Тихонов.

– Не става дума за това, Вадя. Става дума за следното: ако си канцлер на място, сядай и пиши декрети. Пийни си още малко, сядай и пиши. Чух, че ти все пак не си се съдържал, щипнал си за кълката Анатоли Иванич. Какво – терор ли отваряш?

– Ама аз... Съвсем лекичко...

– И какъв терор отваряш? Бял ли?

– Бял.

– Не си прав, Вадя. Впрочем няма значение, сега имаме други грижи. Трябва по-напред декрет да напишеш, поне един, ако ще и някой най-долнопробен... Хартия и мастило имаш ли? Сядай и пиши. А после ще си пийнем – и хайде декларация за правата. И чак подир туй – терора. А после ще си пийнем – и ще се учим, ще се учим, ще се учим...

Тихонов написа две думи, пийна си и въздъхна:

– Да-а-а... Сгафих аз с тоя терор... Но от друга страна, направо няма как да не грешим, защото делото ни е нечувано ново, прецеденти кажи-речи няма... Вярно, има прецеденти, но...

– Това прецеденти ли са?! Нищо и половина! Глупости. Полет на бърмбар е това, лудории на възрастни палавници, а не прецеденти!... За летоброенето какво ще речеш? Да го променим ли, или да го оставим, както си е?

– Я по-добре да го оставим. Както се казва, ако не ровиш лайното, няма да смърди...

– Прав си, ще го оставим. Ти си ми блестящ теоретик, Вадя, а това е добре. Да закриваме ли пленума, а? Леля Шура в Поломи вече е отворила бакалницата. Казват, че имала российская.

– Закривай го, разбира се. Тъй и тъй утре е Вторият пленум... Да тръгваме за Поломи.

Излезе, че леля Шура в Поломи наистина имала российская. Във връзка с това, както и в очакване на наказателни набези от околийския център, бе решено временно да преместим столицата от Черкасово в Поломи, тоест с дванайсет версти по-навътре в територията на републиката.

И там, на другата заран, се откри 2-ият пленум, целият посветен на оставката ми от поста президент.

– Аз ставам от президентското кресло – казах в речта си, – плюя на президентското кресло. Смятам, че постът президент трябва да се заеме от човек, на когото мутрата му след препиване и за три дена не може да заприлича на лице. А има ли такива между нас?

– Няма такива – в хор ми отговориха делегатите.

– Моят, да речем – нима не може да се оправи за три дена след препиване?

Една-две секунди всички ме гледаха оценяващо в лицето, а после отговориха в хор: „Може“.

– Щом е тъй – продължих аз, – не ме бива за президент! Ще минем и без президент. Най-добре ще е да постъпим така: всички да идем на

ливадите да си правим пунш, а Боря да го заключим тук. Тъй като е човек с големи качества, нека седи и формира кабинета...

Речта ми бе прекъсната от овации и пленумът се самозакри: околните ливади се озариха от сини пламъци. Единствен аз не споделях всеобщото оживление и вяра в успеха, обикалях между огньовете с една едничка тревожна мисъл в главата: защо никой по света пет пари не дава за нас? Защо в света царува такава мълчание? Околията е обзета от пламъци и светът мълчи, защото е затаил дъх, допускам го. Но защо никой не ни подава ръка нито от Изтока, нито от Запада? Къде гледа крал Улаф? Защо не ни притискат откъм юг редовни части?...

Дръпнах незабелязано настрана канцлера, той смърдеше на пунш:

– Харесва ли ти нашата революция, Вадя?

– Да – отговоря ми Вадя, – тя е трескава, но е прекрасна.

– Тъй... А за Норвегия, Вадя, за Норвегия нищо ли не се чува?

– Засега нищо... А за какво ти е изтрябвала Норвегия?

– Как тъй за какво ми е изтрябвала Норвегия?... В състояние на война ли сме с нея, или не сме в състояние? Пълна глупост излиза. Ние воюваме с нея, а тя с нас не ще... Ако и утре не започнат да ни бомбардират, пак ще седна на президентското кресло – и тогава ще видиш какво ще стане!...

– Сядай – отговори ми Вадя, – кой ти пречи, Ерофейчик?... Стига да искаш, сядай...

Воиново – Усад

Нито една бомба не падна върху нас и на другата заран. И тогава, откривайки 3-я пленум, казах:

„Сенатори! Никой в цял свят, както виждам, не иска нито да друга-рува, нито да враждува с нас. Всички са ни обърнали гръб и са затаили дъх. А тъй като усмирителните отреди от Петушки ще бъдат тук утре надвечер, а російската водка на леля Шура ще се привърши утре заран, – вземам в свои ръце цялата власт; тоест ако някой е тъп и не разбира, обяснявам му: въвеждам комендантски час. Нещо повече – обявявам президентските пълномощия за извънредни и същевременно ставам президент. Тоест «личност, стояща над законите и пророците»...“

Никой не възрази. Само министър-председателят Боря С. при думата „пророци“ трепна, изгледа ме с подивели очи и всичките му горни части затрепериха от мъст...

След два часа той издъхна в ръцете на министъра на отбраната. Умря от мъка и от прекомерна склонност към обобщаване. Други причини

уж нямаше, а аутопсия не му направихме, защото щеше да ни е много гадно да го аутопсираме. А надвечер същия ден всички телетайпи по света приеха съобщението: „Смъртта настъпи вследствие на естествени причини“. Не бе споменато за чия смърт става дума, но светът се досещаше.

4-ия пленум бе траурен.

Аз взех думата и казах:

„Делегати! Ако някой ден имам деца, ще им закача на стената портрета на прокуратора на Юдея Пилат Понтийски, за да пораснат децата ми чистоплътни. Прокураторът Пилат Понтийски стои и си измива ръцете – такъв ще е тоя портрет. И аз като него: ставам и си измивам ръцете. Присъединих се към вас просто защото бях много пиян и в противоречие с всяка очевидност. Казвах ви, че трябва да революционизираме сърцата, че трябва да извисяваме душите до възприемане на вечните нравствени категории, – а че всичко останало, което вие тук забъркахте, всичко това е суета и измъчване на духа, губи-време и ш...ния...“

Я си помислете на какво можем да разчитаме! В общия пазар никой няма да ни пусне. Корабите от Седмия американски флот дотук не могат да стигнат, а и не ще поискат да стигнат“.

Веднага няколко души се развикаха от място:

– Не се отчайвай бе, Веня! Не пърди! Ще ни дадат бомбардирова-чи! Б-52 ще ни дадат!

– Друг път ще ни дадат Б-52! Има да чакаме! Направо ме досмешава, като ви слушам, сенатори!

– И „Фантоми“ ще ни дадат!

– Ха-ха! Кой каза „Фантоми“? Още една дума за „Фантомите“, и ще се пръсна от смях... Тогава Тихонов се обади от място:

– „Фантоми“ може и да не ни дадат, но девалвация на франка като нищо ще ни дадат...“

– Глупак си ти, Тихонов, на такъв ми приличаш! Не споря, че си ценен теоретик, ама от време на време ги плещиш едни!... Но не е там работата. Защо цяла Петушкинска околия е в пламъци, но н и к о й, н и к о й не забелязва това дори в Петушкинска околия? Накъсо казано, вдигам рамене и напускам поста президент. Постъпвам като Пилат Понтийски: измивам си ръцете и изпивам пред вас целия ни остатък от российская. Да. Потъпквам с крака пълномощията си и ви напускам. Тръгвам за Петушки.

Можете да си представите каква буря се вдигна сред делегатите, особено когато започнах да допивам остатъка!...

А когато си тръгнах, когато си отивах – какви думи полетяха подире ми! Можете да си ги представите, затова няма да ги цитирам...

В сърцето ми нямаше разкаяние. Вървах през ливади и нивя, през шипкови гъсталаци и крави стада, в полето ми се кланяха житата и ми се усмихваха метличините. Но, повтарям, в сърцето ми нямаше разкаяние... Слънцето залезе, а аз продължавах да вървя.

„Света Богородице, още колко ли път има до Петушки?! – рекох си аз. – Вървя, вървя, а Петушки ги няма и няма. Вече навсякъде падна здрач – къде са Петушки?“

„Къде са Петушки?“ – попитах аз, когато наближих нечия осветена веранда. Откъде се беше взела тя, тая веранда? Може изобщо да не беше веранда, а тераса, мансарда или гарсоньера? Тия неща изобщо не ги разбирам и постоянно ги бъркам.

Похлопах и попитах: „Къде са Петушки? Още много ли има да вървя до Петушки?“ А в отговор – всички, които бяха на верандата, – всички прихнаха да се смеят и нищо не ми казаха. Засегнах се и пак похлопах – кикотът на верандата се възобнови. Чудна работа! Нещо повече – някой се кикотеше зад гърба ми.

Обърнах се – пътниците от влака „Москва – Петушки“ седяха по местата си и се хилеха гадно. Така ли било? Значи, още пътувам?...

„Нищо, Ерофеев, нищо. Нека се смеят, не им обръщай внимание. Както е казал Саади, бъди прям и скромнен като кипарис и бъди щедър като палма. Не разбирам какво общо има палмата, ама както и да е, все едно бъди като палма. Останала ли ти е кубанская в джоба? Останала е. Щом е тъй, иди на площадката и си пийни. Пийни си, за да не ти се гади толкова.“

Излязох на площадката, стегнат отвсякъде от обръча на глупашките усмивки. Тревога се надигаше от самото дъно на душата ми и не можех да разбера що за тревога е това, на какво се дължи и защо е толкова неясна...

– Наближаваме Усад, нали? – Хората бяха се струпали пред вратата, готвеха се за слизане и към тях бе адресиран въпросът ми. – Усад ли наближаваме?

Вместо да задаваш на пияна глава глупави въпроси, по-добре си седи в къщи – ми отговори някакво старче. – По-добре си седи в къщи и си учи уроците. Сигурно още не си научил за утре и майка ти ще ти се кара.

А после добави:

– Едвам личи над цукалото, а вече се научило да разсъждава!...

Побъркал ли се е тоя дядка? Каква майка? Какви уроци?... Какво чукало?... Не, сигурно не дядото се е побъркал, аз самият съм се побъркал. Защото и още едно старче със съвсем бяло лице застана до мен, погледна ме отдолу нагоре в очите и каза:

– И изобщо къде си тръгнала да пътуваш? За момуване ти е късно, за гробищата ти е рано. Защо си тръгнала да пътуваш, мила страннице?...

„Мила странница ли?!!“

Трепнах и се преместих в другия край на площадката. Нещо не е наред в тоя свят. Има някакъв гнилоч в цялото кралство и всички са откачени. За всеки случай се опипах от главата до петите: как тъй ще съм „мила странница“? Откъде му е дошло наум? А и с каква цел го каза? Вярно, може да се пошегува човек, ама не чак дотам нелепо!

Аз ли съм с ума си, а те до един не са с техния или наопаки: те до един са с ума си, а единствен аз не съм с моя? Тревогата от дъното на душата ми все се надигаше ли, надигаше. И когато сгигнахме до гарата и вратата се отвори, не се съдържах и попитах още веднъж, един от слизащите попитах:

– Това е Усад, нали?

А той (съвсем неочаквано) се изпъна пред мен и ревна: „Съвсем не!“ А после – а после ми стисна ръката, наведе се и ми каза на ухото: „Никога няма да забравя добрината ви, другарю старши лейтенант!...“

И слезе от влака, избърсвайки една сълза с ръкава си.

Усад – 105-и километър

Останах на площадката в пълна самота и пълно недоумение. Това беше дори не недоумение, това беше същата онази тревога, преминаваща в болка. В края на краищата, майната им, нека съм „мила странница“, нека съм „старши лейтенант“, но защо навън е тъмно, кажете ми, ако обичате? Защо навън е черно като в рог, след като влакът потегли заранта и е изминал точно сто километра?...Защо?...

Допрях глава до прозореца – о, каква чернилка! И какво вали там, в тази чернилка, дъжд или сняг? Или просто аз гледам към тази тъма през сълзи? Боже!

– А! Ти ли си бил?! – каза някой зад гърба ми с такъв приятен глас, така злорадо, че изобщо нямаше смисъл да се обръщам. Веднага разбрах кой стои зад гърба ми. Сега ще почне да ме изкушава, тъпакът с тъпак. Намерил кога да ме изкушава!

– Ей, ти ли си, Ерофеев?

– Разбира се, че съм аз. Кой друг може да е?...

– Тежко ли ти е, Ерофеев?

– Разбира се, че ми е тежко. Само че това не те засяга. Върви си по пътя, нищо няма да те огрее...

Все така си му говорех: забил чело в прозореца на площадката и без да се обръщам.

– Щом ти е тежко – продължи Сатаната, – смири порива си. Смири духовния си порив – ще ти олекне.

– За нищо на света няма да го смиря.

– Защото си глупак.

– Глупак си ти.

– Добре де, добре де... Дума да не ти каже човек!... Я по-добре вземи да скочиш в движение от влака. Може пък и да не се пребиеш...

Първо си помислих, после му отговорих:

– А-а, няма да скоча, страх ме е. Непременно ще се пребия...

И Сатаната си отиде посрамен.

А аз – какво друго ми оставаше? – изпих направо от шишето шест глътки и пак допях глава до прозореца. Чернилката продължаваше да се ниже зад прозореца и все ме тревожеше. И будеше черна мисъл. Стисках с две ръце главата си, за да придам по-ясна форма на тази мисъл, но тя не искаше да приеме по-ясна форма, а се разтичаше като бира по маса. Не ми харесва тая тъмница навън, никак не ми харесва.

Но шестте глътки кубанская вече приближаваха сърцето ми, на пръсти, една по една приближаваха сърцето ми; и сърцето ми влезе в двубой с разсъдъка...

„А бе какво пък толкоз не й харесваш на тъмнината? Тъмнината си е тъмнина и това не зависи от теб. Тъмнината се измества от светлината, а светлината се измества от тъмнината – аз съм на това мнение. Дори ако не ти харесва – поради тази причина тя не ще престане да е тъмнина. Значи, остава ти един изход: да приемеш тази тъмнина. С вечните закони на битието глупаци като нас не могат да се преборят. Ако затиснем лявата си ноздра, можем да се изсекнем само с дясната си ноздра. Нали така? Е, тогаз няма защо да искаш навън да е светло, когато навън е тъмно.“

„То че е така, така е... ама аз нали потеглих заранта... В осем и шестнайсет, от Курската гара...“

„Че какво, като си потеглил заранта?!... Сега, слава богу, е есен, дните са къси, докато усетиш – бум! Пак се стъмнило... А до Петушки има ехе-е-е колко път! От Москва до Петушки ехе-е-е колко дълго трае

пътят!...“

„А бе какво «ехе-е-е»? Какво си ми заповтарял «ехе-е-е», та «ехе-е-е»?! От Москва до Петушки се пътува точно два часа и петнайсет минути. Предния петък, да речем...“

„Какво те грее предният петък?! Няма значение какво е ставало предния петък! Предния петък и влакът кажи-речи никъде не спираше. И изобщо по-рано влаковете се движеха по-бързо. А сега дявол го знае, май стои – а защо стои? Чак ти призлява понякога, като го гледаш как стои. И така пред всеки стълб. Освен на Есино...“

Погледнах през прозореца и пак се намръщих:

„Да-а... все пак за чудене си е... Потеглихме в осем заранта, а още пътуваме...“

Тук сърцето ми вече кипна: „Ами другите бе? Другите да не би да ти отстъпват по нещо? Другите също пътуват и не питат защо толкова дълго, па защо е толкова тъмно? Кротичко си пътуват и гледат през прозореца... Откъде накъде ти трябва да пътуваш по-бързо от тях? Досмешава ме, като те слушам, Веня, досмешава ме и ми докривява... Припрян човек! Ако си си пийнал, Веня – бъди по-скромен, не се мисли за по-умен и по-добър от другите!...“

Ей туй вече окончателно ме убеди. Пак се прибрах във вагона от площадката и седнах на една седалка, като се стараех да не гледам през прозореца; всички пътници във вагона, петима или шестима души, дремеха с повесени глави като кърмачета. Насмалко и аз не задряхах.

И изведнъж – подскочих като ужилен: „Божичко! Ама нали в 11 заранта тя трябваше да ме чака! В 11 заранта тя вече ще ме чака – а навън още е тъмно. Значи, ще ми се наложи да я чакам, чак докато се съмне. Защото не я знам къде живее. Дванайсет пъти съм ходил у тях все през някакви комшулуци и пиян като талпа... Колко обидно, че на тринайсетия съм тръгнал при нея съвсем трезвен. Заради туй ще ми се наложи да чакам кога най-сетне ще се съмне! Кога ли ще изгрее зората на тринайсетия ми петък?!

Впрочем, стоп! Нали когато потеглях от Москва – зората на моя петък вече беше изгряла? Значи, днес вече е петък! Защо тогава е толкова тъмно навън?...“

„Пак ли? Пак ли за тая тъмнина се залови? Не ти ли писна тая тъмнина? Както гледам, Веня, ти изцяло си в миналото. Виждам, че изобщо не искаш да си помислиш за бъдещето!...“

„Не, не, слушай... Миналия петък, точно в 11 заранта, тя стоеше на перона, с плитка от тила до дупето... И беше много светло, много добре си спомням, и плитката също си я спомням...“

„А бе какво значение има «плитката»?! Разбери, глупако, пак ти повтарям: денят сега се скъсява, защото е есен. Предния петък в 11 заранта, не споря, е било светло. А тоя петък, в 11 заранта, вече може да е съвсем тъмно, чак очите да си избодеш. Знаеш ли как се скъсява денят сега? Знаеш ли? Виждам, че нищо не знаеш, само се хвалиш, че всичко си знаел!... Седнал да ми приказва за някаква си «плитка»! Тя плитката може и да расте, от предния петък може да е стигнала и до под дупето... А есенният ден напротив – вече е колкото на малко момченце чурката!

Ама много си шантав, Веня!“

Пляснах се не много силно по бузата, изпих още три глътки – и се просълзах. От дъното на душата ми вместо тревогата се надигаше любов. Съвсем се размекнах: „Беше й обещал пурпур и лилии, а й носиш триста грама бонбони «Метличина». И ето – след два̀сет минути ще си в Петушки и на обления от слънцето перон ще се смутиш и ще й подадеш тия «Метличини». И всички наоколо ще кажат: трина̀сет пъти подред виждаме само едни «Метличини». Но нито веднъж не сме видели нито лилии, нито пурпур. А тя ще се засмее и ще каже...“

След което кажи-речи задряхах. Оброних глава на рамото си и не исках да я повдигам чак до Петушки. Пак се оставих на потока...

105-и километър – Покров

Но ми попречиха да се оставя на потока. Щом се унесох, някой ме шибна с опашката си по гърба. Трепнах и се обърнах: видях отпреде си един без крака, без опашка и без глава.

– Кой си ти? – попитах го изумен.

– Познай кой съм! – и той се разсмя, по човекоядски се разсмя...

– И таз добра! Да съм познаел кой е!...

Извърнах се обидено от него, за да се унеса отново. Но тъкмо тогава някой се засили и ме блъсна с глава в гърба. Пак се обърнах: пред мен беше все същият неизвестен, без крака, без опашка и без глава...

– Защо ме блъскаш? – попитах го аз.

– Познай защо! – отговори ми той със същия човекоядски смях.

Този път реших все пак да позная. „Защото, ако не позная, току-виж ме ритнал по гърба и с двата си крака...“

Сведох очи и се замислих. Той чакаше да се досетя и докато чакаше, бавно движеше юрука си под самите ми ноздри. Сякаш ми

бършеше сополите.

Пръв заговори все пак той:

– За Петушки ли си тръгнал? За града, където ни зиме, ни лете не прецъфтява и така нататък, а?... Където...

– Да, където ни зиме, ни лете не прецъфтява и така нататък.

– Където твоята курветина се търкала из жасмина и визона и птички прехвъркват над нея и я целуват където си поискат, нали?

– Да, където си поискат.

Той пак се разсмя и ме шибна в диафрагмата.

– Тогаз слушай. Пред теб е Сфинксът. И той в този град няма да те пусне да влезеш.

– Защо пък да не ме пусне? Защо пък няма да ме пуснеш? Какво толкоз има там, в Петушки? Мор ли? Да не би да са сгодили там за някого собствената ти дъщеря? И ти...

– Там е по-зле от дъщеря и мор. По-добре от теб знам какво има там. Но щом ти казвам, че няма да те пусна – няма да те пусна. По-точно казано, ще те пусна при едно условие: ако ми отгатнеш пет мои гатанки.

„За какво ли са му на мръсника тия гатанки“? – запитах се аз. А наглас рекох:

– Тогаз не ме измъчвай, казвай гатанките си. Махни си юмука, не ме удрай под ребрата, ами си кажи гатанките.

„За какво ли са му на тоя недо...л нerez гатанки?“ – пак си помислих аз. Но той вече беше започнал първата:

„Прочутият ударник Алексей Стаханов два пъти дневно ходел по малка нужда и веднъж на два дена – по голяма. А когато изпаднел в запой, четири пъти дневно ходел по малка нужда и нито веднъж – по-голяма. Пресметни колко пъти в годината ударникът Алексей Стаханов е ходил по малка нужда и колко пъти по голяма нужда, ако се вземе под внимание, че е бил в запой триста и дванайсет дена през годината“.

Рекох си: „За кого ми наемква това говедо? Никога не ходи в тоалетната? Пие без прекъсване? За кого ми наемква тоя гад?...“

Докачих се и казах:

– Лоша ти е гатанката, Сфинксе, това е гаганка с мърляшки под-текст. Няма да ти отгатвам тая кофти гатанка.

– А, няма ли?! А-а! Я да те видя каква песен ще ми запееш сега! Чуй втората:

„Когато корабите от Седмия американски флот хвърлили котва на гара Петушки, там партийни моми нямало, но ако сметнем

комсомолките за партийни, то всяка трета от тях била блондинка. След отплаването на корабите от Седмия американски флот се установило следното: всяка трета комсомолка била изнасилена, всяка, четвърта изнасилена се оказала комсомолка, всяка пета изнасилена комсомолка се оказала блондинка; всяка девета изнасилена блондинка се оказала комсомолка. Ако момите в Петушки са общо 428 – определи колко са останали измежду тях непокътнатите партийни брюнетки!“

„За кого ли, за кого ли ми намеква т о я п ъ т диването? Защо брюнетките до една са непокътнати, а блондинките поголовно са изнасилени? Какво иска да каже с това мизерникът?“

– Няма да ти решавам и тая гатанка, Сфинксе. Да прощаваш, но няма. Това е много грозна гатанка. Я по-добре ми кажи третата.

– Ха-ха! Добре, третата!

„Както знаем, в Петушки няма пунктове А. Да не говорим, че пунктове Ц изобщо няма. Има само пунктове Б. Та: Папанин, искайки да спаси Водопиянов, тръгнал от пункт Б1 към пункт Б2. В същия миг Водопиянов, желайки да спаси Папанин, тръгнал от пункт Б2 за пункт Б1. Неизвестно защо и двамата се озовали в пункт Б3, отстоящ от пункт Б1 на разстояние 12 Водопиянови захрачвания, а от пункт Б3 – на разстояние 16 захрачвания на Папанин. Ако се вземе под внимание, че Папанин е храчел на три метра и седемдесет и два сантиметра, а Водопиянов изобщо не е умеел да храчи, тръгнал ли е Папанин да спасява Водопиянов?“

„Боже мой! Побъркал ли се е тоя загубен Сфинкс? Какви дивотии дрънка? Защо в Петушки да няма нито А, нито Ц, а само Б? За кого ми намеква проклетникът?...“

– Ха-ха! – викна Сфинксът и потри ръце. – И тая ли няма да решаваши?! И тая ли?! Намери ли си майстора, дългунест лигльо? Тогаз на ти четвъртата:

„Лорд Чембърлейн, министър-председателя на Британската империя, на излизане от ресторанта на гара Петушки, се подхлъзнал на нечий повръшок и при падането си преобърнал съседната маса. На масата преди падането имало: две пасти по 35 коп., две порции бьофстроганов по 73 коп. всяка, две порции виме по 39 коп. и две канички херес по 800 грама всяка. Всички парчетии останали цели. Всички ястия станали негодни за употреба. А с хереса станало така: едната каничка не се строшила, но от нея се изляло всичко до капка; другата каничка станала на парчета, но от нея не изтекла нито капка. Ако вземем под внимание, че стойността на една празна каничка е шест пъти по-голяма от порция

виме, а цената на хереса я знаят и децата – познай каква сметка е била предявена на лорд Чембърлейн, министър-председателя на Британската империя, в ресторанта на Курската гара!“

– Тоест как тъй на Курската гара?!

– Ей така: на Курската гара!

– Ама той къде беше се подхлъзнал? Нали в Петушки се беше подхлъзнал? Лорд Чембърлейн нали беше се подхлъзнал в петушкинския ресторант?!...

– А сметката платил на Курската гара. Каква е била тази сметка?

„Божичко! Откъде се вземат такива Сфинксове? Без крака, без глава, без опашка и на всичко отгоре дрънка такива глупости! И му е толкова бандитска мутрата!... За какво ли ми намеква тоя мръсник, а?...“

– Това не е гатанка, Сфинксе. Това е гавра.

– Не, това не е гавра, Веня. Това е гатанка. Ако и тя не ти харесва, тогава...

– Тогава задавай ми последната, хайде!

– Добре, последната. Само че слушай внимателно. Ето: върви си Минин, а насреща му се задава Пожарски. „Днес нещо странен ми изглеждаш, Минин – казва Пожарски, – май си попрепил.“ „Ама и ти също странен ми изглеждаш, Пожарски, вървиш и спиш.“ – „Я ми кажи честно, Минин, днес колко си изпил?“ – „Сега ще ти кажа: първо 150 грама российская, после 530 кубанская, 150 столичная, 125 грама перцовка и седемстотин грама бира с коняк. А ти?“ – „Ами и аз точно толкова, Минин.“

„Та накъде си тръгнал сега, Пожарски?“ – „Как накъде? За Петушки, разбира се. А ти, Минин?“ – „Че и аз за Петушки. Само че ти, княже, съвсем си сбъркал посоката!“ – „Не, Минин, ти си тръгнал в погрешна посока.“ Накъсо казано, всеки от тях убедил другия, че трябва да се върне обратно. Пожарски тръгнал натам, накъдето отивал Минин, а Минин тръгнал натам, накъдето се бил запътил Пожарски. И двамата се озовали на Курската гара.

Тъй. А ти сега ми кажи: ако и двамата не бяха променяли курса си, а всеки беше продължил по предишния си път – къде щяха да се озоват? До къде би стигнал Пожарски? Кажи ми.

– До Петушки ли? – подсказах му аз с надежда.

– На куково лято! Ха-ха! Пожарски би се озовал на Курската гара! Само там!

И Сфинксът се разсмя и застана на двата си крака.

– А Минин? Минин къде би се озовал, ако беше си вървял по пътя и

не беше слушал съветите на Пожарски? Докъде би стигнал Минин?...

– Може би, до Петушки? – аз вече кажи-речи на нищо не разчитах и само дето не плачех. – До Петушки, нали?

– А на Курската гара – не ти ли се ще?! Ха-ха! – и Сфинксът си повя с опашката, сякаш беше му станало горещо, сякаш вече се потеше от ликуване и злорадство. – И Минин ще стигне до Курската гара!... Та според теб кой от двамата ще стигне до Петушки, ха-ха? А до Петушки, ха-ха, изобщо никой не стига!...

Страхотно се смееше тоя проклетник! Никога през живота си не бях чувал такъв джелатски смях! И ако само се смееше, пак иди-дойди, ами той, без да престава да се смее, се вкопчи в носа ми с два пръста и ме помъкна нанякъде...

– Накъде? Накъде си ме помъкнал, Сфинксе? Накъде ме мъкнеш?...

– Сега ще видиш – накъде! Ха-ха! Ще видиш!...

Покров – 133-и километър

Той ме замъкна до площадката, обърна ме с лице към прозореца – и се изпари... За какво му беше всичко това?

Погледнах през прозореца. Наистина предишната чернилка отвъд прозореца вече я нямаше. На запотеното стъкло нечий пръст беше изписал: „х...“ – и през тая именно следа от пръст зърнах градски светлини, много светлини и изнизващия се гаров перон с надпис „Покров“.

„Покров! Град от Петушкинска околия! Три спирки, а после – Петушки! На прав път си, Венедикт Ерофеев.“ И ето че моята тревога, която до преди малко все се надигаше откъм дъното на душата ми, отведнъж потъна на дъното на душата ми и се закроти...

Три или четири мига тя си кротува там. А после – после взе не да се надига от дъното на душата ми, не, направо подскочи от дъното на душата ми. Една мисъл, една чудовищна мисъл така се завря в мен, че чак ми се подгънаха колената:

Ето – сега аз потеглих от гара Покров. Видях надписа „Покров“ и ярките светлини. Всичко това е много хубаво – и „Покров“, и ярките светлини. Само че защо са отдясно по посоката на движение на влака?... Допущам: разумът ми е донякъде замъглен, но не съм хлапе, знам: ако гара Покров е отдясно, значи, – пътувам от Петушки за Москва, а не от Москва за Петушки!...О, проклет Сфинкс!

Онемях и се защурах из целия вагон, добре, че в него вече нямаше жива душа. „Чакай, Веничка, не бързай. Глупаво сърце, не блъскай. Може би просто малко си се объркал: може би Покров е бил все пак отляво,

а не отядно? Излез пак на площадката, погледни хубавичко от коя страна по посоката на движение на влака е написано «х...»“

Изскочих на площадката и погледнах надясно: на запотеното стъкло старателно и красиво беше изписано „х...“ Погледнах наляво: там пак толкова старателно и красиво беше изписано „х...“ Божичко, хванах се за главата и се върнах във вагона, и пак онемях и се замяхах.

„Чакай, чакай... Спомни си, Веничка, нали през целия път от Москва седеше отляво спрямо посоката на движение и всички черномустакати, всички митричи, всички декабристи – всички седяха отляво спрямо посоката на движение на влака. Виждаш ли колко е просто?...“

Разтърчах се из вагона да си търся куфарчето – куфарчето го нямаше никъде, нито отляво, нито отядно.

Къде ми е куфарчето?!

„Кротко, кротко, Веня, успокой се. Няма страшно. Куфарчето е дребна работа, куфарчето после ще се намери. Първо си отговори на въпроса: закъде пътуваш? И чак подир туй си търси куфарчето. Първо си изясни мисълта – и чак тогаз куфарчето. Ясна мисъл или милион? Разбира се, първо мисълта и чак тогаз милионът. И куфарчето.“

„Ти си благороден, Веня. Изпий всичкия си остатък от кубанската – загдето си благороден.“

И ето – навирих глава, допивайки остатъка си. И – веднага – се разпръсна тъматата, в която бях потопен, и взе да се развиделява в самите дълбини на душата и разсъдъка ми: и заблестяха зари, по заря на всяка глътка и на всяка глътка по заря.

„Човек не бива да е самотен – на такова мнение съм аз. Човек трябва да се отдава на хората, дори и ако не искат да го вземат. А ако все пак е самотен, трябва да мине през вагоните. Трябва да намери хора и да им каже: «Ето. Аз съм самотен. Отдавам ви се без остатък. (Защото остатъка току-що го доизпих, ха-ха!) А вие ми отдайте себе си и след като ми се отдадете, кажете: закъде пътуваме? От Москва за Петушки или от Петушки за Москва?»“

„И според теб тъкмо така ли трябва да постъпва човек?“ – сам се запитах аз, навел глава наляво.

„Да. Тъкмо така – сам си отговорих аз, след като наведох глава надясно. – Няма цял живот да гледаш «х...» по запотените стъкла и да се терзаеш от загадката!...“

И тръгнах през вагоните. В първия нямаше жива душа, само пръскаше дъжд през отворените прозорци. Във втория също нямаше жива душа; дори дъжд не пръскаше...

В третия – имаше някой...

113-и километър – Омутшче

...Една жена, цялата в черно от главата до петите, стоеше до прозореца и безучастно разглеждаше мъглата зад прозореца, притиснала дантелена кърпичка към устните си. „Същинско копие от «Безутешна мъка», твое копие, Ерофеев“ – веднага си рекох аз наум и веднага се разсмях мислено.

Тихо, на пръсти, за да не подплаша очарованието, аз я доближих изотзад и се спотаих. Жената плачеше...

Ето. Човек се усамотява, за да си поплаче.

Но принципно той не е самотен. Когато плаче, човек просто не иска някой да е съпричастен със сълзите му. И правилно постъпва, защото има ли на тоя свят нещо по-висше от безутешността?... О, ако можех сега да кажа нещо, нещо такова – че да рукнат сълзи от очите на всички майки, да се облекат в траур дворци и колиби, села и паланки!...

Какво все пак да кажа?

– Княгиньо – повиках я аз тихо.

– Какво искаш, бе? – обади се княгинята, както си гледаше през прозореца.

– Нищо. Устната ти хармоничка се вижда изотзад, само това.

– Не дрънкай глупости, момче. Това не е хармоничка, това са веждите ми... По-добре си мълчи, може да минеш за умен...

Аз ли – в моето положение – да мълча?! Аз, който съм тръгнал през всички вагони да търся решението на загадката!... Жалко, че съм забравил каква беше тая загадка, но помня, че ставаше дума за нещо много важно... Както и да е, после ще се сетя... Тук жена плаче, а това е значително по-важно... О, мизерници! Превърнахте земята ми в най-лайнян ад – и ни карате да крием сълзите си от хората, а смеха си да излагаме на показ!... О, долни мръсници! Не оставихте на хората нищо освен „скръбта“ и „страха“ и след всичко това – и след всичко това смеят трябвало да бъде публичен, а сълзата под възбрана!...

О, ако можех да кажа сега нещо такова, че да ги изгоря до един, гадовете, да ги изгоря със словото си! Да кажа нещо такова, което би хвърлило в смут всички древни народи!...

Помислих малко и казах:

– Княгиньо! – ей, княгиньо!...

– Какво искаш пак?

– Вече я няма хармоничката ти. Не се вижда.

– Какво виждаш тогаз?

– Само едни храстчета. (Тя продължаваше да ми отговаря,

загледана през прозореца и без да се обръща към мен.)

– Ти си храстче, както гледам.

„Щом искаш, нека съм храстче.“ Някак отведнъж омеркнах, отпуснах се на седалката и се скапах. Да ме убиеш, не можех да си спомня защо бях тръгнал през вагоните и срещнах ей тая жена... Какво беше все пак това „важно нещо“?

– Слушай, княгиньо!... А къде е камериерът ти Пьотър? Не съм го виждал от миналия август.

– Какви ги дърдориш?

– Честна дума, оттогава не съм го виждал... Къде е той, твоят камериер?

– Той е толкова мой, колкото е и твой – озъби ми се княгинята. И неочаквано се втурна към вратата, помитайки с роклята си пода на вагона. До самата врата тя се спря, обърна към мен прегракналото си, дрезгаво лице, цялото в сълзи, и извика:

– Мразя те, Андрей Михайлович! *Мразя те!!!*

И се изгуби.

„Бре-е-ей – възторжено проточих аз, както одеде декабристът, – Хубаво ме подреди тая!“ И си отиде, без да ми отговори на най-важното!... Царице Небесна, кое беше това най-важно? В името на щедростта Ти – помогни ми да си спомня!... Камериер!

Позвъних със звънчето... След един час – пак позвъних.

– Ка-ме-ри-ер!

Влезе слугата, целият в жълто, моят камериер на име Пьотър. Веднъж бях му препоръчал на пияна глава да ходи облечен в жълто до края на живота си – та той ме послуша, глупакът, и все така си ходи.

– Знаеш ли какво, Пьотър? Аз спях ли сега, или не, как мислиш?

– В онзи вагон – да, спяхте.

– А в този – не, така ли?

– А в този – не.

– Чудно ми изглежда това, Пьотър... Я запали канделабрите. Обичам, когато светят канделабрите, макар и да не ми е съвсем ясно какво представляват те... Защото, разбираш ли, пак започвам да изпитвам тревога... Значи, Пьотър, ако ми казваш истината: в онзи вагон аз съм спал, а в този съм се събудил. Така ли е?

– Не знам. И аз спях – в онзи вагон.

– Хъм. Добре. Но защо не си станал и не си ме събудил? Защо?

– Че защо трябваше да те будя? В този вагон нямаше защо да те будя, защото ти спеше в онзи. А в онзи – защо трябваше да те будя, след

като в този ти сам се събуди?

– Не ме обърквай, Пьотър, не ме обърквай... Остави ме да си помисля. Виждаш ли, Пьотър, все не мога да реша един въпрос. Толкова важен е тоя въпрос.

– И какъв е той?

– Такъв: останало ли ми е нещо за пиене?...

Омутишче – Леоново

...Не, не, недей си прави погрешни изводи, това не е самият въпрос, това просто е средство за неговото решаване. Нали разбираш, когато започне да изтрезнява човек, появяват се страхове и нестабилност на съзнанието. Ако можеш сега да си пийна, нямаше да съм толкова разнебитен и разпилян... Не ми ли личи много, че съм разнебитен?

– Изобщо нищо не се забелязва. Само мутрата ти е подута.

– Е, това нищо не е. Мутрата нищо не е...

– И за пиене също нищо няма – подсказа ми Пьотър, стана и запали канделабрите.

Поразсъних се: „Добре, че ги запали, добре направи, защото – знаеш ли? – малко ми е тревожно. Все пътуваме, пътуваме цяла нощ, и няма жива душа с нас, освен нас“.

– А къде е твоята княгиня, Пьотър?

– Тя отдавна слезе.

– Къде слезе?

– На Храпуново слезе. Пътуваше от Петушки за Храпуново. На Орехово-Зуево се качи, а на Храпуново слезе.

– Какво ти Храпуново?! Какви ги дърдориш, Пьотър?... Не ме обърквай, не ме обърквай... Тъй, тъй... най-важната мисъл... Кой знае защо, в главата ми се върти Антон Чехов. Да, и Фридрих Шилер. Фридрих Шилер и Антон Чехов. А защо – представа си нямам. Да, да... ето, сега ми се попросни: Фридрих Шилер, когато сядал да пише трагедия, винаги си натапял краката в шампанско. По-точно казано, не, не беше така. За тайния съветник Гьоте става дума, той вкъщи ходел по пантофи и халат... А аз – не, аз и вкъщи си стоя без халат; и из улиците ходя по пантофи... А Шилер какво общо имаше? Да, ето какво: когато му се случвало да пие водка, си натапял краката в шампанско. Натопи ги и пие. Не е зле. А Антон Чехов, преди да умре, казал: „Искам да си пийна“. И умрял. ...

Пьотър продължаваше да ме гледа, застанал над мен.

– Какво си ме зяпнал, Пьотър? Отмести си погледа, простоако, не гледай мислите ми. Аз си събирам мислите, а той зяпа. Има и още един,

Хегел му викат. Това много добре си го спомням: имало е такъв Хегел. Той казвал: „Няма други различия освен различията в степента, между различните степени и липсата на различие“. Тоест, преведено на свестен език: „Че кой не пие в наше време?“ Имаме ли нещо за пиене, Пьотър?

– Нищо нямаме. Всичко е изпито.

– И в целия влак жива душа ли няма?

– Няма.

– Тъй.

Пак се замислих. И странна мисъл беше това. Тя обгръщаше нещо такова, което само по себе си на свой ред се загръщаше в нещо. И това „нещо“ също беше странно. И мисълта ми беше тежка...

Какво правех в този миг – заспивах ли, или се събуждах? Не знам и откъде да знам? „Има битие, но с какво име да го наречем? Не е то нито сън, нито будуване.“ Подремнах си така някъде към 12 или 35 минути.

А когато се събудих – във вагона нямаше жива душа и Пьотър беше изчезнал някъде. Влакът продължаваше да хвърчи през дъжда и чернилката. Странно ми се стори тряскаването на вратите из всички вагони: странно, защото нали уж в никой вагон нямаше жива душа...

Лежах като труп, облян в ледена пот, и страхът под сърцето ми непрекъснато се нажежаваше...

– Ка-ме-ри-ер!

На вратата се показа Пьотър с посиняло злобно лице. „Ела насам, Пьотър, ела насам, и ти целият си мокър, защо? Ти ли тряскаше сега вратите?“

– Нищо не съм тряskal. Аз спях.

– Тогава кой ги тряскаше?

Пьотър ме гледаше, без да мигне.

– Нищо, няма значение. Когато под сърцето ти расте тревога, значи, трябва да я сподавиш, а за да я сподавиш, трябва да си пийнеш. А имаме ли нещо за пийване?

– Нищо нямаме. Всичко е изпито.

– И в целия влак нито един човек ли няма?

– Нито един.

– Лъжеш, Пьотър, само ме лъжеш!!! Щом като няма, кой тогава буци през вратите и прозорците? А? Знаеш ли?... Чуваш ли?... Сигурно и нещо за пиене имаш, но само ме лъжеш?...

Пьотър ме гледаше все тъй без да мига и злобно. А после – да, да,

да, да, се тръшна върху канделабъра и го угаси с тялото си – сетне тръгна из вагона да гаси светлините. „Досрамяло го е, досрамяло го е!“ – помислих си аз. Но той вече беше изсочил през прозореца.

– Върни се, Пьотър! – Така изкрещях, че не можах да позная гласа си. – Върни се!

– Пройдоха! – отвърна ми той иззад прозореца.

И ненадейно – отново се шумгна във вагона, долетя до мен, хвана ме за косата и ме задърпа, първо напред, после назад, после пак напред, и всичкото това с най-бясна злоба...

– Какво ти е, Пьотър? Какво става с теб?!

– Нищо! Остани си! Остани си тук, бабке! Остани си, дърта курво! Заминавай за Москва! Продавай си семките! А аз не мога повече, не мога-а-а!...

И пак изхвъркна, тоя път завинаги.

„Това е дявол знае какво! Какво ги прихваща всичките?“ Стиснах слепоочията си, трепнах и се унесох. Заедно с мен трепнаха и се унесоха вагоните. Оказа се, че те отдавна са се блъскали и треперели...

Леоново – Петушки

...Вратите на вагоните зашракаха, после забучаха, все по-силно и по-ясно. И ето – долетя във вагона ми и прехвъркна през него, с посиляло от страх лице, трактористът Евтюшин. А след десетина мига по същия маршрут нахълтаха пълчища от Еринии и се устремиха подире му. Ехтяха дайрета и цимбали...

Косата ми настръхна. Скочих като обезумял и затропах с крака.

„Спрете се, момичета! Богини на отмъщението, спрете се! На този свят няма виновни!...“ А те тичаха ли, тичаха.

И когато последната се изравни с мен, аз кипнах, сграбчих я изотзад, а тя беше се запъхтяла от тичане.

– Накъде? Накъде тичате всичките?...

– Какво искаш?! Остави ме на мира-а-а! Пусни ме, бе-е-е!...

– Накъде? И всички ние – накъде отиваме?...

– Какво ти влиза в работата, щурако-о-о?!...

И ненадейно се извърна към мен, хвана главата ми с две ръце и ме целуна по челото – толкова неочаквано, че се смутих, седнах и започнах да цъкам семки.

А докато цъках семките, тя направи няколко бързи крачки, погледна ме, върна се и ме зашлеви по лявата буза. Зашлеви ме, излетя към тавана и се втурна да настига другарките си. Завтекох се подире ѝ, престъпно

превил врат...

Пламтеше залезът и конете потрепваха, и къде е онова щастие, за което пишат във вестниците? Аз тичах ли, тичах през вихъра и мрака, къргех вратите, знаех, че влакът „Москва – Петушкн“ е дерайлирал. Вагоните се надигнаха нагоре – и пак се сгромолясваха като полудели... И тогава се замятах и викнах:

– О-о-о-о-о! Почакайте-е-е!... А-а-а-а!...

Викнах и се стъписах: хорът на Ериниите се бе втурнал обратно, откъм челния вагон право към мен, като паническо стадо. Беше ги погнал разяреният Евтюшкин. Цялата тази лавина ме събори и ме погребва под себе си...

А цимбалите продължаваха да дрънкат, а дайретата думкаха. И звездите падаха на стъпалата пред селсъвета. И се смееше Суламита.

Петушки. Перонът

А после, разбира се, всичко се завъртя на кълба. Ако ми кажете, че е била мъгла, като нищо ще се съглася – да, май че беше мъгла. А ако ми кажете – не, не беше мъгла, беше пламък и лед – по ред ту лед, ту пламък, – ще ви отговоря: комай да, лед и пламък, тоест първо ти изстива кръвта, изстива, а като застине, веднага започва да кипи и когато кипне, отново застива.

„Това е треска“ – помислих си аз. – „Тая гореща мъгла навсякъде около мен е от треската защото аз самият треперя, а навсякъде около мен има гореща мъгла.“ А от мъглата излиза някой много познат, да е Ахил – не е Ахил, но много познат! О! Сега го познах: това е понтийският цар Митридат. Целият оплескан със сополи, а в ръката му – ножче...

– Ти ли си бе, Митридате? – беше ми толкова тежко, че говорех почти беззвучно. – Митридате, ти ли си бе?...

– Аз съм – отговори ми понтийският цар Митридат.

– А защо целият си оплескан?

– Все съм си такъв. Щом дойде пълнолуние – сополите ми потичат...

– А в другите дни не текат ли?

– Случва се и да текат. Но не чак толкова, както при пълнолуние.

– Ами ти какво, изобщо ли не ги бършеш? – бях преминал почти на шепот. – Не ги ли бършеш?

– А бе как да ти кажа? Случва се да ги бърша, само че по пълнолуние можеш ли ги изтри? Не толкова ще ги изтриеш, колкото ще ги

размажеш. Знаеш, че всеки си има свой вкус – един обича да точи сопоти, друг – да ги бърше, трети – да ги размазва. А по пълнолуние...

Прекъснах го:

– Красиво говориш, Митридите, само че защо държиш ножче в ръцете си?...

– Как защо?... Ами за да те коля, затуй! Седнал да ме пита: защо?... За да те коля, разбира се.

И колко се промени той отведнъж! Все кротко говореше, а сега се озъби, почерня – и къде му се дянаха сополите? А на всичко отгоре прихна с цяло гърло! После пак се озъби, после пак се разсмя гръмогласно!

Треската пак ме затресе: „Недей така, Митридите, не е хубаво! – шепнеш ли, виках ли – не знам. – Махни ножа, махни го, за какво ти е?“ А той вече нищо не чуваше и замахваше, в него сякаш се бяха вселили хиляди черни дяволи. „Фанатик!“ И изведнъж нещо се заби в ребрата ми и аз простенах тихо, защото няха сили дори с ръка да се защитя от ножчето... „Престани, Митридите, престани...“

Но тогава нещо се заби в десния ми хълбок, после пак в левия, после пак в десния. Сколасвах само да изквичавам безсилно – и се затръшках от болка по целия перон. И се събудих целият в гърчове. Наоколо – нищо освен вятър, мъгла и кучешки студ. „Какво ми става и къде съм? Защо ръми дъжд? Боже...“

И пак заспах. И пак се започна същото, и тръпките, и температурата, и треската, а оттам, откъм далечината, където беше мъглата, изплуваха ония двамата дангалаци от скулптурата на Мухина, работникът с чука и селянката със сърпа, и дойдоха досами мен, и се захилиха и двамата. И работникът ме цапардоса с чука си по главата, а после селянката – със сърпа през т...ците. Извиках – сигурно на глас съм извикал – и пак се събудих, тоя път дори в конвулсии, защото в мен вече всичко трепереше – и лицето, и дрехите, и душата, и мислите.

О, тази болка! О, този кучешки студ! О, невъзможност! Ако оттук нататък всеки мой петък бъде като днешния, някой четвъртък ще се обеса!... Такива ли тръпки очаквах от теб, Петушки? Докато пътувах насам, кой е изклал птичките ти и е изпотъпкал твоя жасмин?... Света Богородице, аз съм в Петушки!...

„Нищо, нищо, Ерофеев... Талифа куми, както е казал Спасителят, – тоест стани и тръгни. Знаем, знаем, смазан си, всичките ти крайници и цялата ти душа са смазани, и на перона е мокро и безлюдно, и никой не те посрещна, и никой никога няма да те посрещне. Но все пак стани и

тръгни. Опитай се... А куфарчето ти, Боже, къде е куфарчето ти с армаганите?... Двете чаши лешници за момчето, бонбоните «Метличина» и празните шишета?... Къде е куфарчето? Кой и защо го е откраднал – нали там имаше армагани!... Я виж имаш ли пари, може да имаш поне малко! Да, да, малко имам, съвсем малко; но какво са сега парите?... О, ефемерност! О, безполезност! О, най-гнусно, най-позорно време в живота на моя народ – времето от затварянето на бакалниците до разсъмване!...“

„Нищо, нищо, Ерофеев... Талифа куми, както каза твоята Царица, когато ти лежеше в ковчега. Тоест стани, позатрий си палтото, позачисти си панталона, поотупай се и тръгни. Опитай се да направиш поне две крачки, а след това ще ти бъде по-лесно. Колкото по-нататък – толкова по-лесно. Нали ти самият казваше на болното момче: «Раз-два, бързо обуй се, как не те е срам да спиш?...» Най-важното е да се махнеш от релсите, тук вечно се движат влакове, от Москва за Петушки, от Петушки за Москва. Махни се от релсите. Сега всичко ще научиш, и защо никъде няма жива душа, ще научиш, и защо тя не те посрещна, и всичко ще научиш... Тръгни, Веничка, тръгни...“

Петушки. Гаровият площад

„Ако искаш да тръгнеш наляво, Веничка, – тръгни наляво. Ако искаш надясно – тръгни надясно. Все едно няма къде да идеш. Така че по-добре тръгни напред, накъдето ти гледат очите...“

Някой на времето беше ми казал, че е много лесно да умре човек: за целта трябвало четирийсет пъти подред дълбоко, дълбоко – колкото е възможно – да вдишаш и да издишаш пак толкова, от дълбините на сърцето си – и тогава ще предадеш Богу дух. Дали да не опитам?...

О, не бързай, не бързай!... Може би по-напред трябва да разбереш кое време е? Да разбереш колко е часът?... Само че от кого да разбереш, когато на площада няма жива душа, тоест абсолютно нито една? А дори и да срещнеш жива душа – нима би могъл да раздвижиш устни от студ и от мъка? Да, от мъка и от студ... О, немота!...

И ако някой ден умра – а аз много скоро ще умра, знам – ще умра, без изобщо да съм приел тоя свят, след като съм го проумял отблизо и отдалеч, отвън и отвътре, след като съм го проумял, но не съм го приел, – ще умра и Той ще ме попита: „Добре ли ти беше там? Зле ли ти беше?“ Аз ще мълча, ще сведа очи и ще мълча, и тази немота е позната на всички, които знаят завършека на многодневното и тежко пиянство. Защото не е ли човешкият живот моментно натаралянкване на душата? А

също и помрачаване на душата? Всички сме един вид пияни, само че всеки по своему, един е изпил повече, друг – по-малко. И зависи на кого как му действа: един се смее в очите на този свят, а друг плаче на гърдите на този свят. Един вече се е издрайфал и му е хубаво, а друг сега започва да драйфа. А аз – какво аз? Много съм вкусил, а изобщо не ме хваща, дори нито веднъж не съм се разсмял както трябва и нито веднъж не съм се издрайфал. Аз, вкусилият от този свят толкова, че губя чет и последователност, – съм най-трезвият на този свят; просто трудно ме хваща... „Но защо мълчиш?“ – ще ме попита Господ, целият обгърнат от сини мълнии. А какво да му отговоря? Ще си мълча...

Може би все пак да раздвижа устни? Да намеря жива душа и да я попитам колко е часът?...

А бе, Веничка, за какво ти е да знаеш колко е часът? По-добре върви, върви, вдигни яка, да не ти духа, и си върви кротичко... Имаше си на времето небесен рай, да беше питал колко е часът миналия петък, – а сега небесния рай вече го няма, защо ти е да знаеш колко е часът? Царицата не дойде при теб на перона със сведени надолу мигли: божеството ти е обърнало гръб, защо ти е да научаваш колко е часът? „Не жена, а десерт“, така ли й викаше ти? Тя не дойде на перона при теб. Утехата на рода човечески, лилията от долината – не дойде и не те посрещна. Какъв е смисълът след всичко това да научаваш колко е часът, Веничка?...

Какво ти остава? Сутрин – стон, вечер – плач, през нощта – скърцане със зъби. И кой, кой на този свят се интересува от сърцето ти? Кой?... На, влез в която искаш петушкинска къща, когото си поискаш попитай: „Какво ви интересува сърцето ми?“ Боже мой...

Свих зад ъгъла и похлопах на първата врата.

Петушки. Садовое колъцо

Похлопах и потрепервайки от студ, зачаках да ми отворят... Странно високи къщи са изпонастроили в Петушки!... Впрочем винаги е така след тежко и многодневно пиянство: хората ти се струват безобразно сърдити, улиците – прекалено широки, къщите – страшно огромни... След препиване всичко пораства точно толкова, колкото всичко ти се е струвало по-нищожно от нормалното, докато си бил пиян... Сещаш ли се за лемата на онзи черномустикация?

Пак похлопах, малко по-силно от предния път.

Толкова ли им е трудно да отворят на човек вратата и да го пуснат за три минути да се постопли? Това не го разбирам... Те, сериозните, го разбират, а аз, лекомисленият, никога няма да го разбера... Мене, текем,

фарес – тоест претеглен си на везната и си сметнат за лекомислен, тоест за „текел“... Нищо, нищо...

Но има ли *там* везна, или няма – все ми е едно, на *оная* везна въздишката и сълзата ще тежат повече от пресметливостта и умисъла. Това съм го усвоил по-добре от всичко, което сте усвоили вие. Какво ли не съм преживял, какво ли не съм премислил – и знам какво говоря. Всички ваши пътеводни звезди отиват към залез, а дори и да не отиват, все едно едвам мъждукат. Не ви познавам, хора, зле ви познавам, рядко съм ви обръщал внимание, но имам една работа с вас: искам да разбере в какво се състои сега вашата душа, за да съм сигурен дали се разгаря пак Витлеемската звезда, или пак загасва, а това е най-важното. Защото всички останали отиват към залез, а дори и да не отиват, пак едвам мъждукат, а дори и да сияят, не струват и две хрочки.

Има ли *там* везна, няма ли – *там* ние, лекомислените, ще натезим и ще надделеем. Вярвам в това по-здраво, отколкото вие вярвате в каквото и да било. Вярвам, знам и свидетелствувам пред света. Но защо толкова странно са разширили улиците в Петушки?...

Отдалечих се от вратата и започнах да мествя тежкия си поглед от къща на къща, от вход на вход. И докато в мен се намъкваше една тежка мисъл, която ме е страх да изрека, заедно с една тежка догадка, която също ме е страх да изрека – аз вървах ли, вървах, и оглеждах от упор всяка сграда, и не можех да ги видя както трябва: от студа или кой знае от какво очите ми бяха плувнали в сълзи...

„Не плачи, Ерофеев, не плачи... Защо ти трябва? И защо толкова трепериш? От студа или от нещо друго?... Недей...“

Да имах поне двацет глътки кубанская! Те биха стигнали до сърцето ми и сърцето ми като нищо би убедило моя разум, че се намирам в Петушки! Но нямах кубанская: свих в пряката уличка и пак затреперих и се разплаках...

И тъкмо тогава – се започна една история, по-страшна от всички, които съм сънувал. В същата тази уличка насреща ми вървяха четирима души. Веднага ги познах, няма да ви обяснявам кои са тия четиримата... Затреперих още по-силно, целият се превърнах в непрекъснат гърч...

А те дойдоха и ме наобиколиха. Как да ви обясня какви им бяха мутрите? Не, далеч не разбойнически мутри, по-скоро дори обратното, с елемент на нещо класическо, но в очите на всеки от четиримата – знаете ли? Влизали ли сте някога в клозета на Петушкинската гара? Спомнете ли си как там, на грамадна дълбочина, под кръглите отвори, се плиска и лъщи тази каша с кафяв цвят? Ей такива бяха очите и на четиримата. А

четвъртият приличаше... Впрочем, после ще ви кажа на кого приличаше.

– Ето че те пипнахме – каза един.

– Как тоест... сте ме пипнали? – гласът ми страхотно трепереше от препиването и от треската. Те решиха, че от страх.

– Ей тъй – пипнахме те! Вече заникъде няма да заминеш.

– А защо?

– Защото.

– Чуйте... – гласът ми беше пресекил, защото трепереше всеки мой нерв, не само гласът ми. Нощем никой не може да бъде сигурен в себе си, тоест имам предвид: през студена нощ. И апостолът предал Христос, преди да пропеят трети петли. Не, другояче беше: и апостолът три пъти предал Христос, преди да пропеят петлите. Знам защо го е предал – защото е треперел от студ, да. На всичко отгоре той се греел край огъня, заедно с тях. А аз и огън си нямам, и съм пил цяла седмица нон стоп. И ако сега започнат да ме разпитват, ще го предам не три, а седем по седемдесет пъти, та дори и повече...

– Чуйте – замънках аз, – пуснете ме... за какво съм ви? ... Аз просто не стигнах до моето момиче... Бях тръгнал затам, но не пристигнах... Просто съм заспал и ми откраднаха куфарчето, докато съм спал... Вътре нямаше кой знае какво, но все едно ми е жал... „Метличини“...

– Какви метличини? – злобно ме попита един.

– А бе бонбони, бонбони „Метличина“... И двеста грама лешници, за малкия ги носех, бях му ги обещал, загдето толкова добре знае буквата... Но това са глупости... Само да дочакам изгрева, пак ще хвана влака... Вярно, ще пристигна без пари, без армагани, но те и тъй ще ме приемат, думичка няма да ми кажат... дори наопаки.

И четиримата ме гледаха от упор, и четиримата сигурно си мислеха: „Ама че е страхливо и елементарно това диване!“ О, нека си мислят, само да ме пуснат!...

– Искам пак да замина за Петушки...

– За никакви Петушки няма да заминеш!

– Добре де... няма да заминавам, но искам да ида на Курската гара...

– Никаква гара няма да видиш!

– Ама защо?...

– Защото!

Един замахна и ме зашлеви по бузата, друг – с юмрук по лицето, останалите двама също налитаха да ме бият, нищо не разбирах. Все пак

се удържах на крака и отстъпвах от тях много бавничко, а те и четиримата много бавничко настъпваха...

„Бягай, Веничка, накъдето и да е, все едно накъде!... Бягай към Курската гара! Наляво, надясно или назад – все едно там ще стигнеш! Бягай, Веничка, бягай!...“

Хванах се за главата и побягнах. Те – подире ми...

Петушки. Кремъл.

Паметникът на Минин и Пожарски

„А може би все пак съм в Петушки?... Защо по улиците няма хора? Да не би да са измрели?... Тия, ако ме настигнат, ще ме убият... А на кого да викна? През кой прозорец не се вижда никаква светлина... И фенерите светят фантастично, светят без да примигват.“

„Като нищо може да съм и в Петушки... Ей оная сграда, към която тичам сега – това е «Отдел социални грижи», а зад нея – мрак... Петушкинските социални грижи – а зад тях мрак во веки веков и гнездилище за душите на покойните... О, не, не!...“

Изскочих на един площад, настлан с мокри павета поех си дъх и се огледах наоколо:

„Не са Петушки това, не!... Ако Той – ако Той завинаги е напуснал земята, но вижда всекиго от нас – знам, че насам никога не е поглеждал... А ако Той никога не е напуснал земята ми, ако я е обходил цялата бос и в робски вид – Той е избиколил това място и го е отминал...“

„Не, това не са Петушки! Петушки Той не ги е отминавал. Той, изморен, е чергарувал там при светлината на огъня, и в много души съм забелязвал там пепелта и дима от Неговата ношувка. Пламък не ми трябва, стигат ми пепелта и димът...“

Не са Петушки това, не! Кремъл грейна пред мен в цялото си великолепие. И макар да чувах вече отзад трополенето на преследвачите ми, – успях да си помисля: „Аз, който съм кръстосвал цяла Москва надлъж и нашир, трезвен и махмурлия, – нито веднъж не съм виждал Кремъл. В търсене на Кремъл винаги стигах до Курската гара. И ето че го виждам сега, когато най-много от всичко на света ми трябва Курската гара!...“

„Незнайни са пътищата Ти...“

Трополенето се приближаваше, а аз все не можех да си поема дъх, за да продължа да тичам, само се довлякох до кремълската стена и рухнах... Целият треперех и изнемогнах от страх – беше ми все едно...

Те ме приближаваха през площада, по двама от двете ми страни. „Какви са тези хора и какво съм им сторил?“ – такъв въпрос не си

задавах. „Все ми е едно. И ще ме забележат ли, или няма да ме забележат – пак ми е все едно. Не ми е нужно това треперене, нужен ми е покой, това са всичките ми желания... Отърви ме, Господи...“

Те все пак ме забелязаха. Дойдоха и ме наобиколиха запъхтени. Добре, че успях да се изправа на крака – инак щяха да ме убият...

– Ти от нас? От нас ли искаше да избягаш? – изсъска единият и ме хвана за косата, и с все сила ми блъсна главата в кремълската стена. Стори ми се, че се разцепвам от болка, кръвта се стичаше по лицето ми и под яката на ризата ми... Насмалко не паднах, но се удържах... Започна пребиването.

– В корема, в корема го ритни, с ботуша! Нека се сгърчи!

Боже! Изскубнах се и избягнах – надолу по площада. „Бягай, Веничка, ако можеш, бягай, ще им се изплъзнеш, те изобщо не знаят да бягат!“ За два мига се спрях пред паметника – избърсах кръвта от веждите си, за да виждам по-добре – първо погледнах Минин, после Пожарски, после пак Минин: накъде? В коя посока да бягам? Къде е Курската гара и накъде да бягам? Нямах време за размисли – литнах натам, накъдето гледаше княз Дмитрий Пожарскн...

Москва – Петушки.

Незнайното стълбище

Все пак чак до последния миг още се надявах да се спася от тях. И когато се втурнах в един вход и допълзях до най-горната площадка и пак рухнах – все още се надявах... „О, нищо, нищо, сърцето ти след час ще утихне, кръвта ще се измие, лежи си, Веничка, лежи си до разсъмване, а после ще идеш на Курската гара и... Недей трепери така, нали ти казах, че няма защо...“

Сърцето ми думкаше така, че ми пречеше да се ослушвам, но все пак дочух: вратата на входа долу бавно се откряна и не се затвори четири-пет мига...

Целият разтреперан, аз си казах: „Талифе куми, тоест стани и се приготви за кончината си...“ Това вече е не талифе куми, усещам го, това е лама сабахтани, както е казал Спасителят... Тоест защо, Господи, ме изостави? Защо все пак, Господи, Ти ме изостави?

Господ мълчеше.

Ангели небени, ония се изкачват по стълбището! Какво да правя? Какво да направя сега, за да не умра? Ангели!...

И ангелите – се разсмяха. Знаете ли как се смеят ангелите? Те са позорни твари, сега го знам – да ви кажа ли как се разсмяха те? Веднъж

много огдавна в Лобня близо до гарата влакът прегазил един човек и го прегазил по необясним начин: цялата му долна половина стана на парченца и се разпиля по платното, а горната му половина, от кръста, остана като жива и стоеше до релсите, както стоят бюстовете на постаментите си. Влакът си замина, а тая половина продължи да си стои, и по лицето му се четеше някаква озадаченост, и устата му беше полуотворена. Мнозина не можеха да гледат това и се извъръсчаха, пребледнели и с болка в сърцето. А едни деца се завтекоха към него, три или четири дечица, намериха някъде пушеща угарка и му я натикаха в мъртвата полуотворена уста. И угарката димеше ли, димеше, а децата подскачаха наоколо и се радваха на тази смехория...

Та и ангелите сега така ми се смееха. Те се смееха, а Бог мълчеше... А ония четиримата вече ги виждах. Те се качваха откъм първия етаж... А когато ги видях, по-силно от всякакъв страх (честна дума, по-силно) беше учудването ми: те, и четиримата се изкачваха боси и си носеха обувките в ръце. Защо ли? За да не вдигат шум по стълбището ли? Или за да се промъкнат по-незабелязано до мен? Не знам, но това беше последното, което съм запомнил. Тоест това си учудване.

Те дори не се поспряха, за да си поемат дъх, и от последното стъпало се втурнаха да ме душат с пет или шест ръце наведнъж, аз, доколкото можех, откачах ръцете им и защитавах гърлото си, както можех. И тогава се случи най-ужасното: единият от тях, оня с най-свирепия и класически профил, измъкна от джоба си грамадно шило с дървена ръкохватка; може би дори не шило, а отвертка или нещо друго – не знам. Той заповяда на всички останали да ми държат ръцете и колкото и да се бранех, те ме приковаха към пода, съвсем обезумял...

– Защо-защо?... Защо-защо-защо?... – мъкнах аз... – Защо, защо?

Забиха шилото право в гърлото ми...

Не знаех, че на тоя свят имало такава болка. Сгърчих се от мъка, гъстата червена буква „Ю“ се разля пред очите ми и затрепка. И оттогава не съм идвал в съзнание и никога няма да дойда.

По време на прокарването на кабела в Шереметиево, през есента на 69 година.

Венедикт Ерофеев

КРАЙ

© 1969 Венедикт Ерофеев
© 1990 Борис Мисирков, превод от руски

Венедикт Ерофеев
Москва – Петушки, 1969

Източник: Библиотеката на Александър Минковски

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/892>]